

JÕGEVA MAAVALITSUS

JÕGEVA MAAKONNA TERVISEPROFIIL

JÕGEVA 2010

Euroopa Liit
Euroopa Sotsiaalfond

Eesti tuleviku heaks

Kuninglik väarikus
Kalevipoja jõud

SISUKORD

1. JÕGEVA MAAKONNA ÜLDANDMED	4
1.1 Aasta keskmine rahvaarv	5
1.2 Pindala	5
1.3 Rahvastiku soo-ja vanusjaotus	5
1.4 Asustustihedus	6
1.5 Rahvastiku rahvuslik jaotus (%)	6
1.6 Elussünnid	7
1.7 Elussünnid ema vanuse järgi	8
1.8 Surmad	10
1.9 Loomulik iive	12
1.10 Abordid	13
1.11 Suremuskordaja vereringeelundite haigustesse, pahaloomulistesse kasvajatesse ning välispõhjustesse	15
1.12 Esmashaigestumine nakkushaigustesse	15
1.13 Suitsetamine raseduse ajal	16
2. SOTSIAALNE SIDUSUS JA VÕRDESED VÕIMALUSED	17
2.1 Keskmine brutopalk	17
2.2 Hõivatud	17
2.3 Majanduslikult aktiivsed üksused/ ettevõtted	18
2.4 Töötus	19
2.5 Demograafiline töösurve indeks	20
2.6 Ravikindlustusega kaetud	20
2.7 Toimetulekutoetused	21
2.8 Suhtelise vaesuse määr	23
2.9 Sotsiaaltoetused ja sotsiaalteenused Jõgeva maakonna kohalikes omavalitsustes	24
2.10 Puuetega isikud	26
2.11 Kaasatus kogukonna tegevustesse	27
3. LASTE JA NOORTE TURVALINE NING TERVISLIK ARENG	31
3.1 Õpilaste arv haridusasutustes	31
3.2 Teistest maakondadest pärit koolilapsed	32
3.3 Koolikohustuse täitmine	33
3.4 Noorte süüteod	33
3.5 Maakonna poolne initsiatiiv ja toetused lastele ja noortele	35
3.6 Laste ja noortega tegelevad asutused	36
3.7 Laste subjektiivne tervisehinnang	37
3.8 Kehaline aktiivsus ja kehakaal	37
3.9 Sõltuvusained	38
4. TERVISLIK ELU-, ÕPI- JA TÖÖKESKKOND	39
4.1 Tervist edendavad asutused	39
4.2 Üldkasutatavad spordirajatised ja terviserajad	40
4.3 Transport ja teedevõrk	41
4.4 Liikumine	42
4.5 Keskkonna mõjurid	42
4.6 Kuriteod	44
4.7 Liikluskuriteod ja õnnetused	47
4.8 Tulekahjud	48
5. TERVISLIK ELUVIIS	50
5.1 Tervisealase teabe kättesaadavus	50

5.2 Tervislikku eluviisi toetavad üritused maakonnas	50
5.3 Kokkuvõte Eesti täiskasvanud rahvastiku tervisekäitumise uuringust	51
5.4 Vaba aja veetmine ja tubaka, alkoholi ning narkootiliste ainete tarvitamine Jõgeva maakonna 6., 8. ja 10. klasside õpilaste hulgas.....	61
6. TERVISETEENUSED.....	68
6.1 Tervishoiuteenused.....	68
6.2 Nõustamisteenused.....	73
6.3 Kuni 2-aastaste laste hõlmatus immuniseerimisega.....	75
KOKKUVÕTE.....	76
TEGEVUSKAVA 2010-2013.....	82

JOONISED JA TABELID

SISSEJUHATUS

Tervis on inimese elukvaliteedi üks alustalasid ja määrab suuresti selle, kui hästi või halvasti ta oma eluga toime tuleb. Inimeste kollektiivne tervis määrab selle, kui terve on linn või vald ning veelgi edasi vaadates, kui terve on üks riik.

Tervist mõjutavad individuaalsed ealised, soolised ning pärilikud tegurid, mida ei ole võimalik muuta. Küll aga on hulk tegureid, mille mõju tervisele sõltub nii riigis kui ka omavalitsuses tehtavatest otsustest ja seeläbi kujundatavast elukeskkonnast, mis omakorda mõjutab inimese tehtavaid valikuid ja otsuseid ehk individuaalset eluviisi.

Elukeskkonnast tulenevad sotsiaalsed ja kogukondlikud mõjud, elu- ja töötingimused ning üldised sotsiaalmajanduslikud, kultuurilised ja keskkonnamõjud. Seega mõjutavad inimese tervist kõigis eluvaldkondades (haridus, kultuur, ehitus, liikluskorraldus, jäätmemajandus jne) tehtavad ning rakendatavad otsused.

Tervis ei ole tegevus, ei ole sportimine, tervislikult toitumine, mittersuitsetamine, soodsas keskkonnas elamine või töötamine. Tervis on nendest ja paljudest teistest tegevustest mõjutatud tulemus. Igapäevases elus kasutada olevad vahendid, üksikisikuid ja kogukondi mõjutavate tegurite kombinatsioonid määravad selle, kui terved on inimesed nii füüsiliselt kui ka vaimselt.

Kuna tervist mõjutavad kõigis eluvaldkondades tehtavad otsused ning ellu viidavad tegevused, nõuab paremate tervisetulemite saavutamise erinevate eluvaldkondade esindajate vahel koostööd ja kogukonna kaasamist. Kohalik omavalitsus, mis oma olemuselt on üksikisiku eelistusi ja käitumist kujundav väärtuste, tavade, normide ja motivaatorite kogum, kätkeb võimalusi ning ühtlasi vastutust kujundada elukeskkond selliseks, mis võimaldab inimestel teha tervislikke valikuid.

Maailmas on aastaid laialdaselt kasutust leidnud terviseprofiil, mis annab võimaluse saada hea ülevaade piirkonna inimeste terviseseisundist ja seda mõjutavatest teguritest. Teadmine sellest, mis on hästi ja mis halvasti, võimaldab oma edaspidised tegevused suunata õigesse kohta ning kulutada napp vahendeid targalt ja tulemuslikult.

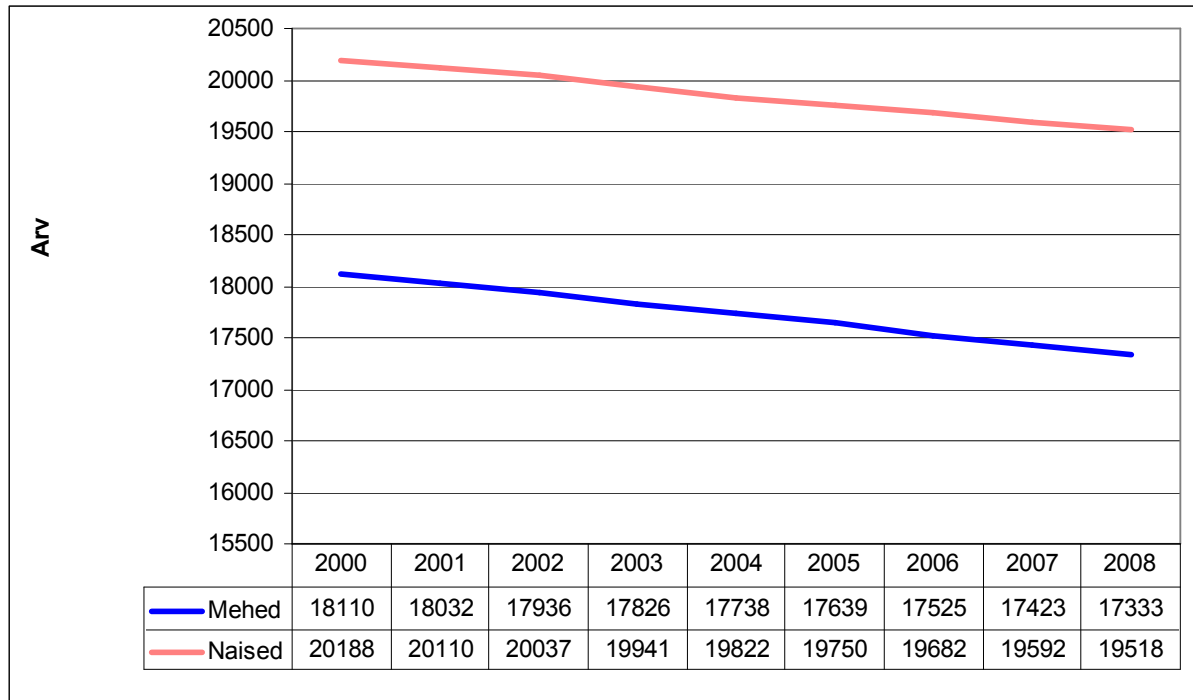
Paikkonna terviseprofiil on dokument, mis aitab kaardistada kohalike elanike tervise olukorda ja seda mõjutavaid tegureid. Samuti saab terviseprofiili abil määratleda paikkonna peamised probleemid, sekkumist nõudvad valdkonnad ja vajalikud tegevused. Terviseprofiili koostamise eesmärgiks on suurendada elanikkonna heaolu ja tõsta inimeste elukvaliteeti parema tervise kaudu, juhtida tähelepanu omavalitsuses tehtavate otsuste tervisemõjudele ja tagada tervise arendamise temaatika integreerimine omavalitsuse arengukavasse.

1. JÕGEVA MAAKONNA ÜLDANDMED

1.1 Aasta keskmine rahvaarv

Jõgeva maakond kuulub 36 tuhande elanikuga rahvaarvult Eesti keskmiste maakondade hulka. Jõgevamaa rahvaarv on vaadeldava perioodi jooksul stabiilselt kahanenud. Muutused elanike arvus on toimunud eelkõige madala sündimuse, elanikkonna kõrge vanuse ning väljarände tulemusena.

Joonis 1. Aasta keskmine rahvaarv, 2000 – 2008 aastad

Allikas: Statistikaamet

1.2 Pindala

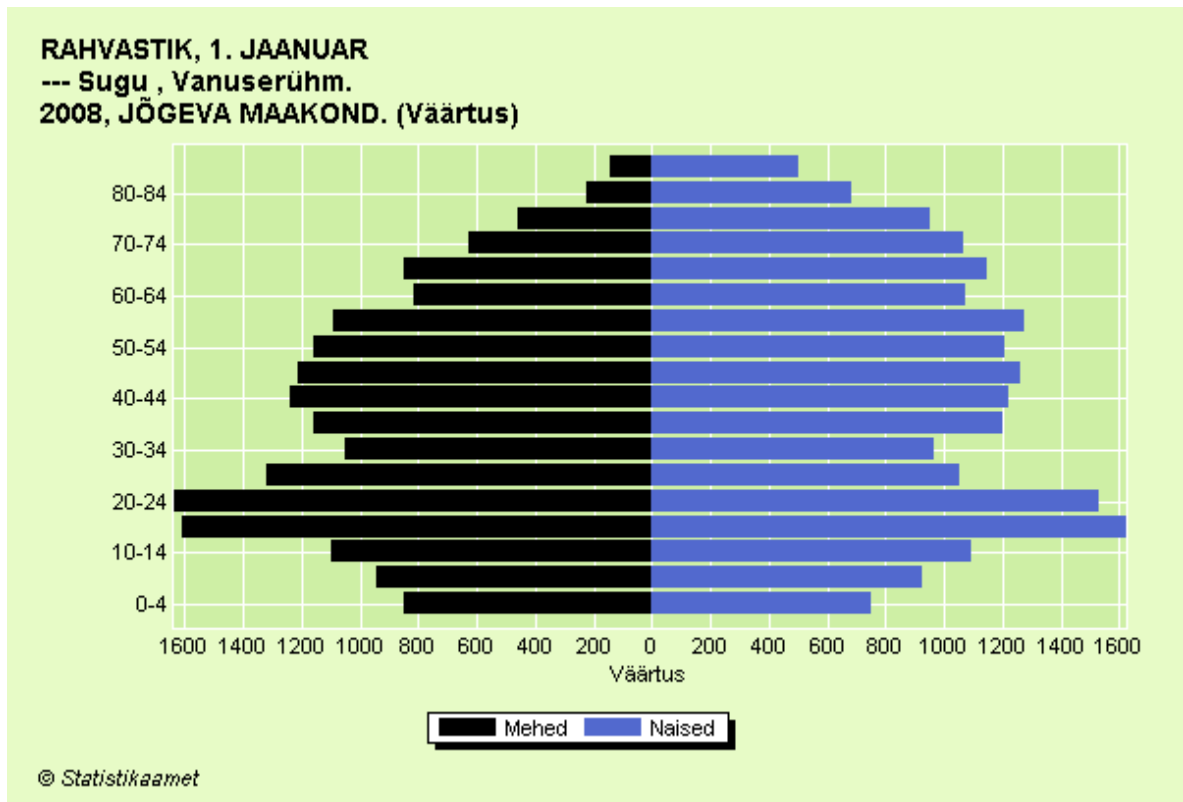
Jõgevamaa pindala on 2603,83 km².

1.3 Rahvastiku soo-ja vanusjaotus

Maakonna soolis-vanuselises struktuuris on märgata vanusgrupi 0-4 aastat suhteline väiksearvulisus (viimaste aastate madala sündimuse tulemus). Võrreldes meeste vanusgrupiga on väiksema-arvulised naiste vanusgrupid 20 kuni 34 eluaastani. Vanemaealiste (üle 60) vanusgruppides on naiste osakaal märgatavalt suurem. Võrreldes Eesti keskmisega on Jõgevamaal vanusrühmiti (tööeast nooremad, tööealised ja tööeast vanemad) veidi vähem tööealisi (15-64 a), veidi rohkem tööeast vanemaid (üle 65 a). Tööeast nooremate (kuni 14 a) arv vastab Eesti keskmisele. Oluline on sünnitusealiste naiste osatähtsus - aktiivses sünnituseas (18-30 a.) naiste osatähtsus kogu naiste arvust.

Üldine demograafiline olukord on maakonnas problemaatiline – viimastel aastatel on elanike arv vähenenud nii maalistes kui linnalistes piirkondades. Seejuures eriti raskes seisus on maakonna äärealad. Eelkõige eristuvad aga äärealad tööeas vanemate märksa kõrgema osatähtsuse (üle 15% elanikkonnast) ja laste ning tööeas vanema rahvastiku suhte tõttu. Just viimati nimetatut on oluliseks ohunäitajaks, viidates suundumusele demograafilisest hääbumisest. (Kliimask, 2006).

Joonis 2. Rahvastiku soo- ja vanusjaotus, 2000-2008 aastad

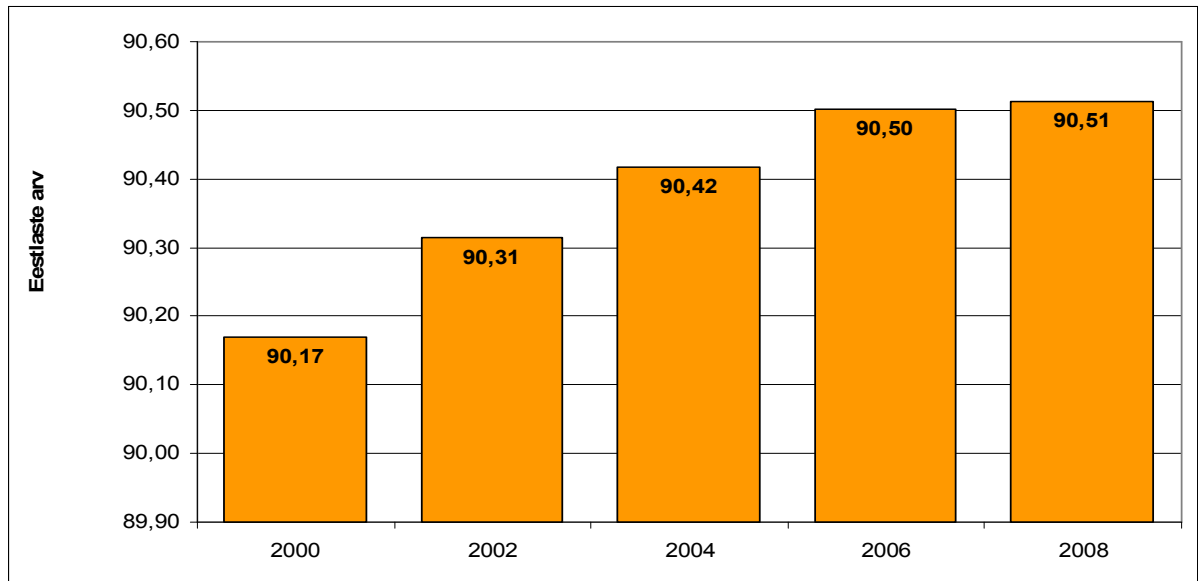
1.4 Asustustihedus

Jõgevamaa asustustihedus on 14,18 In/km².

1.5 Rahvastiku rahvuslik jaotus (%)

Jõgevamaa elanike rahvuslik jaotus on olnud analüüsitud perioodi kestel stabiilne. Muust rahvusest inimeste osakaal elanikkonnas on alla 10%. Enamus muust rahvusest inimesi elab Peipsi äärses piirkonnas ning maakonna kolmes linnas – Põltsamaal, Jõgeval ja Mustvees.

Joonis 3. Eestlaste arv (%) kogu rahvastikust, 2000 – 2008 aastad

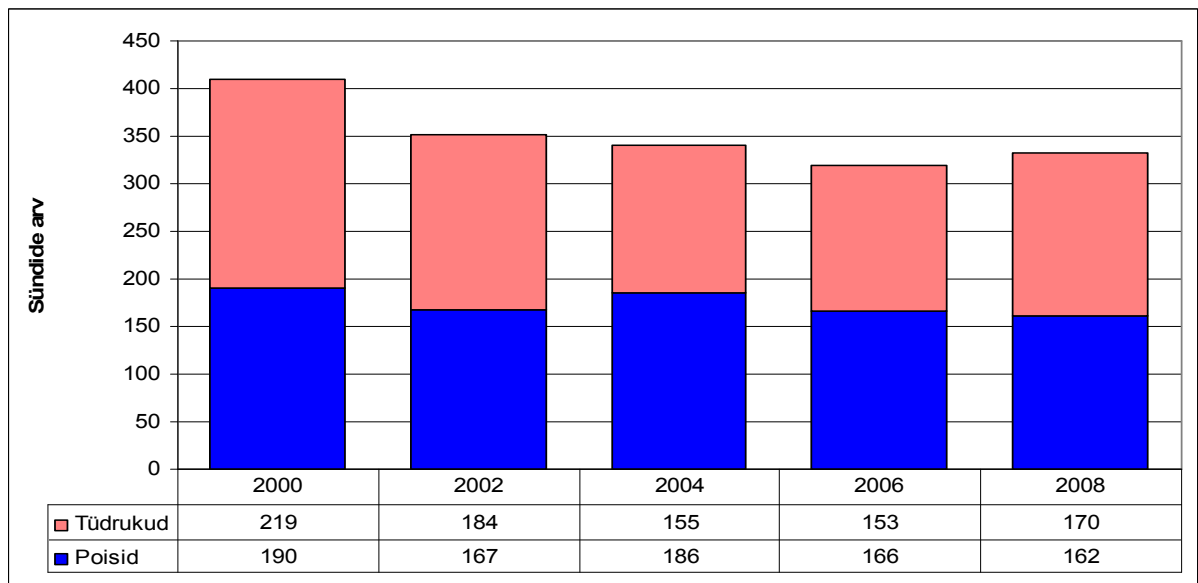
Allikas: Statistikaamet

1.6 Elussünnid

Eesti Statistikaameti andmetel on sündimus Jõgeva maakonnas alates 2000-2006 aastast olnud jätkuvas langustrendis, vähenedes 409-lt 2000. aastal 319-ni 2006 aastal. Alates järgnevatest aastatest näitab sündide arv väikest tõusu.

Enamasti sünnib tüdrukuid rohkem kui poisse (v.a. 2004 ja 2006, kus poisslaste sündide arv ületas tüdrukute oma).

Joonis 4. Elussünnide arv, 2000 – 2008 aastad

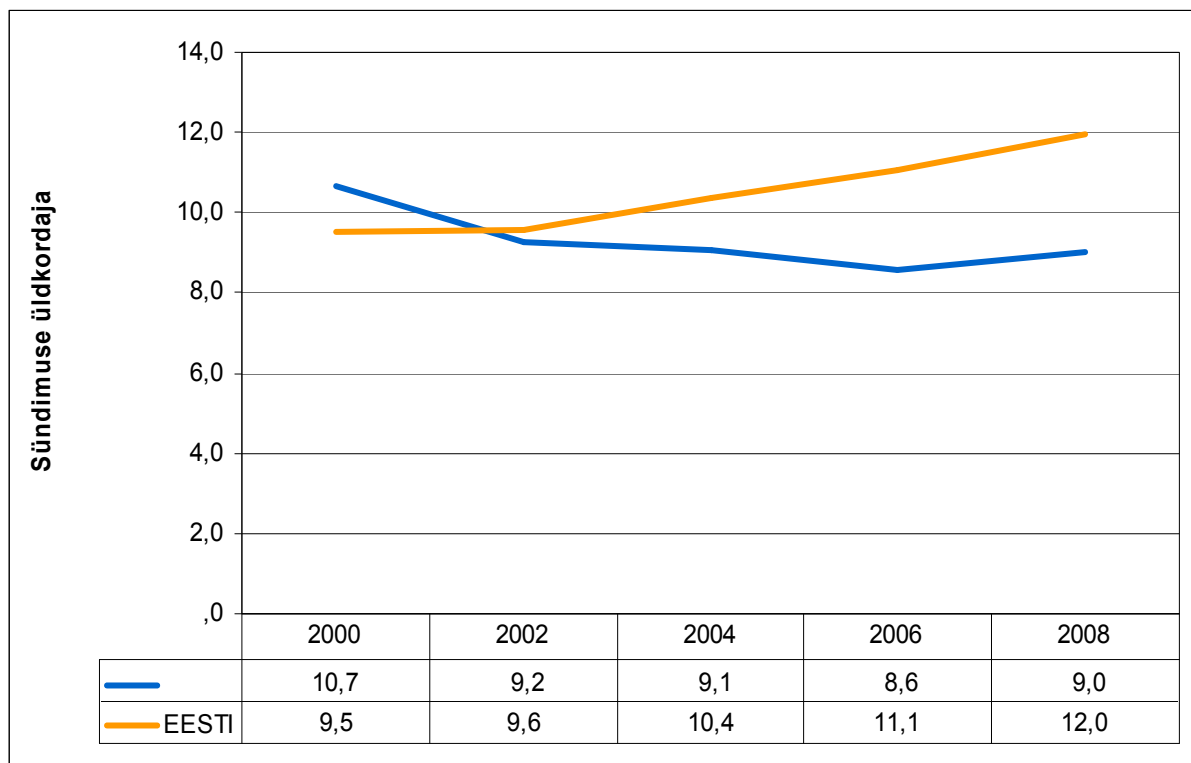
Allikas: Statistikaamet

Sündimuse üldkordaja Jõgevamaal oli 2008. aastal 9 sündi 1000 elaniku kohta. Vastupidiselt Eesti vastava näitajaga näitab Jõgevamaa trend alates 2000. aastast pidevat langust. Alates 2006.ndast aastast on sündimuse üldkordaja hakanud vähehaaval tõusma samas joones nagu kogu Eesti, samuti on hakanud suurenema elussündide arv.

Üldise probleemina võib siinkohal välja tuua, et rahvastiku soo-ja vanusejaotuse järgselt on maakonnas väiksema- arvilised naiste vanusegrupid 20-34 eluaastani, mis on aga parim fertiilsusperiood naise elus.

Samas võib rahvastikupüramiidilt näha, et maakonnas on vanuses 15-19 ja 20-24 oluliselt rohkem inimesi võrreldes teiste vanusegruppidega, mis võiks tähendada, et noori perekondi, kuhu lapsi võiks sündida, on piisavalt. Täiskasvanuks saavad 1980.ndate lõpus sündinud nn beebibuumi lapsed.

Joonis 5. Sündimuse üldkordaja võrreldes Eesti keskmisega, 2000 – 2008 aastad

Allikas: Tervise Arengu Instituut

1.7 Elussünnid ema vanuse järgi

Aastatel 2004-2006 on sündimus langenud pea kõikides vanuserühmades (v.a. vanuses 30-34. aastat, kus on märgata teatavat tõusu).

Eesti keskmise sünnitajavanus on 28 eluaastat ning esmassünnitaja keskmine vanus 25,5 eluaastat.

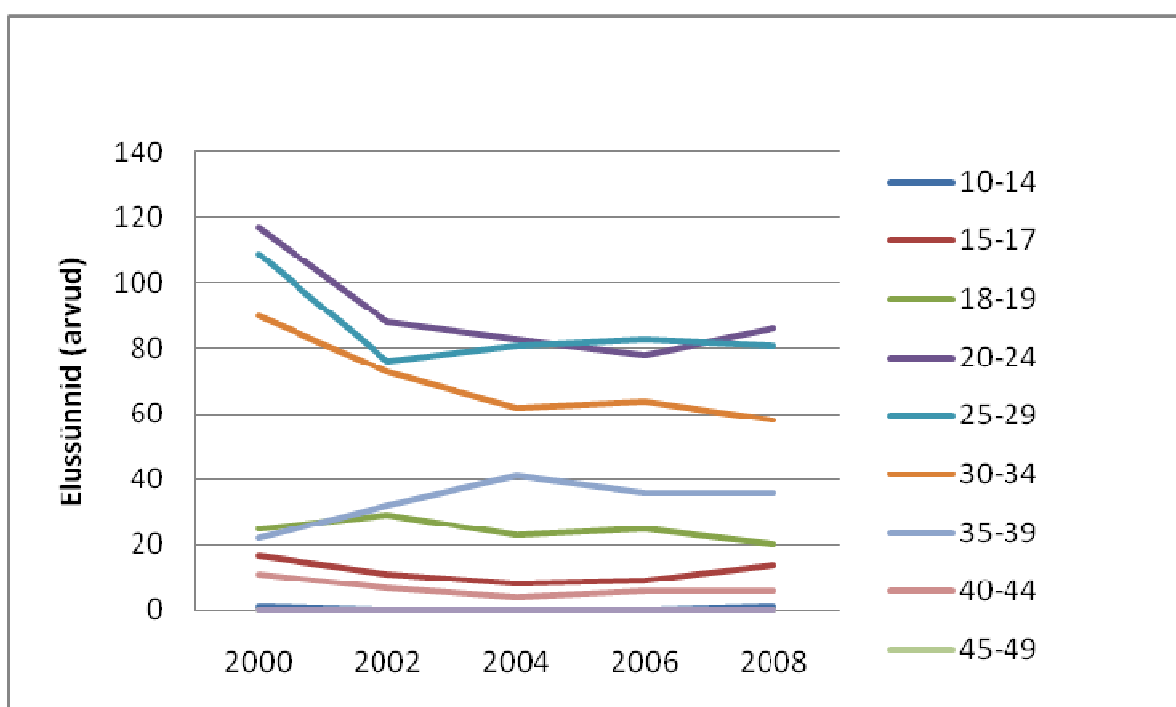
Eestis on kõrgeima sündimusintensiivsusega vanuserühmaks 20-24 aastased naised, kelle arvele langes 2000. aastal Jõgeva maakonnas 30% sündidest. Aastaks 2008 on aga vastava vanuserühma sündide osakaal langenud. Sellele võib olla mõju avaldanud alates 2004. aastast toimima hakanud vanemahüvitis.

Eesti tervikuna nähtub, et keskmine emaks saamise vanus lükkub üha kaugemale. Sündimuse vanusekordaja dünaamikas on märgatav naiste sünnitusea kasv ning üha enam sünde lükatakse edasi vanusesse 30-39 aastat. Mida hiljem sünnib esimene laps, seda väiksemaks kujuneb reeglina ka naise summaarne laste arv.

Samas moodustavad endiselt 20-24 aastased ja 25-29 aastased emad maakonnas kõige aktiivsema sünnitajate grupi.

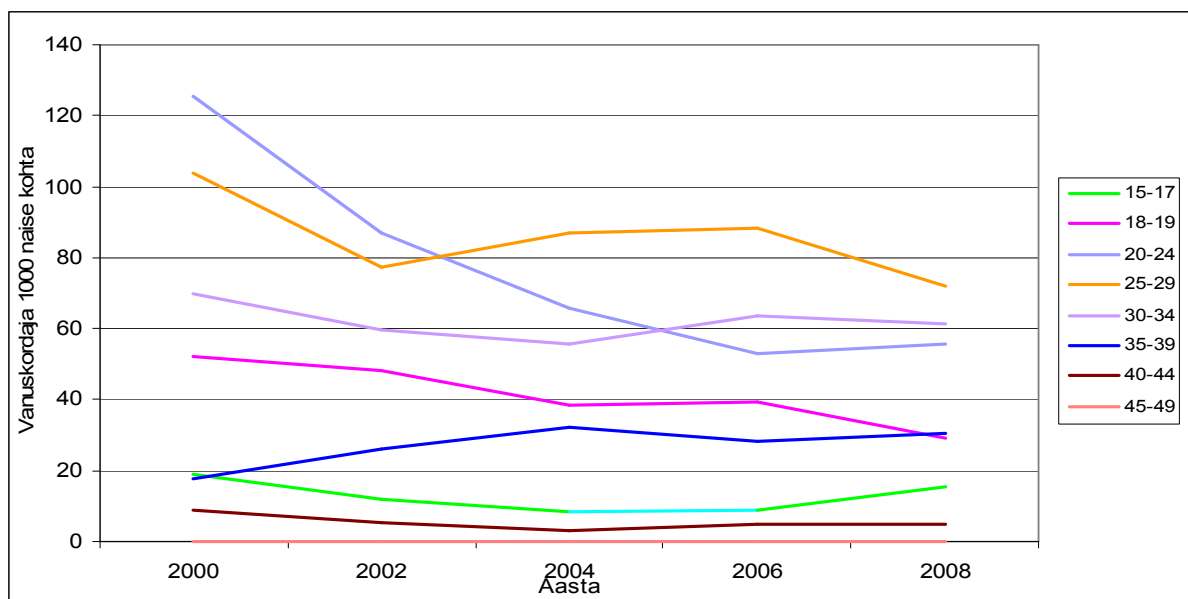
Suhteliselt vähe sünnitavad nooremas ning ka kõrgemas vanuses naised.

Joonis 6. Elussünnide arv ema vanuse järgi, 2000-2008 aastad

Allikas: Tervise Arengu Instituut

Joonis 7. Sünnitavate naiste vanuskordaja 1000 naise kohta, 2000-2008 aastad

Allikas: Tervise Arengu Instituut

1.8 Surmad

Surmade arv Jõgeva maakonnas on läbi aastate püsinud suhteliselt stabiilsena. Põhijoontes sarnaneb Jõgeva maakonna rahvastiku suremusareng Eesti tervikuga, olles aga kordades kõrgem Eesti keskmisest.

Suremuse üldkordajad meeste ja naiste lõikes tervikuna näitavad, et nooremates vanuserühmades on suremus jäänud suhteliselt madalale tasemele ning suremuse suurenemine algab naistel vanuses 55-59, meestel aga juba vanuses 40-44 elusaastat.

Eelkõige võib sellise trendi puhul lugeda suremuse suurenemist eelpooltoodud vanusegruppides tingituna rahvastiku vananemisest – üha enam inimesi jõuab kriitilistesse vanuserühmadesse, kus suremus on kõrge.

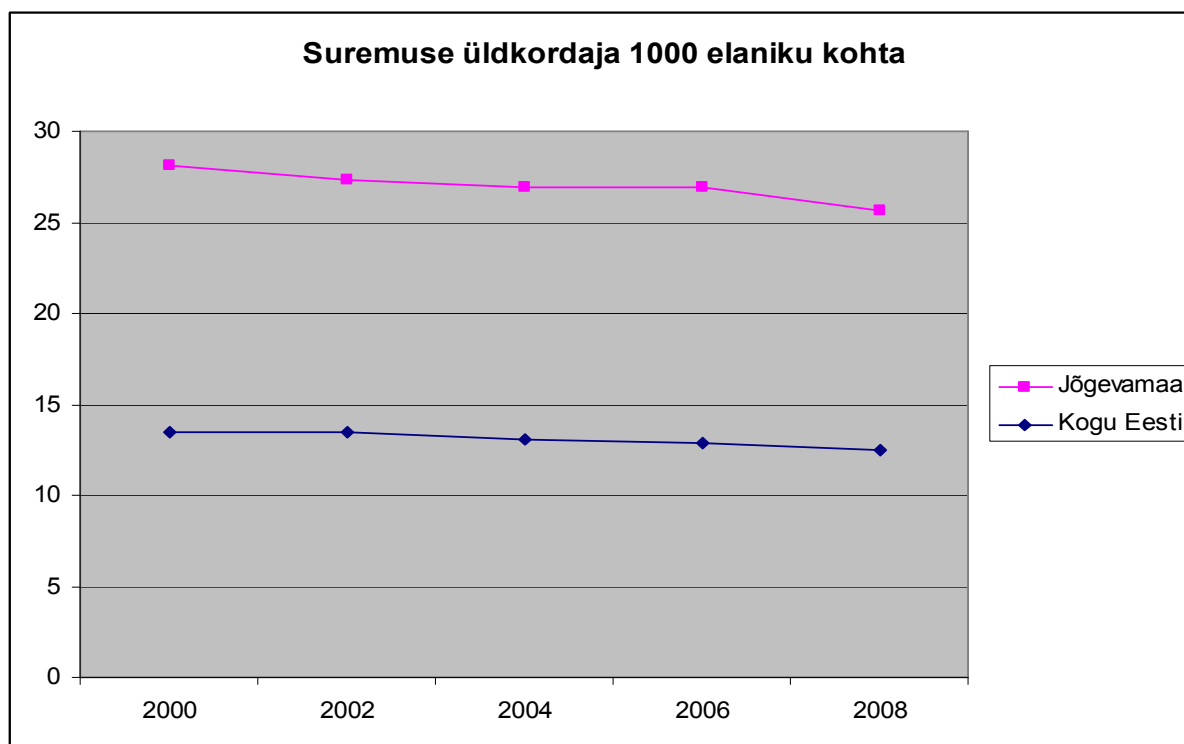
Meeste puhul tuleb välja tuua, et risk hakkab suurenema tasapisi juba 20. ndate eluaastatest. Uuringutele tuginedes võib siinkohal eeldada, et meeste varajase suremuse puhul on väga olulisel koha välispõhjused. Aga samuti teeb meestepuhul muret alkoholist põhjustatud riskikäitumise suur osakaal invaliidsuse ja surmaga lõppevate õnnetuste hulgas.

Lastesuremus (vanuses 0-19) on 1% kogu rahvastiku suremusest.

Poisslaste (vanuses 14 ja enam) puhul on võimalik viimaste aastate negatiivse arenguna välja tuua suremuse tõusu. Laste puhul tulenevad need peamiselt vigastustest ja õnnetustest, mis on ilmselge viide elukeskkonna ohtlikkusele.

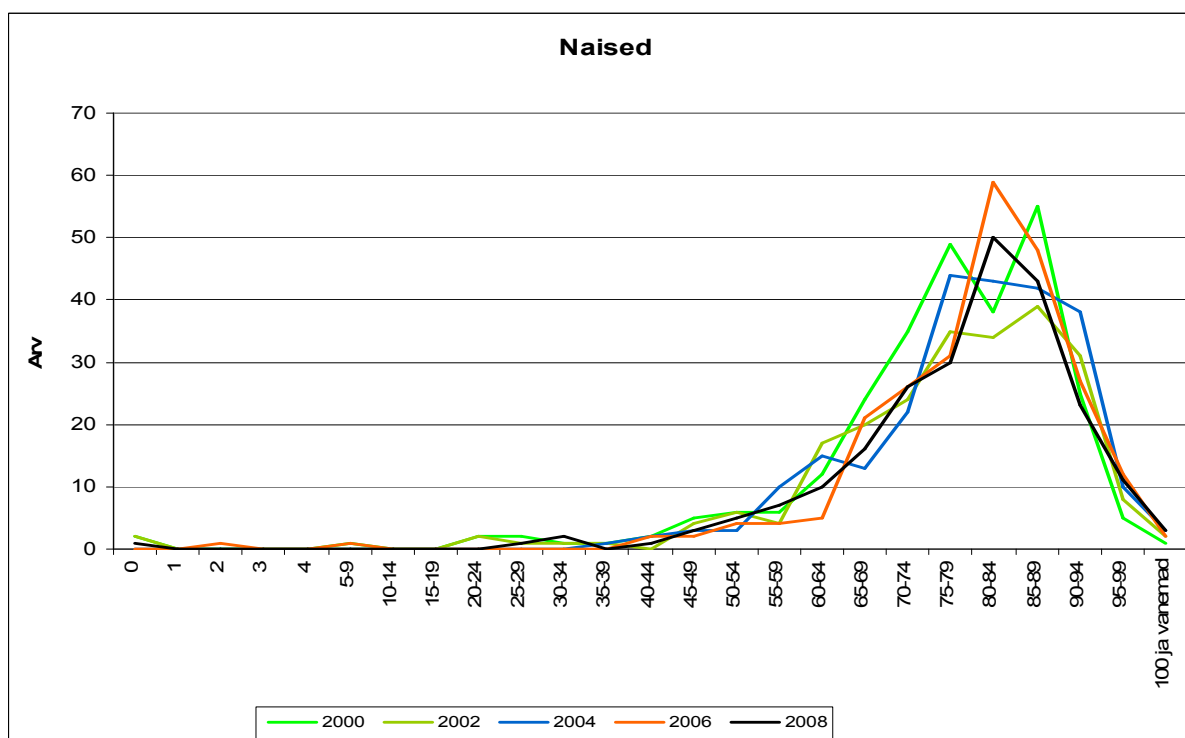
Statistikaameti andmete põhjal on 2008. aastal naiste keskmine oodatav eluiga 79,23 ja meeste oma 68,58 aastat ning Eesti keskmine 74,06. Maakonna andmed selles osas ei erine - naiste keskmine eluiga jääb vahemikku 75-84, meestel 65-79 eluaastat.

Joonis 8. Suremuse üldkordaja 1000 elaniku kohta, 2000-2008 aastad

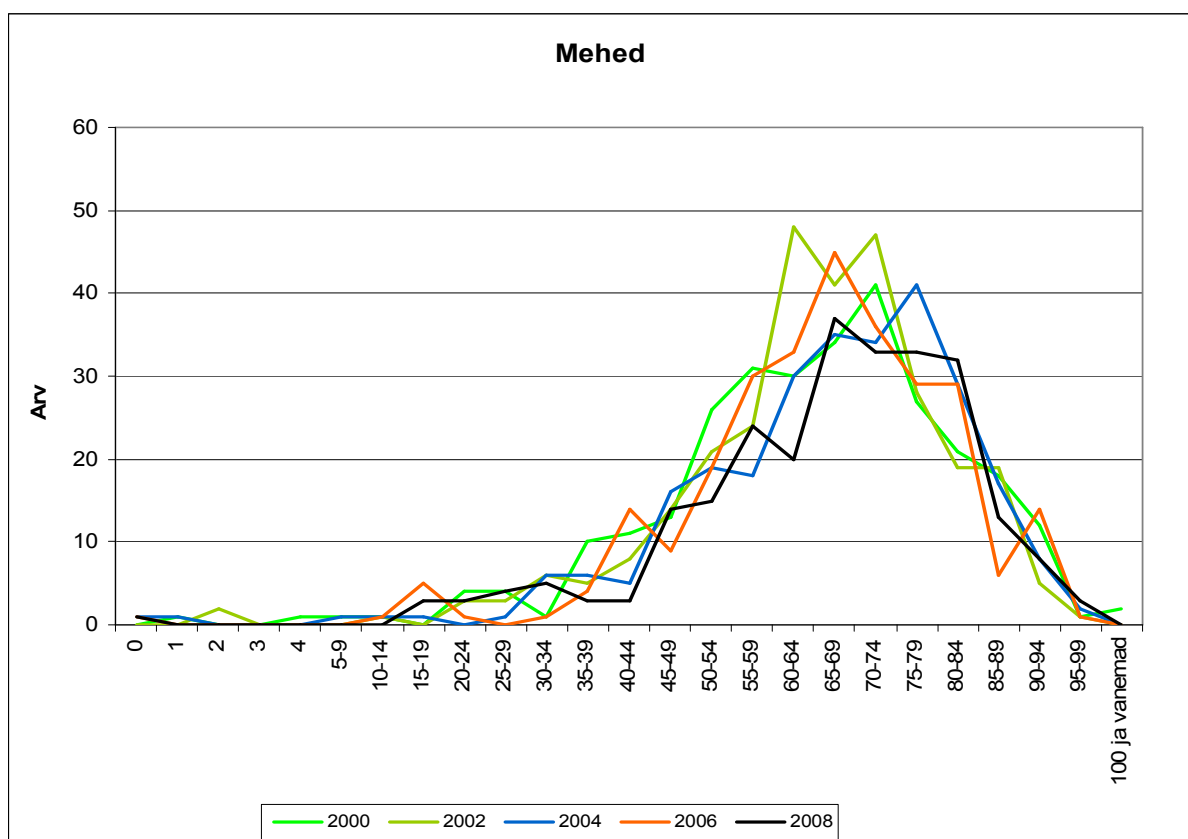
Allikas: Statistikaamet

Joonis 9. Naiste suremuse üldkordaja, 2000-2008 aastad

Allikas: Statistikaamet

Joonis 10. Meeste suremuse üldkordaja, 2000-2008 aastad

Allikas: Statistikaamet

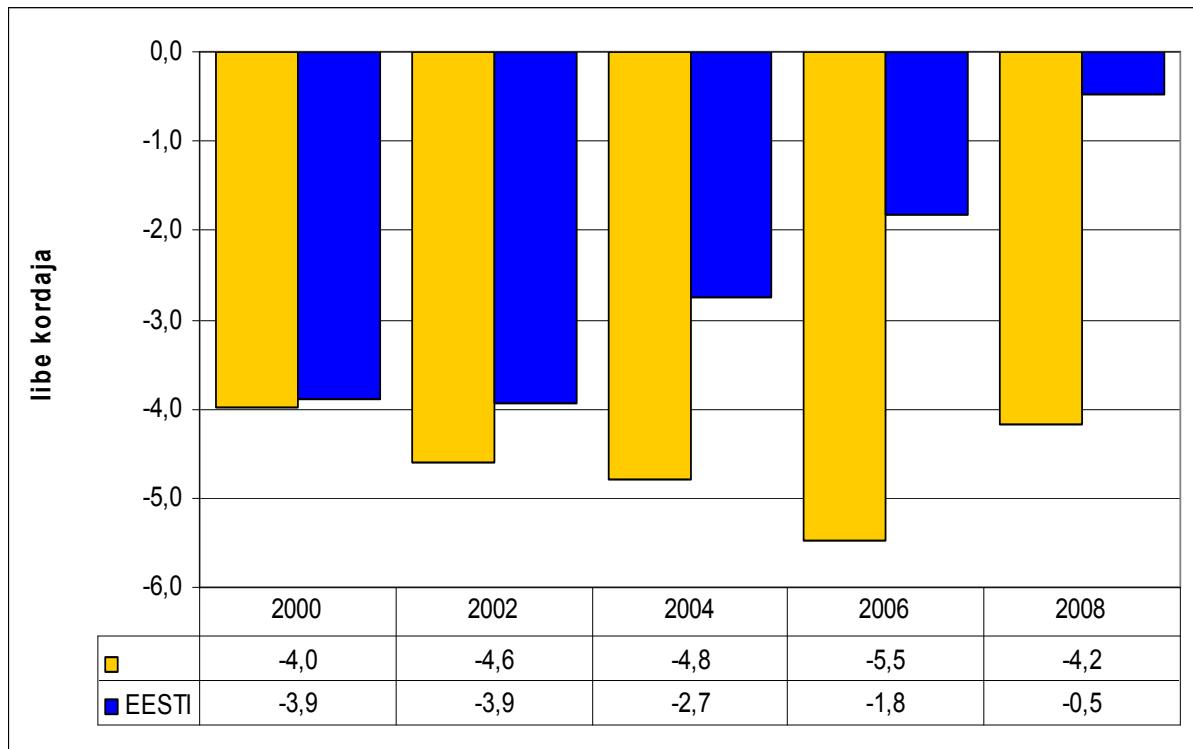
1.9 Loomulik iive

Eesti rahvastikumurde keskmises on negatiivne loomulik iive.

Rahvastiku vähenemine on suuresti negatiivse iive tagajärg. Maakonnas sünnib märgatavalt vähem lapsi, kui inimesi sureb.

Eesti puhul tervikuna on märgata iive kordaja vähenemise tendentsi, mis näitab, et rahvaarvu vähenemise kiirus on pidurdunud. Jõgevamaa puhul on aga iive kordaja näidanud järjepidevalt suurenemise tendentsi – langedes sündimuse vähenemise ja suremuse stabiilse seisuga tõttu aastatel 2000-2007 oma madalseisu ning vähenemine on toimunud alles alates 2008. aastast.

Joonis 11. Loomuliku iibe kordaja, 2000-2008 aastad

Allikas: Statistikaamet

1.10 Abordid

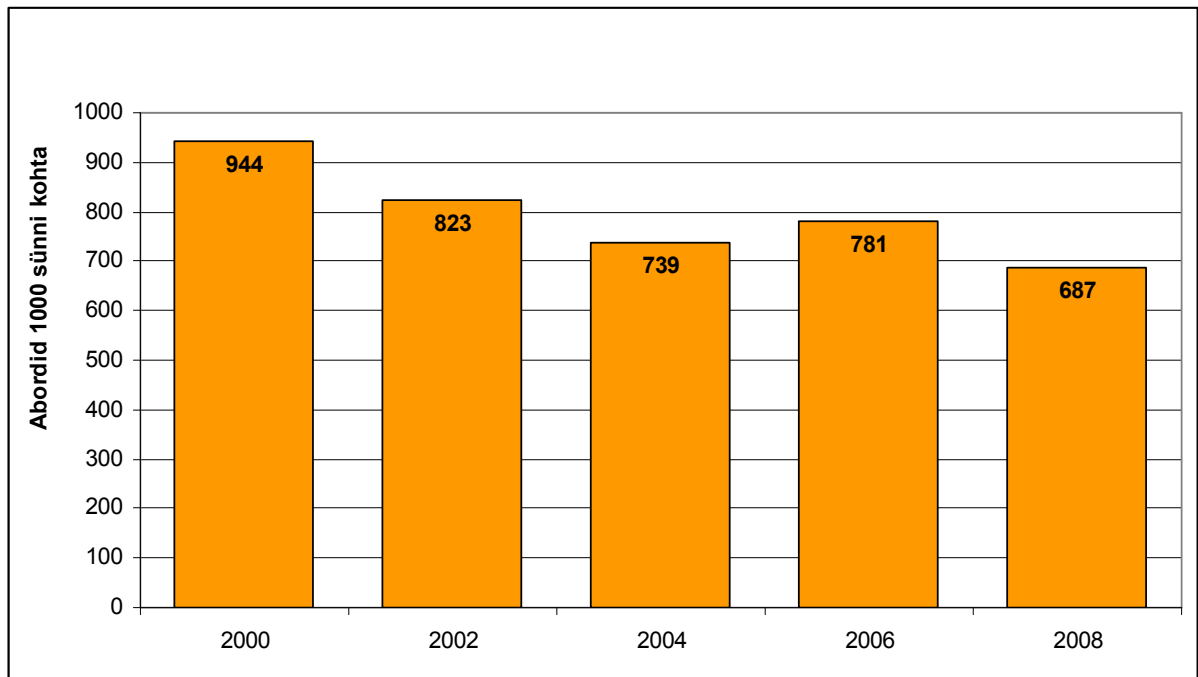
Eestis läbiviidud uuringutele tuginedes võib väita, et abortide suur arv on Eestis olnud probleemiks juba poole sajandi vältel – alates selle seadustamisest 1955. aastal, saavutades maksimaalse taseme 70-ndatel aastatel, mil see oli üks väheseid soovimatu raseduse vältimise (sellest vabanemise) vahendeid.

Kuigi abortide arv Eestis tervikuna on langenud ja see suundumus jätkub, on see lubamatult suur võrreldes sündide arvuga

Abortide arv aastatel 2000-2008 näitab jätkuvat langustrendi (944 juhtu 2000 aastal, 687 juhtu 2008. aastal). Selline tendents on üle Eestiline.

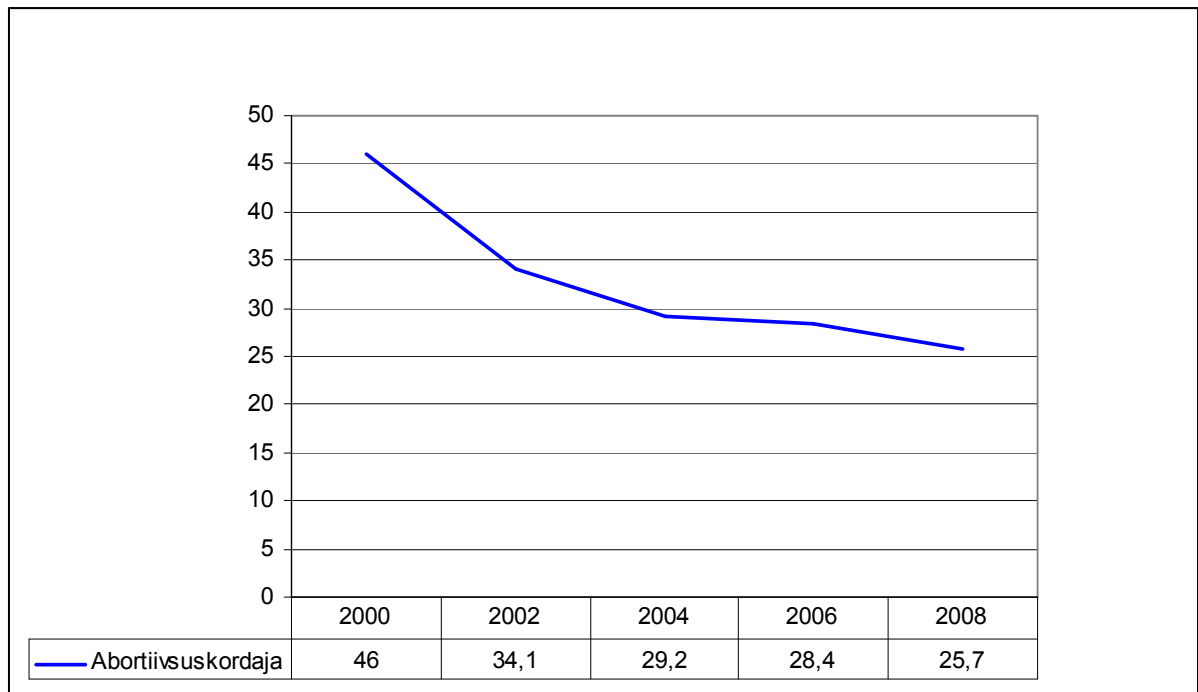
Kindlalt saab siinkohal väita, et suur osa langustrendis tervikuna on noorte parem teadlikkus ja informeeritus kasutada rasestumisvastaseid vahendeid ning vahendite paremal kättesaadavusel.

Joonis 12. Abortide arv 1000 sünni kohta, 2000-2008 aastad

Allikas: Tervise Arengu Instituut

Joonis 13. Abortiivsuskindaja, 2000-2008 aastad

Allikas: Statistikaamet

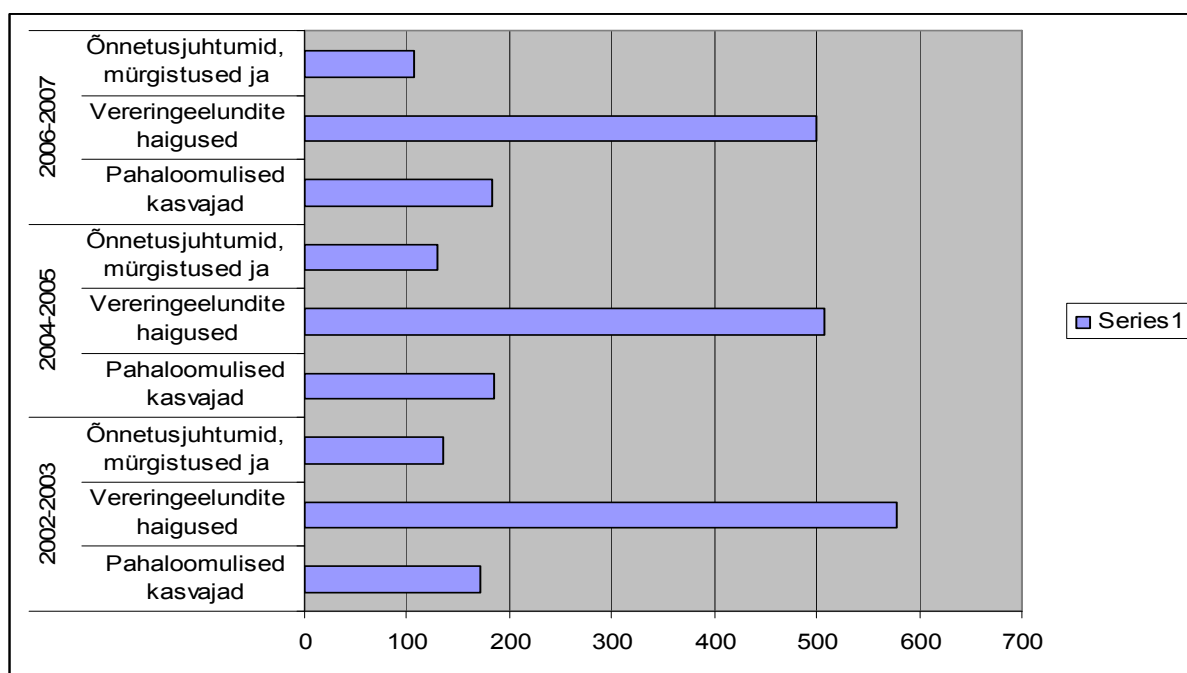
1.11 Suremuskordaja vereringeelundite haigustesse, pahaloomulistesse kasvajatesse ning välispõhjustesse

Eesti kõrgemad suremusnäitajad on vereringeelundite haigustesse, pahaloomulistesse kasvatajatesse ning välispõhjustest tingitud vigastussuremusse.

Jõgevamaa statistika näitab, et esikohal on suremus süda-ja vereringeelundite haigustesse, ületades teisi enimlevinud põhjuseid kordades. Samas maakonna andmed suremuse kohta südame-ja vereringeelundite haigustesse ja välispõhjustest tingitud õnnetusjuhtumitesse ja mürgistustesse on aastatel 2002-2007 näidanud langustendentsi.

Suremus pahaloomulistesse kasvajatesse on vaadeldava ajavahemikul näidanud väikest tõusutrendi.

Joonis 14. Suremuskordaja vereringeelundite haigustesse, pahaloomulistesse kasvajatesse ning välispõhjustesse (100 000 elaniku kohta), 2002-2007 aastad

Allikas: Statistikaamet

1.12 Esmahaigestumine nakkushaigustesse

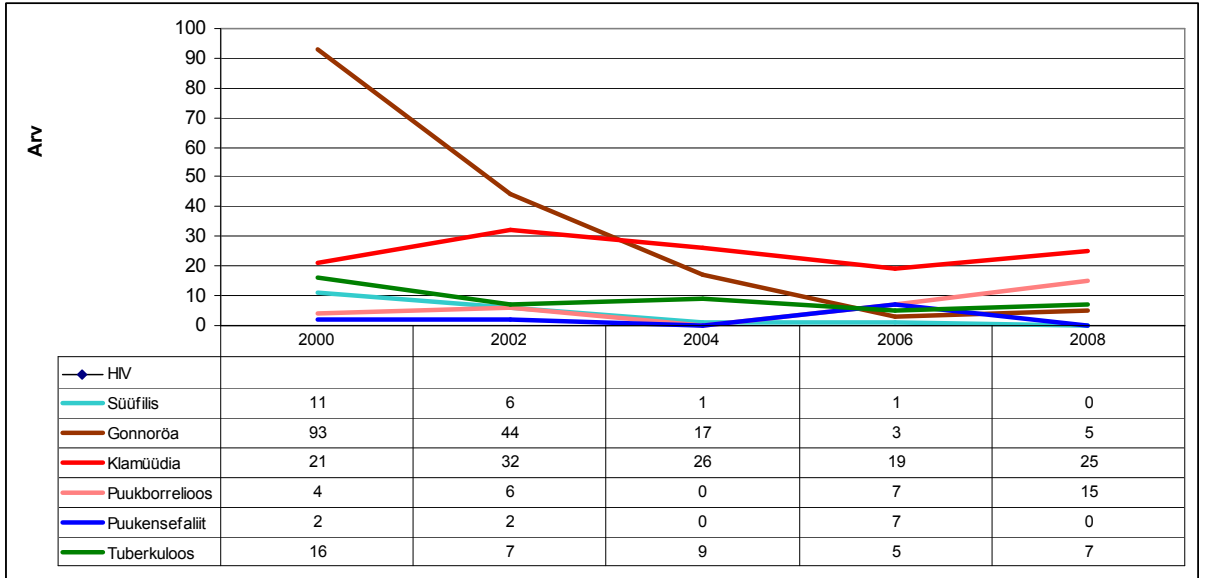
2000. aastatel oli iseloomulik maakonnale kõrgenenud haigestumus sugulisel teel levivatesse haigustesse – gonorröa, klamüüdia ja süüfilis.

Samas saab andmete põhjal väita, et esmahaigestumine nakkushaigustesse on aastatel 2000-2008 olnud püsivalt langustrendis.

Teiste nakkushaiguste puhul võib täheldada erinevat tavapärast kõikumust.

Selle põhjuseks võib olla inimeste parem terviseteadlikkus või tervisekäitumine. Või hoopiski arstiabi kättesaadavuse halvenemine ning vähene diagnostika.

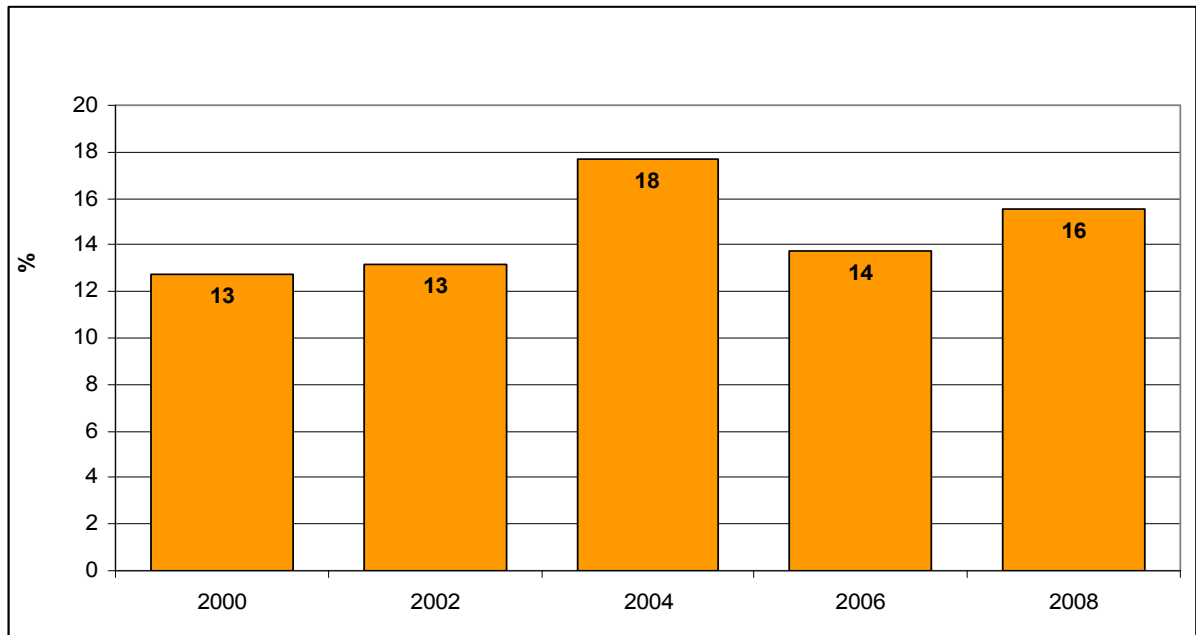
Joonis 15. Esmahaigestumine nakkushaigustesse, 2000-2008 aastad

Allikas: Jõgeva Maavalitsus

1.13 Suitsetamine raseduse ajal

Joonis 16. Suitsetamine raseduse ajal, 2000-2008 aastad

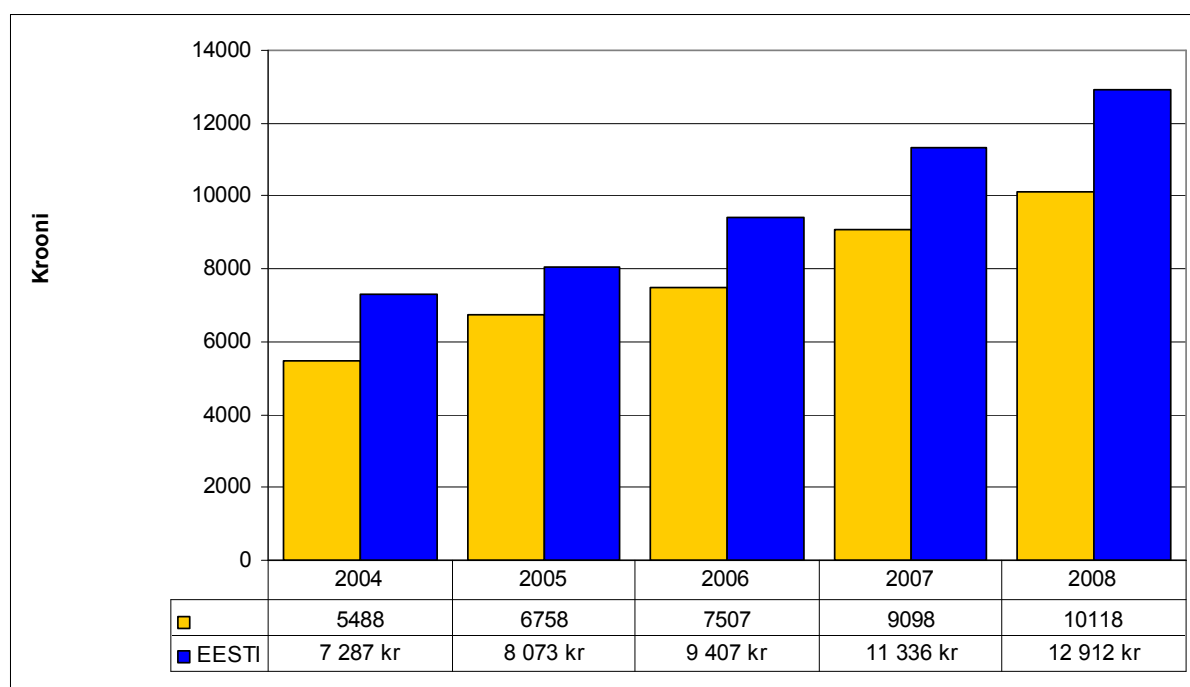
Allikas: Tervise Arengu Instituut

2. SOTSIAALNE SIDUSUS JA VÕRDESED VÕIMALUSED

Sotsiaalne sidusus kogukondlikus võtmes tähendab seda, et selle liikmed hoiavad kokku, osalevad mitmesuguste ühenduste ja rühmade tegevuses, tunnevad oma naabreid ja suhtlevad nendega. Kogukond suudab kindlustada oma liikmete heaolu vältides lõhestumist ja tõrjutust.

2.1 Keskmise brutopalk

Joonis 17 . Keskmise brutopalk võrreldes Eesti keskmisega, 2004-2008 aastad

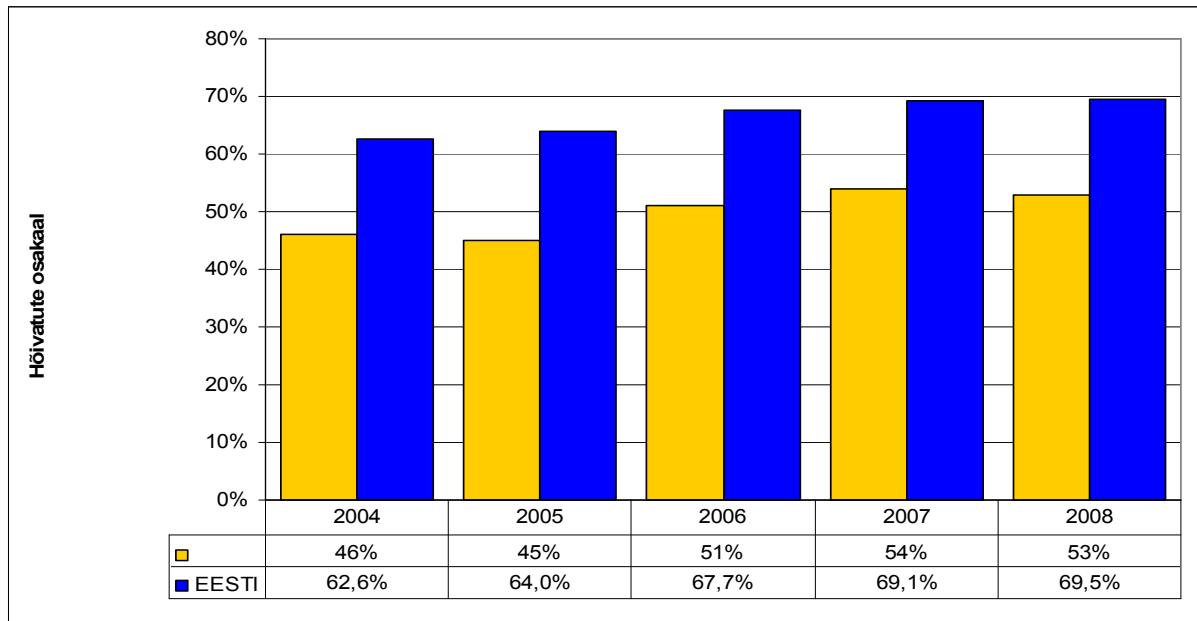
Allikas: ESA, 2010

2.2 Hõivatud

Statistikaameti andmetel on 2004-2008.a. madalaima tööhõive määraga maakondades püsinud näitaja aastati 45-48% vahel. Jõgevamaal on vastav näitaja 46-54%. Siinkohal on vastavalt Statistikaameti metoodikale tööelistena arvestatud vanusegruppi 15-74 a.

Tööhõive määr on Eestis tervikuna ning ka maakonniti kuni 2008 aastani siiski järjekindlalt kasvanud. 2008. aasta andmeid mõjutab kõikjal majandussurutis ja sellega kaasnenud tööhõive määra langus.

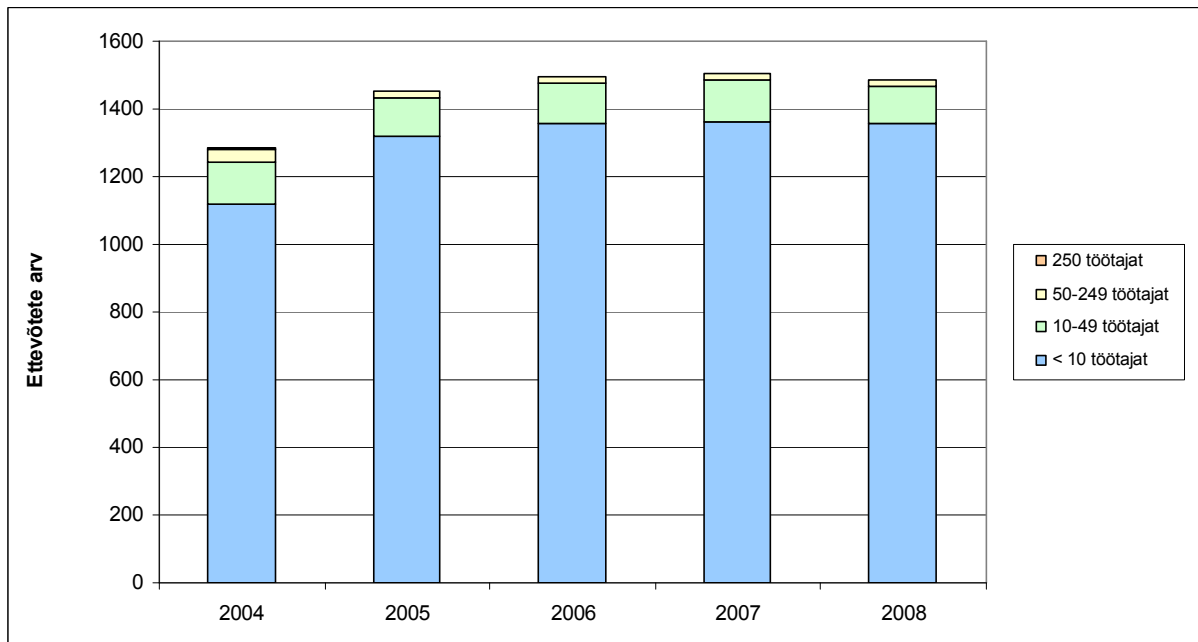
Joonis 18. Hõivatute osakaal võrreldes Eesti keskmisega, 2004-2008 aastad

Allikas: Statistikaamet

2.3 Majanduslikult aktiivsed üksused/ ettevõtted

Joonis 19. Majanduslikult aktiivsed üksused/ettevõtted, 2004-2008 aastad

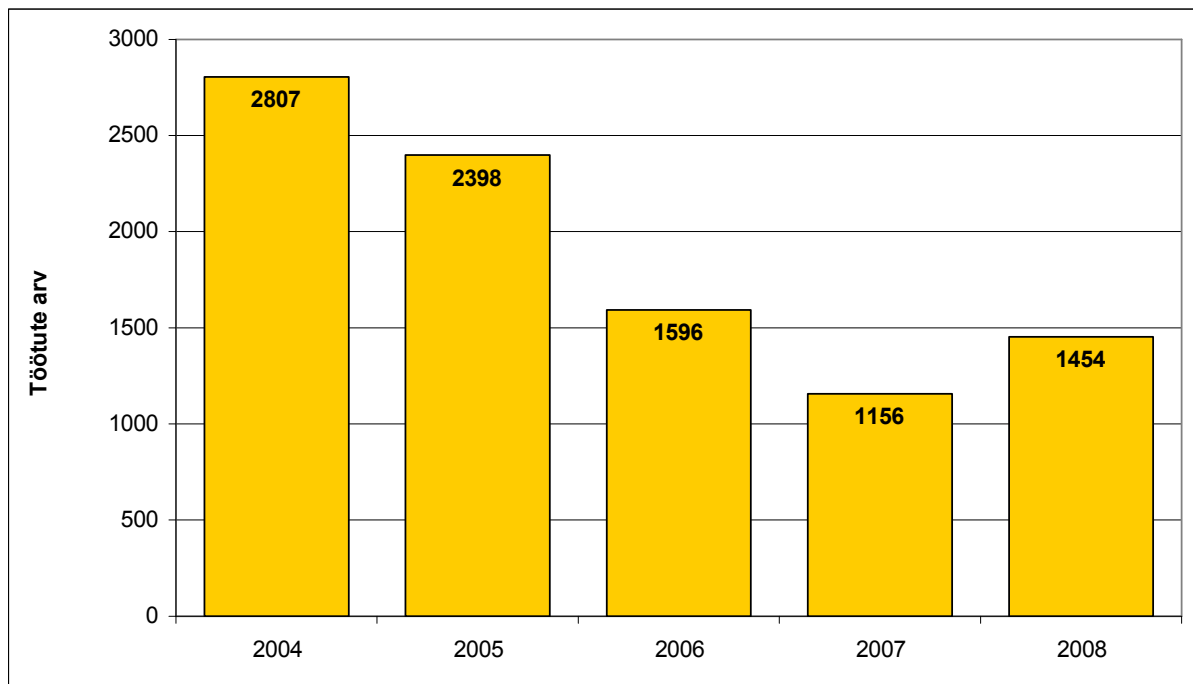
Allikas: Statistikaamet

2.4 Töötus

Aastatel 2004 ja 2005 oli tööpuudus võrreldes Eesti keskmiste näitajatega Jõgevamaal terav probleem. Töötukassa andmeil on Jõgevamaa töötute puhul tegemist valdavas osas just pikaajaliste töötutega, mis viitab ka piirkonna majanduste struktuurilistele probleemidele (primaar- ja sekundaarsektori osakaal oluliselt suurem kui mujal maakondades).

Jõgeva maakonna varasemate aastate kõrge töötuse määr, on nn. heitunud isikute arvel, kes ei soovigi tööd leida.

Joonis 20. Töötute arv, 2004-2008

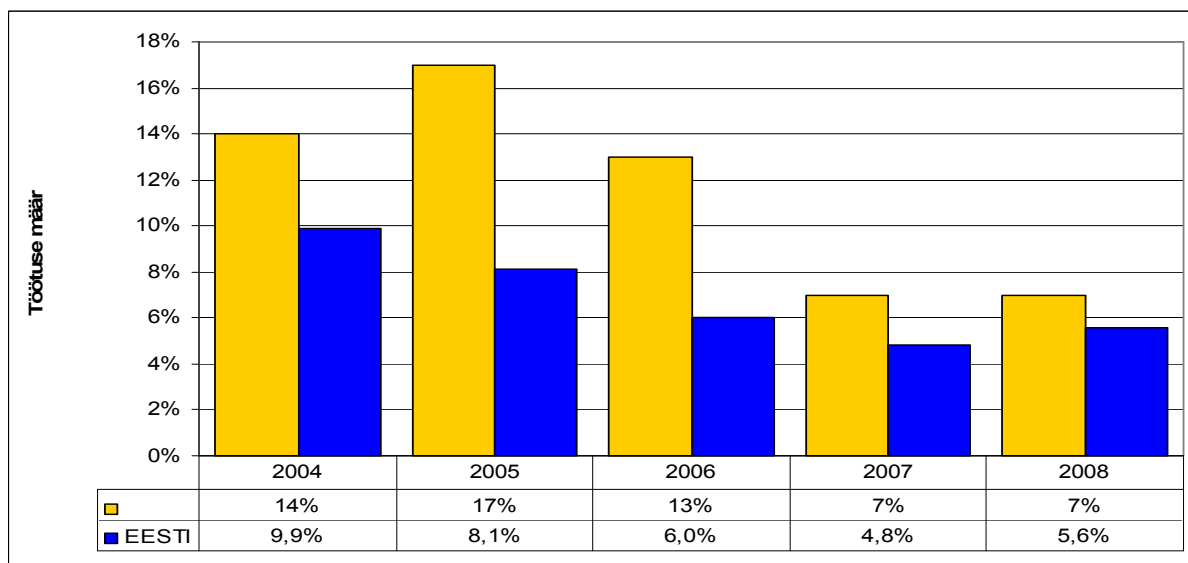
Allikas: Eesti töötukassa

Töötuse määra arvestatakse registreeritud töötute osakaalu arvutamisega vanusegrupis 16-pensionaari. Võrreldes teiste maakondadega on väiksem suhteline töötuse kasv viimasel aastal teiste hulgas olnud Jõgevamaal.

Registreeritud töötute arvu dünaamika näitab, et 2008. aasta jooksul majandussurutise tingimustes on regionaalsed erinevused töötuses hoopiski tasandunud ning töötute arvu suhteline kasv on olnud koondunud pigem nendesse piirkondadesse, kus üldine tööhõive tase ja ka muud sotsiaal-majanduslikud arengunäitajad on olnud paremad.

Teatavasti oli Jõgevamaa analüüsitava perioodi alguses töötute arvu poolest Eestis esirinnas. Need suundumused viitavad sellele, et kohtades, kus tööhõive määr on olnud niigi madalam, saabki töötuid mõnevõrra vähemal määral juurde tekkida.

Joonis 21. Töötuse määr võrreldes Eesti keskmisega, 2004-2008 aastad

Allikas: Statistikaamet

2.5 Demograafiline töösurve indeks

Demograafilise tööturuse indeksi muutused viimastel aastatel näitavad, et ebasoodsate demograafiliste protsesside tagajärjel on uut tööjõudu sisenemas tööturule kõikjal Eestis selgelt vähem kui veel mõned aastad tagasi ja kasvab töötava elanikkonna koormus mittetöötava elanikkonna ülalpidamisel.

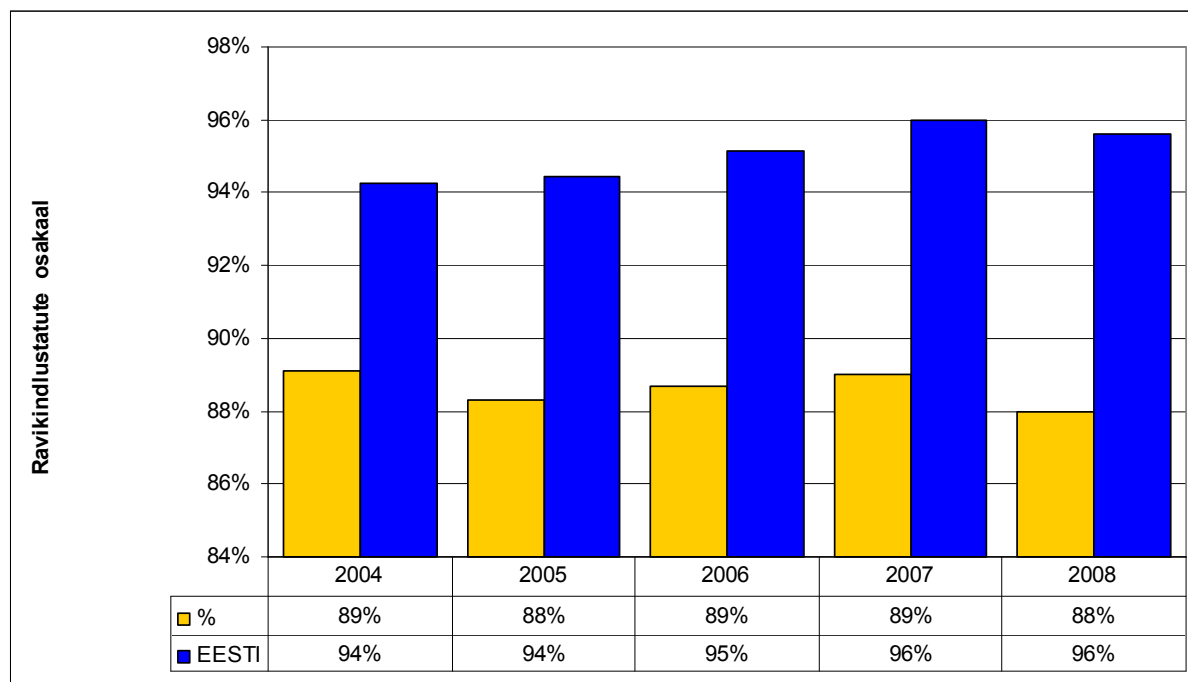
Loomuliku iibe tagasihoidlikkuse tõttu siseneb ka Jõgevamaal tööjõuturule üha vähem inimesi kui sealt vanuse tõttu väljub. Siserände seniste trendide jätkudes konkurentsivõimelisem tööjõud jätkab lahkumist suurematesse keskustesse ning ettevõtluse areng mujal muutub vajamineva tööjõu süveneva nappuse tõttu rohkem pärsituks. Jõgeva maakonnas on tööjõuturg selle näitaja osas järgnevatel aastatel juba selgelt kahanev.

Demograafilise töösurveindeks näitab eelseisval kümnendil tööturule sisenevate noorte (5-14-aastased) ja sealt vanuse tõttu väljalangevate inimeste (55-64-aastased) suhet. Mida suurem on näitaja, seda enam tööealisi tööturule siseneb võrreldes tööturult vanuse tõttu lahkujate hulgaga.

2.6 Ravikindlustusega kaetud

Ravikindlustusega kaetud isikute osakaal Jõgeva maakonnas on aastate lõikes püsinud suhteliselt stabiilsena. Kui võrrelda ravikindlustusega kaetud isikute osakaalu Eestis üldiselt, siis Jõgevamaal on ravikindlustusega kaetud isikute osakaal aasta keskmisest elanike arvust võrreldes Eesti keskmisega 5% madalam (vt. Joonis).

Joonis 22. Ravikindlustatute osakaal, 2004 – 2008 aastad

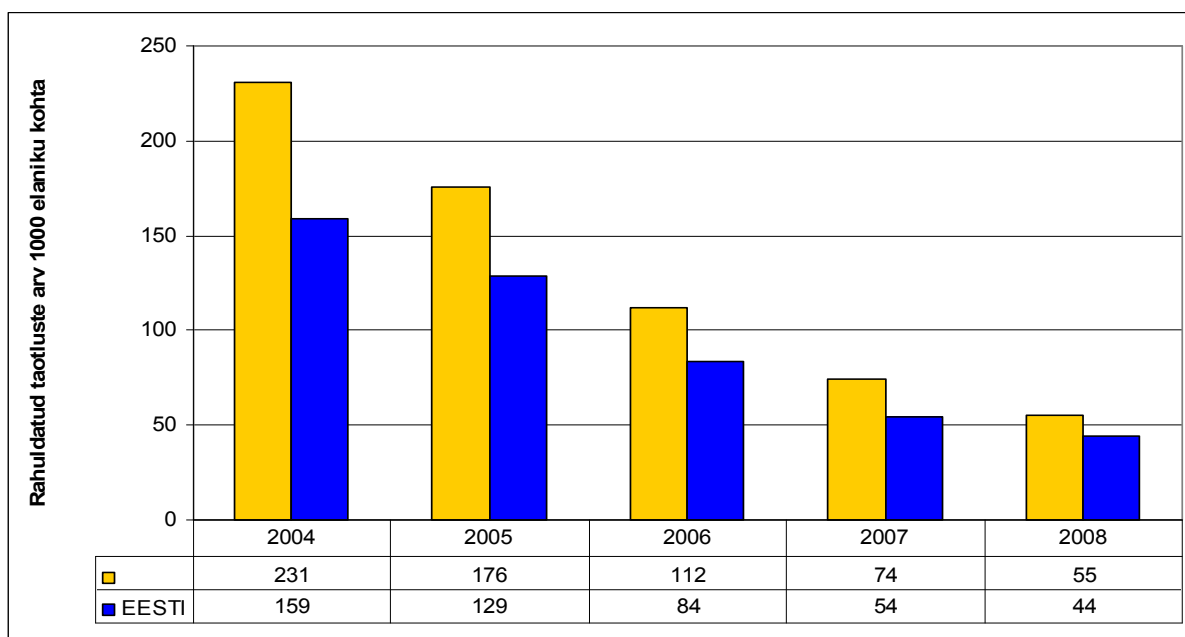
Allikas: Statistikaamet

Ravikindlustusega katmata isikud on otseseks sihtrühmaks sotsiaal- ja tervishoiuteenuste olemasolu ja vajaduste selgitamiseks. Hõlmamata isikud vajavad nii sotsiaal- kui ka tervishoiuteenuseid rohkem.

2.7 Toimetulekutoetused

Toimetulekutoetuse taotlejate arvud on näidanud üldist langustendentsi kogu Eestis nii ka Jõgevamaal. Toimetulekutoetuse rahuldatud taotluste arvud tuhande elaniku kohta on langenud Jõgevamaal 5 aasta jooksul 176 taotleja võrra.

Joonis 23. Rahuldatud toimetulekutoetuste arvud 1000 elaniku kohta aastatel 2004 – 2008 võrreldes Eesti keskmisega.

Allikas: Statistikaamet

Toimetulekutoetuse taotlusi esitati 2007 aastal 2786, millest rahuldati 2744. Samas 2008 aastal esitati toimetulekutoetuse taotlusi 2061, millest rahuldati 2030. Toimetulekutoetuste taotluste arv näitas 2008 aastal langustendentsi 725 esitatud taotluse võrra.

Tabel 1. Toimetulekutoetuse rahaliste vahendite kasutamine aastatel 2000 -2008 (arvestatud toetusteks)

	Toimetulekutoetus (toimetulekupiiri kindlustamiseks) (tuh krooni)	sellest		Täiendav toetus (tuh krooni)	Toimetulekutoetuse vahendid kokku (tuh krooni)	Toimetulekutoetuse kogu toetuste summa (%)	Elaniku kohta aasta jooksul arvestatud toetus (krooni)*
		eluasemekulude katteks (tuh krooni)	eluasemekulude kate toim. toetusest (%)				
2000	14 193	1 343	9	962	15 155	94	383
2001	17 626	2 414	14	-	17 626	100	461
2002	13 219	2 131	16	2190	15 409	86	405
2003	12 717	2 380	19	101	12 819	99	338
2004	8 776	1 665	19	930	9 706	90	258
2005	7 522	878	12	3 337	10 859	69	290
2006	4 996	840	18	2 991	7 987	63	216

2007	3 758	617	16	1 847	5 605	67	151
2008	2 978	473	16	655	3634	82	102

Allikas: Jõgeva Maavalitsus, 2010

Tabel 2. Toimetulekutoetuse (toimetulekupiiri tagamiseks) saajad peretüübi järgi 2007 -2008. aastal

Peretüüp	Perede arv 2007	Perede arv 2008
Pensionäripere	150	119
Üliõpilaspere	2	3
Tööd mitteomava isikuga pere	307	217
sh lastega	76	57
Lapsega pere	192	153
Puudega isikuga pere	142	117
Muud	138	111

Allikas: S-veeb

2.8 Suhtelise vaesuse määr

Vaesust sotsiaalse kaitse ja kaasatuse kontekstis ei tõlgendata üksnes rahaliste ressursside puudumisena, üha enam räägitakse materiaalsete ressursside puudumisest. Vaesus iseloomustab ühiskonna sotsiaalset kaasatust. Näiteks, majanduslikult vaene inimene on sageli halvema tervisega, rahalises puuduses olevate perede lapsed jäävad sageli ilma heast haridusest, mis omakorda põhjustab vaesust.

Suhtelise vaesuse määr on langenud 2004 aastast 2007 aastani 36 %-lt 27 %-le ehk 9 %. Langus on otseselt seotud keskmise brutopalgaga, töötuse vähenemisega.

Jõgeva maakonnas on küll tööhõive oma teenuste osas kaetud, kuid sotsiaalteenuste vajadused ja olemasolu kindlasti ei taga maakonna elanikkonna vajadusi leevendamaks vaesust ja tõrjutust. Oluliseks lähtekohaks teemavaldkonna parendamisel on universaalsete teenuste ja toetuste süsteemi arendamine, et vältida erimeetmetega kaasneva vaesuse ja tõrjutuse stigma tekkimist. Samas tuleb teadvustada teatud riskirühmade probleeme, mida üldiste teenuste ja toetuste süsteemiga ei ole võimalik lahendada, ning kasutada spetsiaalseid konkreetsete rühmade vajadusi arvestavaid meetmeid.

Jõgeva maakonnas vaesuse riskirühma kuuluvad peamiselt tööd mitte omavad isikud, pensionialised isikud, puuetega inimesed, paljulapselised ja üksikvanematega pered. On fundamentaalselt ebaõiglane, et neljandik lastega peredest Eestis elab allpool vaesusepiiri.

2.9 Sotsiaaltoetused ja sotsiaalteenused Jõgeva maakonna kohalikes omavalitsustes

Tabel 3. Avahooldusteenused Jõgevamaa omavalitsustes 2008. a

Omavalitsus	Kodune õendusabi	Koduteenused	Eluasemeteenused	Päevakeskused	Hooldustöötaja	Invatransport	Abivahendite müük, laenutus	Isikliik abistaja	Kogudus	Töötu tugisik	Pere- ja kriisinõustamine	Lapsehoiuteenus	Puudega lapse tugisik
LINNAD													
Jõgeva linn	x	x	x		x	x	x		x				
Põltsamaa linn	x	x	x		x		x		x				
Mustvee linn		x			x		x		x				
VALLAD													
Jõgeva vald	x	x	x	x	x	x	x		x		x	x	x
Kasepää vald					x								
Palamuse vald		x	x		x	x	x		x				
Puurmani vald		x	x		x				x				
Põltsamaa vald	x	x	x	x	x	x	x				x	x	
Saare vald		x	x		x		x	x					
Torma vald		x	x	x	x		x		x	x			
Pajusi vald		x			x		x						
Pala vald		x			x		x		x	x			
Tabivere vald			x	x			x						

Allikas: Jõgeva Maavalitsus

Jõgeva Maavalitsusele edastatud andmete põhjal osutavad koduhooldusteenust Jõgevamaal 11 omavalitsust. Kasepää ja Tabivere vallas koduhooldustöötajad puuduvad.

Teenustest põhilised on transporditeenus, küttepuudega varustamine, abivahenditega varustamine.

Tabel 4. Andmed koduteenuse kasutajate kohta 2008. aastal

	Teenuse kasutajad kokku	neist		Perede arv (v.a ühe-liikmelised)
		üks elavad	perede koosseisus elavad	
Koduteenuse kasutajad kokku	672	397	275	136
sh eluasemeteenusel viibivad teenuse kasutajad	124	37	87	57

Allikas: S-veeb

Tabel 5. Koduteenuse kulud ja finantseerimine 2008. aastal

Teenuse- kasutajate arv kokku	Kulutused teenustele kokku, krooni	sellest tasus						Kulud ühe teenuse- kasutaja kohta aastas, krooni (v2/v1)
		isik	kohalik omavalitsus	kokku	riik		muud allikad	
					sealhulgas			
					riigieelarvest teenuse osutamiseks	hasartmängu maksust		
672	3443500	9022	3434478	0	0	0	0	5124

Allikas: S-veeb

Eluasemeteenust osutavad üheksa omavalitsust: Jõgeva linn, Põltsamaa linn, Jõgeva vald, Saare vald, Tabivere vald, Puurmani vald, Põltsamaa vald, Palamuse vald ja Torma vald.

Tabel 6. Eluasemeteenuse andmed elanike kohta 2008. aastal

Eluasemetüüp	Perede arv (k.a. üheliikmelised pered)	Elanike arv		
		kokku	nendest	
			pensioniealised	erivajadusega
Munitsipaaleluruumid	98	172	20	41
Sotsiaalkorterid, - pinnad	67	112	26	20

Allikas: S-veeb

Tabel 7. Eluasemeteenuse kulud ja finantseerimine 2008. aastal

Eluasemetüüp	kulutusi finantseeris, kroonides				
	kohalik omavalitsus	kokku	riik		Muud
			s.h		
			riigieelarvest teenuse osutamiseks	hasart- mängu maksust	
Munitsipaaleluruumid	460938	0	0	0	0
Sotsiaalkorterid, - pinnad	460600	59859	59859	0	0

Allikas: S-veeb

Päevakeskuse teenust osutavad Jõgeva vald, Põltsamaa vald, Torma vald ja Tabivere vald.

Psüühiliste erivajadustega isikutele osutab sotsiaalhoolekandeteenuseid AS Hoolekandeteenused Võisiku Hooldekodu.

Psüühilise erivajadusega isikute päevakeskuse teenust osutavad maakonnas AS Hoolekandeteenused Võisiku Hooldekodu Päevakeskus, SA Jõgeva Haigla Päevakeskus, Torma valla Sotsiaalkeskus, Tabivere Päevakeskus.

Üldtüüpi hoolekandeteenuseid osutavad asutusi on maakonnas SA Jõgeva Haigla Hooldusosakond, Jõgeva linna Sotsiaalkeskus „Elukaar“ MTÜ, Tabivere Hooldekodu, MTÜ Lustivere Hooldekodu, Saare Hooldekeskus.

Asenduskoduteenust osutab Siimusti Lastekodu „Metsatareke“.

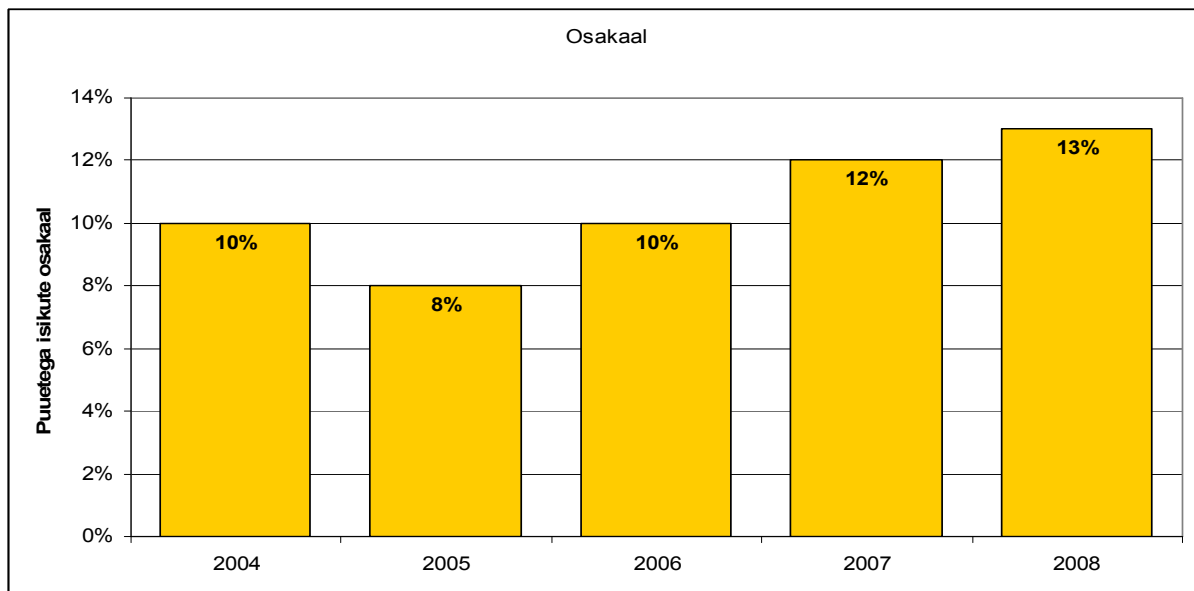
Jõgeva maakonna pikaajaliste töötutega tegeleb Jõgevamaa Omavalitsuste Aktiviseerimiskeskus.

MTÜ Jõgevamaa Nõustamiskeskuse teenuste kohta saab lugeda peatükist 6.2

2.10 Puuetega isikud

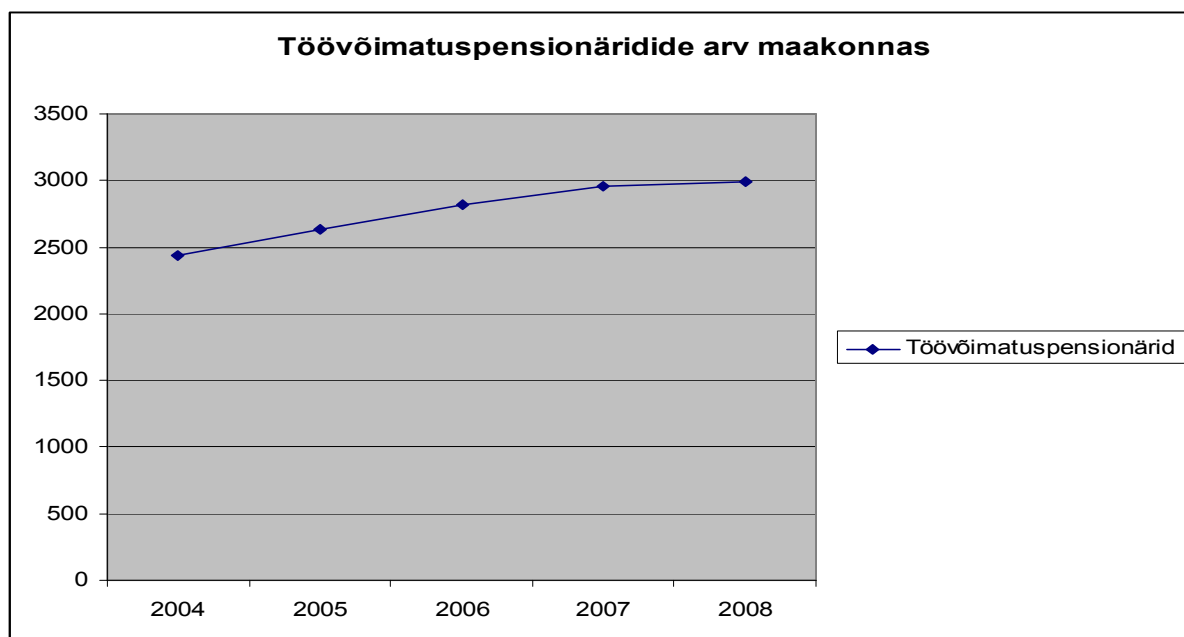
Puuetega inimeste osakaal maakonna üldrahvaarvust on viimasel kahel aastal näidanud tõusutendentsi.

Joonis 24. Puuetega isikute osakaal, 2004 – 2008 aastad

Allikas: Statistikaamet

Joonis 25. Töövõimetus pensionäride arv maakonnas, 2004-2008 aastad

2.11 Kaasatus kogukonna tegevustesse

2.11.1 Kogukonna motivaatorid

Maakonna elanike aktiviseerimiseks on ellu kutsutud mitmeid motiveerivaid tegevusi, mis võimaldavad tunnustada inimesi, kes oluliselt mõjutavad paikkonna eluolu.

Alates 2006. aastast on kõrgeimateks tunnustusteks Jõgeva maakonnas Jõgeva maavanema poolt välja antavad Jõgevamaa Vapimärk, Jõgeva Kuldrist, Jõgevamaa Hõberist.

Samas selgitatakse välja ja tunnustatakse ettevõtjaid ja ettevõtmisi alljärgnevate konkurssidega: Jõgevamaa Aasta Tegu, Jõgevamaa Hea Ettevõtte, Jõgevamaa Hea Põllumajandusettevõtte, Jõgevamaa Hea Investor, Jõgevamaa Hea Turismitegija.

Lisaks eeltoodule selgitatakse välja maakonnas aasta õpetaja, aasta haridusjuht, aasta koolieelsete lasteasutuste õpetaja, huvikoolide õpetaja, kaunis ühepereelamu, kaunis külaosa, kaunis talumaja, ühiskondlik asutus, kaunis omavalitsus, Jõgevamaa aastaõppija, aasta koolitussõbralikum organisatsioon, aasta koolitussõbralikum omavalitsusaasta koolitaja, Kultuuripärl, Jõgevamaa parim sportlane, parim noorsportlane, parim võistkond, parim treener.

Jõgeva maavanem ning kohalike omavalitsuste juhid tunnustavad maakonna eri valdkondades tegelevaid kodanikke ning tegijaid oma au- ja tänukirjadega.

2.11.2 Elanike kaasamine

Jõgeva maakond on loonud mitmeid võimalusi elanike kaasamiseks erinevatesse otsustusprotsessidesse. Inimesed on kaasatud kogukonna tegevustesse läbi erinevate ühingute, seltside, kolmanda sektori ühenduste, vabatahtlike tegevuste, maakonna komisjonide jms kaudu.

Jõgevamaa Puuetega Inimeste Koda

Jõgevamaa Puuetega Inimeste Koda on mittetulundusühing, mis tegutseb sotsiaal-, haridus- ja kultuurivaldkonnas ja ühendab vaba tahte alusel puuetega inimeste ühinguid. Koda on asutatud 5. oktoobril 2000. aastal. Puuetega Inimeste Koja liikmete arv on orienteeruvalt 570 inimese ümber. Jõgevamaa Puuetega Inimeste Koja eesmärgiks on puuetega inimeste valdkonnaga seotud koostöö ja koordinatsiooni teostamine maakonnas.

Jõgevamaa Puuetega Inimeste Koda on katuseorganisatsiooniks Jõgevamaa Kutsehaigete Ühingule, Jõgevamaa Vaimupuuetega Inimeste Tugiühingule, Jõgevamaa Diabeetikute Seltsile, Jõgevamaa Vaegkuuljate Ühingule, Jõgevamaa Puuetega Laste Vanemate Ühingule, Jõgevamaa Radikuliidi- ja Reumahaigete Ühingule, Jõgevamaa Südamehaigete Ühingule, Jõgevamaa Tugikeskusele ja Jõgevamaa Vaegnägijate Ühingule.

Jõgevamaa Puuetega Inimeste Koda pakub maakonna puuetega inimestele alljärgnevat teenuseid:

Sotsiaalnõustamine,

arvuti kasutamise,

teabevahetus liikmesorganisatsioonidega,

ühisürituste korraldamine maakonnas,

teabepäevade korraldamine puuetega inimestele ja liikmesorganisatsioonidele,

koolituste korraldamine liikmetele ja liikmesorganisatsioonidele, liikmesorganisatsioonide

nõustamine projektide juhtimisel.

www.jogevapik.ee

Jõgeva maakonna eakad on kaasatud MTÜ Jõgeva Linna Pensionäride Ühingu, MTÜ Kaldapiäskesed, Puurmani Pensionäride Seltsi "Ajaratas" MTÜ, Pensionäride Ühendus "Kastehein", MTÜ "Kuldne Iga" Põltsamaa Pensionäride Ühenduse, Pensionäride Ühendus "Hõbe", Pensionäride Ühendus "Värihein", Pensionäride Ühendus "Torma Hõbedane", Eakate klubi "Ketanala", tegevustes.

Jõgevamaal on tegevad umbes 43 külaseltsi ja maaelu arendavat ühingu, nii naistele kui külade elanikele.

Suurte perede toetamiseks ja kaasamiseks on maakonna Jõgevamaa Suurte Perede Ühendus, Tabivere Lastekaitse Ühing.

Maakonnas noorte kaasamiseks on loodud 13 avatud noortekeskust ja moodustatud Jõgevamaa Noortekogu.

2.11.3 Naabrivalve piirkondade arv

2000 aastal alustas tegevust Eesti Naabrivalve ühing on tänaseks aidanud alustada 342 naabrivalve sektoril üle Eesti. 2008 aastal loodi esimene sektor Jõgevamaale, Tabivere valda. Hetkel on Jõgevamaal 5 tegutsevat naabrivalve sektorit: Rohu- Põllu sektor (Jõgeva linn, 21 peret), Särje sektor (Tabivere vald, Särje küla, 8 peret), Kaiavere sektor (Tabivere vald, Kaiavere küla, 21 peret), Annikvere sektor (Põltsamaa vald, Annikvere küla, 15 peret), Juula sektor (Tabivere vald, Juula küla, 13 peret).

2.11.4 Kultuurielus osalemise ja kultuuri tarbimise võimalus

Jõgeva maakonna linnades on tegevad Jõgeva, Mustvee ja Põltsamaa kultuurikeskused, kuhu on tagatud ka puuetega inimestele ligipääsetavus.

Maakonnas on veel 4 kultuurimaja, 5 rahvamaja, 1 seltsimaja ja umbes 27 – 30 kultuuriga tegelevat MTÜ-d.

Kino külastamise võimalus on Jõgeva Kultuurikeskuses ja Põltsamaa Kultuurikeskuses.

Jõgeva maakonnas kultuuriga tegutsevad kollektiivid liikide lõikes:

rahvatantsurühmad- 36 rühma - 540 tantsijat
 võimlemisrühmad- 7 rühma, 50-60 inimest
 koorilaul- 40 kollektiivi, ligikaudu 900 lauljat
 rahvamuusika- 7 kollektiivi - 40-50 inimest
 puhkpilliorkestrid- 5 kollektiivi, 80-90 inimest

Jõgevamaal tegutseb 30 rahvaraamatukogu: 27 maaraamatukogu, Jõgeva Linnaraamatukogu, Mustvee Linnaraamatukogu ning Jõgeva Maakonna Keskraamatukogu. Jõgeva Maakonna Keskraamatukogu on maakonna raamatukogusid koordineeriv raamatukogu. Kõik maakonna rahvaraamatukogud ja seitse kooliraamatukogu on integreeritud ühtsesse maakondlikku kataloogisüsteemi RIKS. Kõigis neis raamatukogudes toimib e-laenutussüsteem ning lugejate käsutuses on internetipõhine e-kataloog, mis peegeldab teavikute olemasolu ja laenutusi 37 raamatukogus, võimaldab lugejal teavikuid otsida, oma eelmisi laenutusi sirvida ja teavikuid reserveerida. Maakonnas kehtib ühine lugejakaart, millega saab laenutada teavikuid kõigist maakonna rahvaraamatukogudest.

Palamuse O. Lutsu Kihelkonnakoolimuuseum on maakonnamuuseum. Muuseum uurib, kogub ja vahendab 19. sajandi kihelkonnakooliajaloo ja Oskar Lutsu “Kevadega” seotud materjale. 2005. aasta seisuga oli Jõgevamaal kokku 17 muuseumi.

Jõgeva maakonnas tegutseb Kultuurkapitali struktuuriüksusena maakondlik ekspertgrupp, kelle ülesandeks Kultuurkapitali nõukogu poolt maakonna kultuurivaldkonnale eraldatud raha jaotamine esitatud taotluste alusel või omal algatusel.

Tabel 8. Jõgevamaa Kultuurkapitali ekspertgrupi rahaeraldused

		2006		2007		2008
	Arv	Summa kroonides	Arv	Summa kroonides	Arv	Summa kroonides
Jagamisele kuulunud summa		1 252 695		1 430 308		1 458 069

Laekunud taotlusi	377	2 368 396	346	2 258 750	391	3 089 383
Eraldatud stipendiume kokku	297	1 218 730	307	1 403 334	322	1 444 605
sh sihtstipendiume,	284	1 142 230	292	1 311 334	278	1 287 205
toetusstipendiume	13	76 500	15	92 000	44	157 400

Allikas: Jõgeva Maavalitsus

Maakondlik kultuuriürituste kalender pakub mitmekülgset valikut. Lisaks piirkondlikele traditsioonilistele üritustele on suudetud välja töötada üle-Eestiliselt tugevad brändid. Nagu näiteks üle-eestiliselt Betti Alveri ja Alo Mattiiseni päevade tähistamine erinevate kultuuriüritustega.

Maakonnas on edukalt algatatud kultuurisündmus, mille käigus viiakse kõik Jõgevamaa 1. klassi lapsed Palamuse O. Lutsu Kihelkonnakoolimuuseumisse tundi, kus vahetu kokkupuute ja isetegemise käigus õpitakse tundma 19. sajandi lõpu koolielu;

Jõgeva maakonnas on välja töötatud ja maavanema korraldusega kinnitatud Jõgevamaa Kultuurivaldkonna arengusuunad aastateks 2009 – 2012, mis annab põhjaliku ülevaate maakonna kultuurielu tugevustest, nõrkustest, võimalustest, ohtudest ning omavalitsuste arengukavade kultuurivaldkonna osast (<http://www.jogevamv.ee/?page=587>).

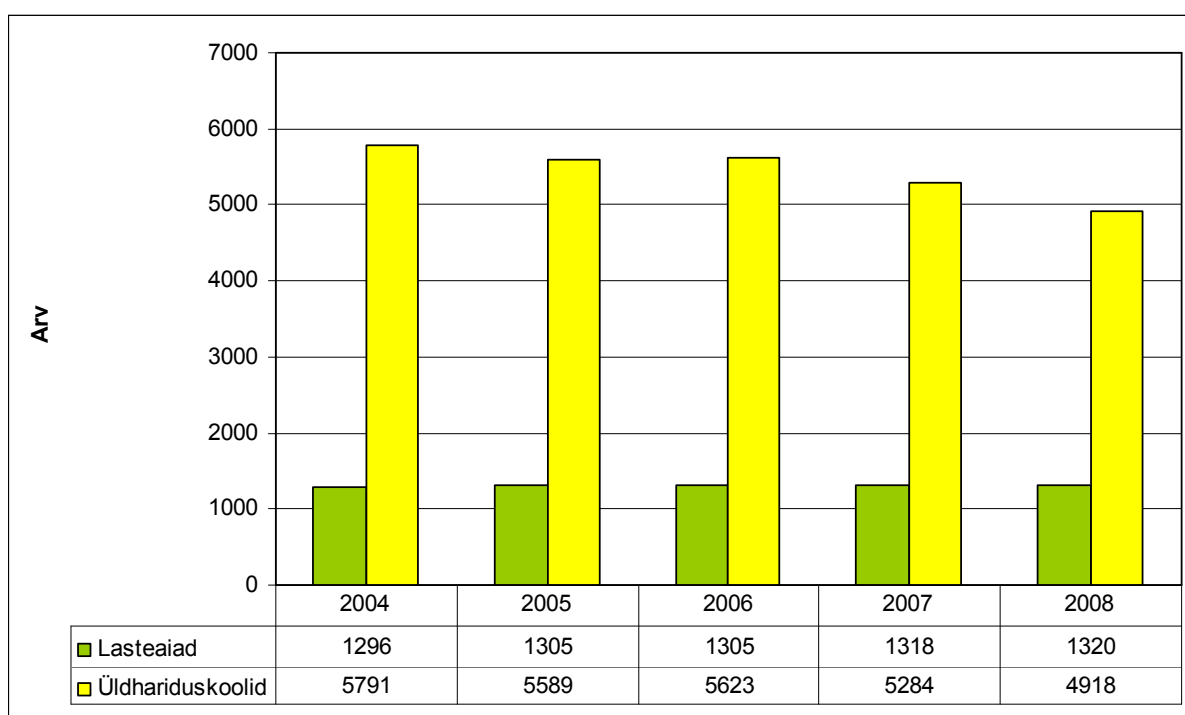
3. LASTE JA NOORTE TURVALINE NING TERVISLIK ARENG

Laste arengule ja tervisele avaldab suurt mõju neid ümbritsev sotsiaalne võrgustik, vanemate, vanavanemate ning sõprade eluviis, eeskujud, teadmised ja oskused. Lapse tervist mõjutavad kodused elamistingimused, kodukoha loodus- ja tehiskeskkonna tingimused ning lasteaia- ja koolikeskkond.

3.1 Õpilaste arv haridusasutustes

Õpilaste arv Jõgeva maakonna üldhariduskoolides on 2004 – 2008 vähenenud 873 õpilase võrra. Suurimad vähenemised Jõgeva Maavalitsusest saadud andmete põhjal on toimunud Jõgeva linnas (382 õpilast) ning Põltsamaa linnas (289 õpilast).

Joonis 26. Õpilaste arv haridusasutustes, 2004-2008 aastad

Allikas: EHIS ja Jõgeva maavalitsus

Valdade lõikes on suurim vähenemine Jõgeva vallas (105 õpilast), Puurmani vallas (93 õpilast) ning Põltsamaa vallas (87 õpilast). Väikseim langus on Saare vallas (15 õpilast), mis on seotud riiklikult toetatavate kohtade olemasoluga Voore Põhikooli õpilaskodus. Seetõttu on saanud vastu võtta õpilasi väljastpoolt oma valda ja maakonda.

Kasepää valla Tiheda lasteaed - algkoolis on õpilaste arv suurenenud seoses 2006. aastal 1. klassi astunud õpilaste tõttu. Arv on püsinud stabiilne, mis näitab, et järgnevatel aastatel ei ole 1. klassi õpilasi juurde tulnud.

Aastatel 2004 – 2008 on toimunud mõningad ümberkorralduse maakonna haridusasutuste võrgus. 2005. aastal suleti Põltsamaa Lasteaed „Tõrukese“ algkooli osa ning õpilased jätkasid õpinguid Põltsamaa Ühisgümnaasiumis. Lasteaia osa liideti põhikooliga Vaimastveres, Lustiveres ja Palal ning tekkisid lasteaed-põhikoolid.

2007. aastal liideti Adavere Lasteaed „Naksitrallid” Adavere Põhikooliga ning tekkis neljas lasteaed-põhikool maakonnas.

2008. aastal suleti Kaarepere Põhikool ning 2008/2009. õppeaastal jätkasid õpilased õpinguid Luua Algkoolis ning Oskar Lutsu Palamuse Gümnaasiumis. Samal õppeaastal moodustas Pajusi vald Pisisaare lasteaed-alkooli, liites koolieelikute ettevalmistusrühma algkooliga.

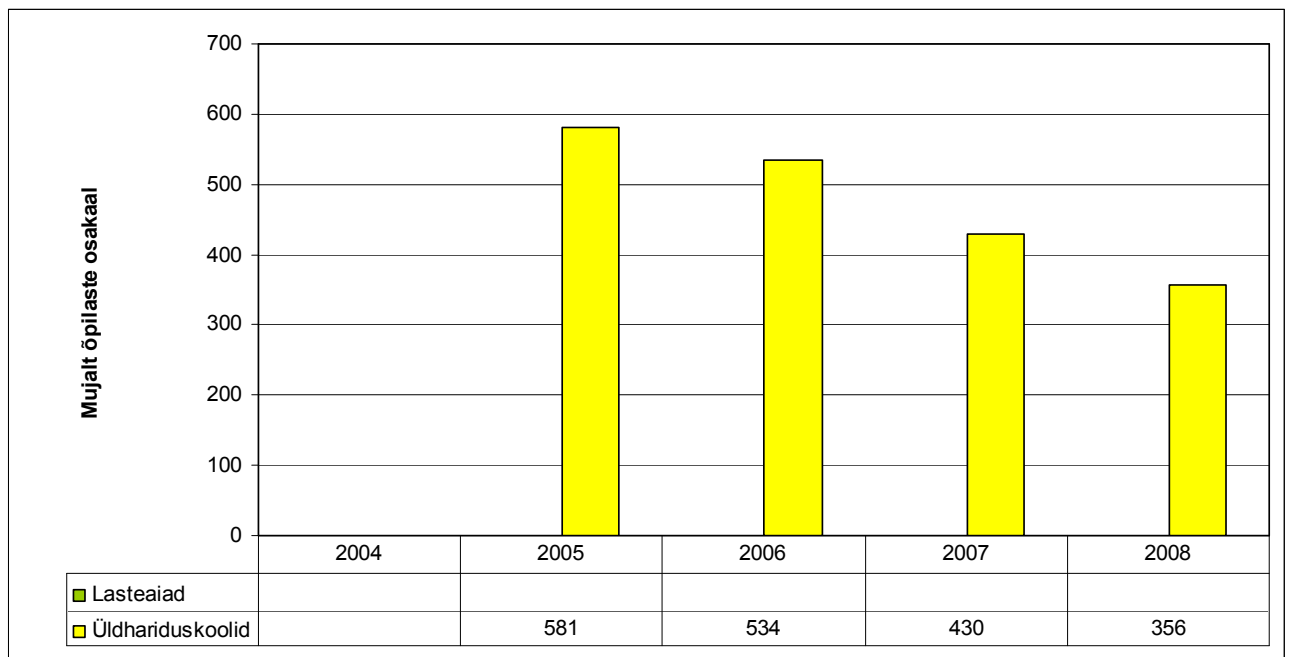
2008/2009. õppeaastal alustas tööd 26 üldhariduskooli, sh 1 algkool, 6 lasteaed-alkooli, 6 põhikooli, 4 lasteaed – põhikooli ning 8 gümnaasiumi ning 1 erivajadustega õpilsate kool.

Laste arv Jõgevamaa lasteaedades on aastatel 2004 – 2008 suurenevas trendis. See on seotud nooremate laste paigutamise lasteaedadesse ning lastevanemate suurem huvi võimaldada lapse alushariduse omandamine lasteaias. Sündide vähenemine ei ole mõjutanud laste arvu lasteaedades.

2008/2009. õppeaastal alustas tööd 13 lasteaeda ning lisaks lasteaiarühmad 5 algkooli ning 4 põhikooli juures.

3.2 Teistest maakondadest pärit koolilapsed

Joonis 27. Väljastpoolt maakonda pärit laste/õpilaste arv haridusasutustes, 2004.2008 aastad

Allikas: EHIS

Väljastpoolt maakonda pärit õpilaste osakaal üldhariduskoolides aastatel 2005 – 2008 on vähenenud:

- 2005. aastal 10,45 %,
- 2006. aastal 9,5 %,
- 2007. aastal 8,1 % ning

- 2008. aastal 7,2 %.

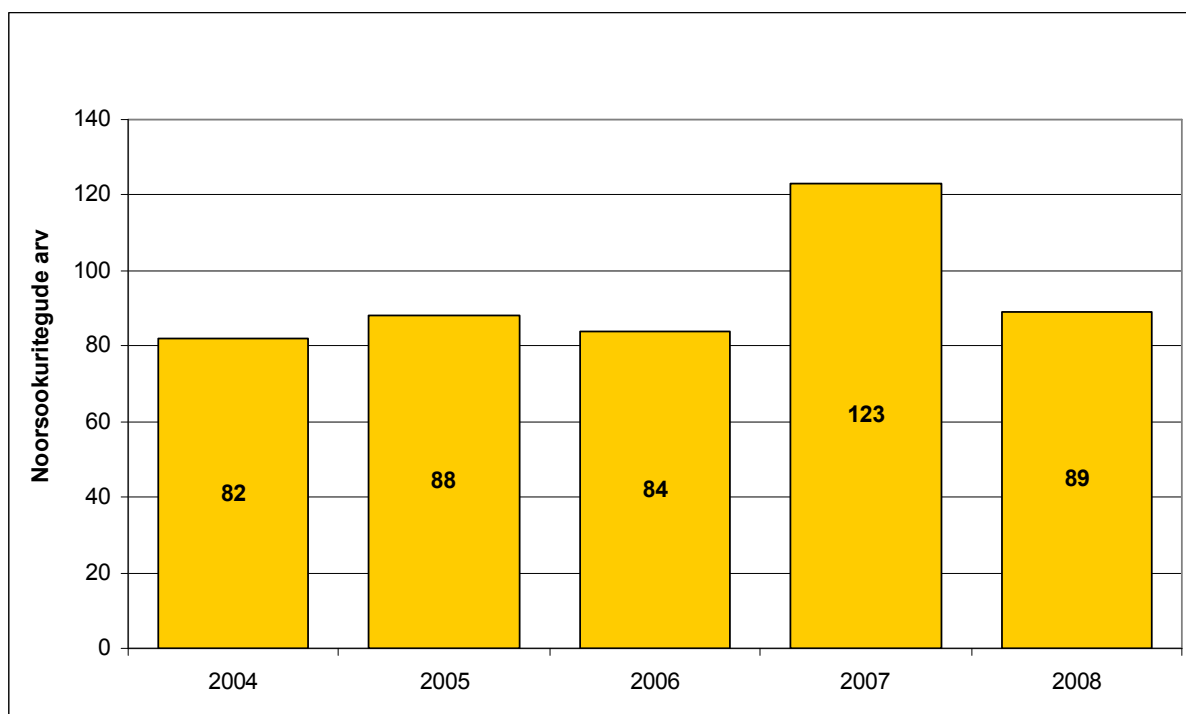
Väljastpoolt maakonda lasteaedades käivate laste kohta EHIS-es andmed puuduvad, kuna lasteaedade andmeid hakati EHIS-sse kandma 2009. aastast alates.

3.3 Koolikohustuse täitmine

2009. aastal alustasid koolid pikaajaliste puudujate EHIS-esse kandmist. Seetõttu ei ole koolikohustuse täitmise arvud aastatel 2004 – 2008 kättesaadavad ning valdkonda ei ole võimalik analüüsida.

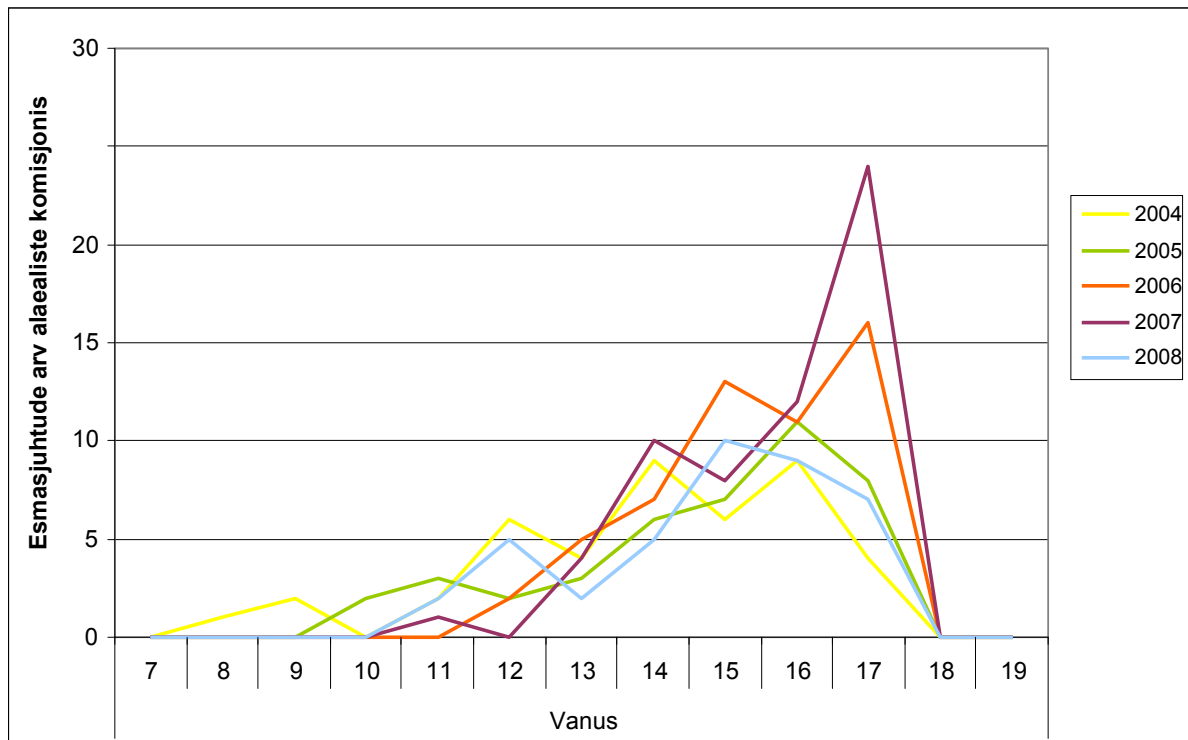
3.4 Noorte süüteod

Joonis 28. Noorsookuritegude arv, 2004-2008 aastad

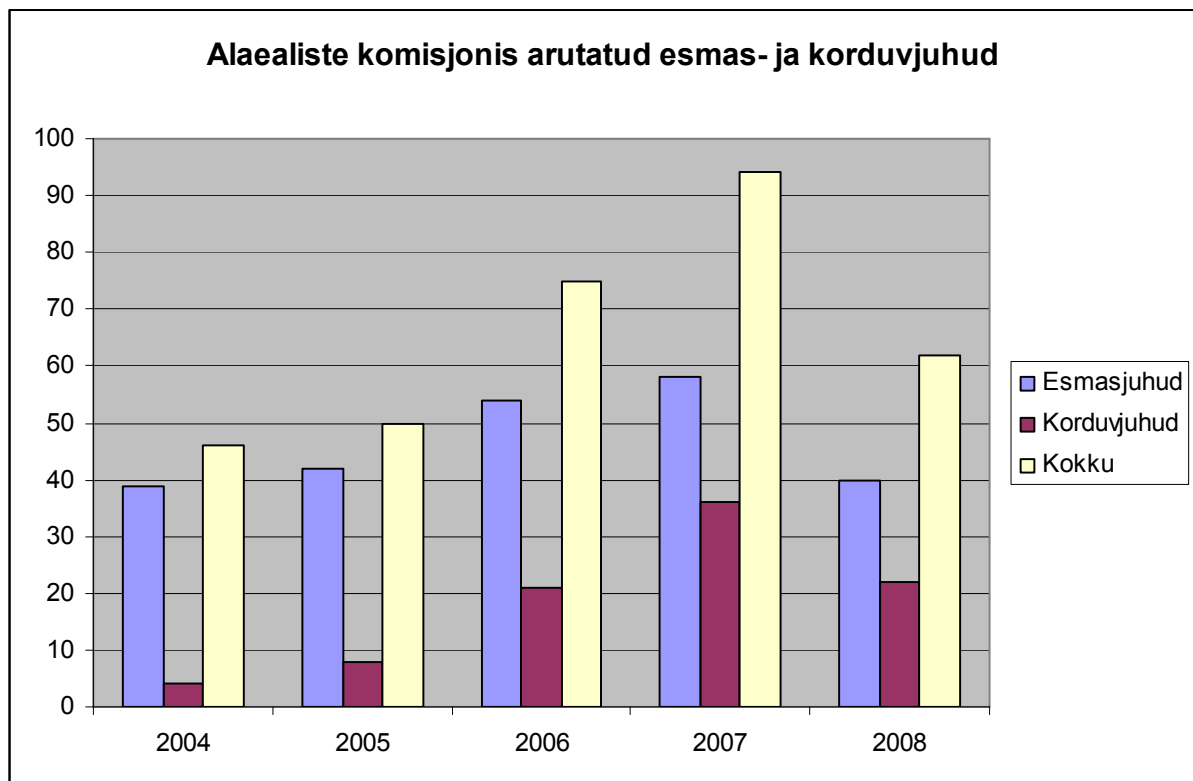
Allikas: Politseiamet

Joonis 29. Esmasjuhtude arv alaealiste komisjonis, 2004-2008 aastad

Allikas: Jõgeva Maavalitsus

Joonis 30. Alaealiste komisjonis arutatud esmas- ja korduvjuhud, 2004-2008 aastad

Allikas: Jõgeva Maavalitsus

Alaealistega tehtava kriminaalpreventiivse töö koordineerimiseks on maavalitsuse juurde moodustatud maavanema korraldusega 7 liikmeline alaealiste komisjon.

Komisjon teeb tihedat koostööd kohalike omavalitsustega, koolidega, politseiametnikega, prokuratuuriga ning meditsiini- ja sotsiaaltöötajatega.

Kuritegevuse ennetamiseks kuulutab alaealiste komisjon igal aastal kevadel välja projektikonkursi. 2008. aastal toetati 14 projekti kogusummas 150 000 krooni.

Aastatel 2004 – 2007 suurenesid Jõgeva maakonna alaealiste komisjonis nii arvel olevate noorte kui esmaste juhtumite arutelud. 2008. aastal on võrreldes 2007. aastaga toimunud langus noorte süütegude arutelude osas. Sama tendentsi näitab ka Politseiameti statistika noorsookuritegude osas.

2008. aastal oli kõige enam taotlusi saanud prokuratuurist, seejärel politseist, kohalikest omavalitsustest, koolidest ning 3 korral ka alaealise seaduslikult esindajalt. Põhjustest on ülekaalus salajane vargus, varalise kahju tekitamine koolikohustuse mittetäitmine. Sageli lisandub õigusrikkumisele veel ka alkoholi ja tubakatoodete tarvitamine või omamine.

Alaealiste komisjoni esimehe kokkuvõttes on võimalike põhjustena, mis on viinud alaealise sattumise komisjoni, väljatoodud:

- 1) ahistamine (kasu)vanemate poolt,
- 2) füüsiline vägivald,
- 3) vanemate vaimne ja/või sotsiaalne toimetulematus laste kasvatamisel, alkoholism või muu sõltuvus (häbitunne vanemate pärast),
- 4) vanemate vaimuhaigus või muu haigus,
- 5) vanemate religioosne liialdamine (ei ole võimalik teistega koos tegutseda),
- 6) vanema(te) surm,
- 7) vanemate vägivald üksteise kallal,
- 8) vanemate lahusus.

3.5 Maakonna poolne initsiatiiv ja toetused lastele ja noortele

2008. aastal on Jõgevamaa Omavalitsuste Liidu kaudu kõik omavalitsused rahastanud maakondlike teadmispäevade läbiviimist mahus 7000 kr. Õpilased on osalenud 9. – 12. klasside ajaloo mälumängus, NUPUTA maakondlikus voorus ning peast arvustamise võistlusel PRANGLIMINE. Maakondlike õpilasürituste korraldamist on rahastatud summas 88 850 krooni. Korraldatud on laulukonkurse (kokku 2 solistidele ja ansamblitele), etlejate konkursse ja näitemängupäevi (kokku 5 üritust), ainealaseid konkursse (kokku 4 üritust). 2005. aastast on traditsiooniks kujunenud maakonna üldhariduskoolide 1. klassi õpilastele korraldatav maavanema koolitund Oskar Lutsu Palamuse Kihelkonnakoolimuuseumis. Jõgeva maavanem ja Jõgevamaa Omavalitsuste Liidu juhatuse esimees tunnustavad iga-aastaselt olümpiaadivõitjaid ning parimaid ja tublimaid gümnaasiumilõpetajaid.

2008. aastal on vabariiklike aineolümpiaadide maakonnavoorude läbiviimist rahastatud summas 51 624 krooni ning maakonna õpilaste osalemist vabariiklikes voorudes summas 41 000 krooni.

Üleriigiliste noorte konkursside korraldamist maakonnas on 2008. aastal toetatud 35 000 krooniga. Põltsamaa Ühisgümnaasium korraldab igal aastal vabariikliku meediakonverentsi ning noorte vabariikliku kõnevõistluse-laagri Kuldsuud. Jõgeva Ühisgümnaasium emakeele ja

kirjanduse konverentsi, mis eelmisel aastal kandis pealkirja „Piirideta tekstimaailm“. Jõgeva Gümnaasiumi traditsioonilisteks üritusteks on kujunenud Alo Mattiiseni muusikapäevade korraldamine ning Betti Allveri luulekonkurss „Tähetund“.

3.6 Laste ja noortega tegelevad asutused

2008. aastal tegutses Jõgevamaal 8 huvikooli. Maakonna igas piirkonnas (Mustvee, Jõgeva, Põltsamaa) tegutsevad muusikakoolid, lisaks H. Elleri nim Tartu Muusikakooli filiaal Tabiveres. Samal põhimõttel tegutsevad kunstikoolid. Huvikoolidena tegutsevad Kuremaa Spordikool ning Põltsamaa Spordikool.

2008. aastal tegutses:

- 13 toimivat noortekeskust 8 omavalitsuses;
- 19 noorteühingut, sh 11 kohalikku ja 6 regionaalset;
- 17 üldhariduskoolis töötab 21 huvijuhti;
- 19 üldhariduskooli juures avatud arvutiklassi kõikidele soovijatele;

Igal aastal kuulutab Jõgeva maavanem välja avatud noortekeskuste toetamiseks suunatud projektikonkursi. 2008. aastal toetati 11 projekti kogusummas 242 302 krooni.

2008. aasta seisuga on parimad võimalused noortele tagatud Jõgeva vallas, kus valla 5 keskuses (Jõgeva alevikus, Kuremaal, Laiusel, Siimustis ja Vaimastveres) on noortel võimalus oma vaba aega sisustada avatud noortekeskustes. Lisaks on avatud noortekeskused Põltsamaa ja Jõgeva linnas, Puurmani, Saduküla, Pala, Kaarepere, Palamuse, Voore ja ... alevikus.

Põltsamaa valla kõigis neljas piirkonnakeskuses (Adaveres, Eskus, Kamaris ja Lustiveres) on noorte tegevus korraldatud III sektori (külaseltsid) poolt. Külaseltside kaudu on korraldatud ka noorte tegevuse rahastamine.

Asenduskodu teenust pakub Siimusti lastekodu Metsatareke, kus elab 33 last ning lisaks on 3 turvakodu kohta.

2008. aastal tegutses Jõgevamaal 50 spordiühendust, sh

- 18 ühendust Põltsamaa piirkonnas,
- 9 Mustvee piirkonnas ning
- 23 Jõgeva piirkonnas.

Jõgevamaa 22 üldhariduskooli juures tegutses 2007. aastal 91 spordiringi ning 43 maakonna spordiklubi juures 129 spordiringi, millest oli võimalus osa võtta maakonna noortel.

Jõgevamaa sordiliikumist koordineerib Jõgevamaa Spordiliit „Kalju” ning 6-liikmeline Jõgevamaa spordinõukogu.

2008. aasta seisuga tegutseb Jõgevamaal 11 spordibaasi, sh

- 4 Jõgeva piirkonnas,
- 4 Põltsamaa piirkonnas ning
- 3 Mustvee piirkonnas.

2008. aastal toimus 23 koolinoorte spordiüritust, millest võttis kokku osa 3349 noort. Võrreldes 2004. aastaga on osalejate arv suurenenud 547 noore võrra.

3.7 Laste subjektiivne tervisehinnang

2007. aastal Tervise Arengu Instituudi läbi viidud kooliõpilaste tervisekäitumise uuringu tulemusena hindavad Jõgevamaa noored vanustes 11, 12 ja 15 eluaastat enda tervist järgmiselt:

Tabel 9. Laste subjektiivne tervisehinnang

Valdkond	Jõgevamaal (%)	Vabariigis (%)
Oma tervist heaks või väga heaks hinnanute jaotus	86,1	87,3
Vähemalt üht tervisekaebust peaaegu iga päev või sagedamini omavad õpilased	72,8	66,0
Üle ühe korra nädalas peavalu tundvad õpilased	21,4	16,3
Üle ühe korra nädalas kurvameelsust tundvad õpilased	21,2	16,7
Üle ühe korra nädalas ärrituvust, halba tuju tundvad õpilased	25,0	22,8
Üle ühe korra nädalas närvilisust tundvad õpilased	20,1	17,7

Tulemuste põhjal võib järeldada, et õpilaste hinnang enda tervise kohta on madalam vabariigi keskmisest näitajast. Enda halba tervist ning peavalu tundvate õpilaste osakaal on kõrgem võrreldes vabariigi keskmiste näitajatega. Sama võib öelda ka kurvameelsust, ärrituvust ning närvilisust tundvate õpilaste osakaalu kohta.

3.8 Kehaline aktiivsus ja kehakaal

Tabel 10. Kehaline aktiivsus ja kehakaal

Valdkond	Jõgevamaal (%)	Vabariigis (%)
Ülekaaluliste/rasvunute jaotus	8,0	9,6
Vähemalt 1 tund viiel või enamal päeval nädalas mõõdukalt kehaliselt aktiivsed õpilased	34,3	40,4
Igal nädalapäeval vähemalt tund aega mõõdukalt kehaliselt aktiivsed õpilased	13,2	16,9
Vähemalt kahel päeval nädalas vabal ajal intensiivne kehalist tegevust harrastajad	63,3	70,3
2 tundi või rohkem nädalas vabal ajal intensiivset kehalist tegevust harrastajad	38,8	45,6

Uuringu tulemuste põhjal võib järeldada, et Jõgevamaa õpilased peavad end vähem ülekaalulisteks kui vabariigis tervikuna. Kehaline aktiivsus on aga 4 aktiivsuse näitaja osas madalam vabariigi keskmistest tulemustest.

3.9 Sõltuvusained

Tabel 11. Sõltuvusainet tarvitamine

Valdkond	Jõgevamaal (%)	Vabariigis (%)
Suitsu mitteproovinute jaotus	50,3	42,5
Mittesuitsetajate jaotus	89,2	85,3
Vesipiipu praegu suitsetavate õpilaste jaotus	14,3	19,8
Mitte kunagi alkoholi tarbinud	28,7	27,3
2 või enam kordi purju joonud	18,3	25,6

Uuringu tulemuste põhjal võib järeldada, et nii suitsu mitteproovinute kui mittersuitsetajate osakaal on suurem võrreldes vabariigi keskmise näitajaga. Samuti on kõrgem alkoholi mittetarbinute osakaal. Õpilaste osakaal, kes on end 2 või enam korda purju joonud, on madalam vabariigi tulemustest. Tulemuste põhjal võib järeldada, et uuringus osalenud Jõgevamaa noored suitsetavad ja tarbivad alkoholi vähem, kui vabariigis keskmiselt.

4. TERVISLIK ELU-, ÕPI- JA TÖÖKESKKOND

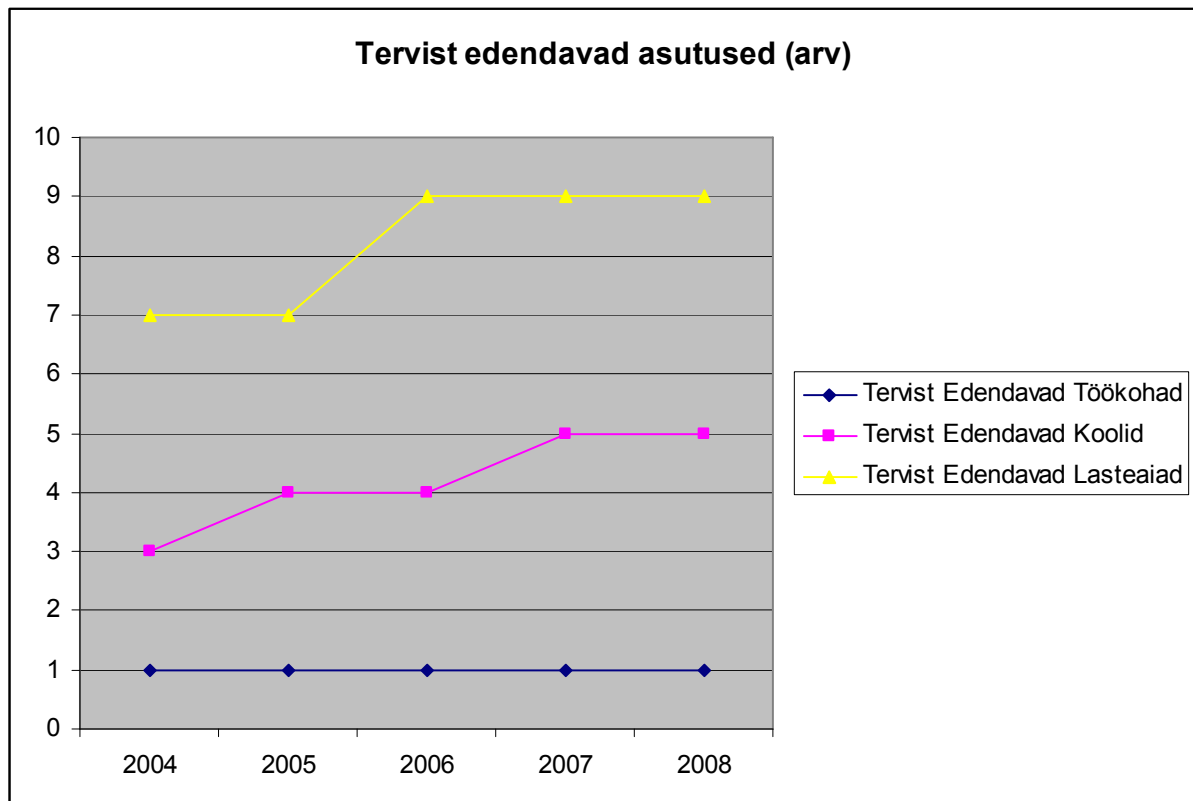
Inimese igapäevase töö-, õpi- ja elukeskkonna korraldus määrab suuresti tema psühhosotsiaalse heaolu ja tervisliku seisundi. Kvaliteetne joogivesi, puhas õhk, ohutu ja täisväärtuslik toit ning head elu- ja töötingimused kindlustavad hea tervise ja tööjõudluse. Tervise säilitamiseks ja parendamiseks on oluline väärtustada ja arendada keskkonnatervise valdkonda. Tulemuslikud on keskkonna ohutegurite nagu reostus, müra, nakkushaiguste levik jms, kahjuliku toime vähendamine või kõrvaldamine koordineeritud ja operatiivse korralduse kaudu ning turvalise ja tervist toetava töö-, õpi- ja elukeskkonna arendamine. Oluline on motiveerida töandjaid kaitsma inimese tervist ja keskkonda.

4.1 Tervist edendavad asutused

Jõgeva maakonnas on üks tervist edendav ettevõtte – Jõgeva Haigla, kes on olnu tervist edendavate töökohtades (TET) liikumises juba 2004 aastast. Lisaks maakonna ettevõttele on Jõgevamaal ka piirkondlikke ettevõtteid, kes kuuluvad TET võrgustikku (A-Selver AS, G4S, Hoolekandeteenused AS (Võisiku hooldekodu), Lõuna Politseiprefektuur, Maksu-ja Tolliameti esindus, Eesti Posti ja SEB kontorid).

Jõgeva maakonnas on 23 lasteaeda, neist üheksa on liitunud tervist edendavate lasteaedade võrgustikuga ning 28 üldhariduskooli, neist viis on liitunud tervist edendavate koolide võrgustikuga.

Joonis 31. Tervist edendavad asutused, 2004-2008 aastad

Allikas: Tervise Arengu Instituut

4.2. Üldkasutatavad spordirajatised ja terviserajad

Jõgeva maakond on loonud liikumiseks ja spordiharrastamiseks mitmeid võimalusi. 11 omavalitsuses 13nest on olemas spordirajatis(ed) ning üle maakonnas on loodud võimalused tervisespordi harrastamiseks terviseradadel (matka-, kepikõnni-, uisu-, suusa- ja jalgrattaradadel).

4.2.1. Spordirajatised

Põltsamaa linn – Kuninga Spordikompleks, Põltsamaa võimla, Põltsamaa ÜG spordikompleks, Põltsamaa jalgpallistaadion, Felixhall Põltsamaa, Põltsamaa Linna Ujula.

Põltsamaa vald - Adavere Põhikooli võimla, uisurada, Lustivere Põhikooli võimla, staadion, Esku jalgpalliväljak, Põltsamaa Kodu- ja Põllutöökooli spordikompleks.

Puurmani vald - Puurmani võimla, staadion, Saduküla võimla.

Jõgeva linn - Spordikompleks Virtus, Jõgeva Gümnaasiumi võimla, staadion, Jõgeva ÜG võimla, staadion, Jäähokiväljak.

Jõgeva vald - Kiigemetsa Kooli võimla, Kuremaa Spordikompleks, Laiuse Põhikooli spordikompleks, Kuremaa Ujula, Vaimastvere Põhikooli võimla.

Torma vald - Torma põhikooli võimla, staadion, Torma spordihoone.

Mustvee linn - Mustvee Spordihoone.

Tabivere vald - Tabivere Keskkooli spordikompleks, Maarja Keskkooli spordikompleks.

Saare vald - Voore Põhikooli spordikompleks.

Palamuse vald - Palamuse Gümnaasiumi Spordikompleks, Luua KMK võimla, staadion.

Pala vald - Pala Põhikooli spordikompleks

4.2.2. Terviserajad

Jõgeva maakonnas on palju terviseradasid:

- Jalgrattamatkad Vooremaal
- Kalevipoja rajad
- Kassinurme õpperada
- Luua - Ehavere looduse-, õpperada
- Tammemäe turismitalu matkad
- Vooremaa matkamarsruut
- Kuremaa terviserajad
- Luua metsanduslik rada
- Luua arboretumi–Nava–Luua looduse õpperada
- Saare järve õpperajad
- Sportlik rattarada "3 kilo maha"
- Rattarada "Piknikupäev Vooremaal"
- Rattarada "Kolme järve rada"
- Kirna matkarada
- Pala looduse õpperajad
- Voore lasteaia õpperada
- Mägijalgrattatrassid
- Jõgevamaa jalgrattamarsruudid
- Endla Looduskaitseala allikad
- Endla looduskaitseala matkarajad

Jõgeva Maavalitsus on koostanud infovoldiku „Vali endale sobiv liikumisviis ja tee seda iga päev“, kus leiab meelepärase ja sobivaima raja tervislikuks liikumiseks. Täpsam info www.jogevamv.ee

4.2.3. Spordiklubi ja –koolid

Jõgeva maakonnas tegutseb aktiivselt 2 spordikooli ja 54 spordiklubi (Eesti spordiregister). Igas omavalitsuses on 1 või enam spordiklubi ning kahes suuremas tõmbekeskuses spordikoolid. Harrastatakse erinevaid spordialasid. Täpsem info www.eok.ee

4.3. Transport ja teedevõrk

Majanduse struktuur maakonnas jaotub kolme keskuse – Põltsamaa, Jõgeva ja Mustvee — vahel. Maakonda läbivad kaks riigi põhimaanteed: Tallinna-Tartu maantee, kus liikluskoormuseks 4500 liiklusvahendit ööpäevas ning Jõhvi-Tartu-Valga maantee, kus sõidab üle 1000 liiklusvahendi ööpäevas. Oluline tugimaantee on ka Tartu-Jõgeva-Aravete, samuti Jõgeva-Põltsamaa ja Jõgeva-Mustvee. Jõgeva maakonnas on teid ja tänavaid kokku 2 732 km, neist 40,3% ehk 1100,2 km on riigiteed, 28,0% ehk 763,9 km on valla/linnateed ja 31,7% ehk 867,9 km on erateed. Libedusetõrjet tehakse vaid ühel viiendikul maakonnas paiknevast riigiteede võrgust.

Jõgevamaad poolitab Tapa-Tartu raudteeliini lõik kogupikkuses 49,642 km. **Raudteejaamad asuvad** Vägeval, Pedjas, Jõgeval, Kaareperes ja Tabiveres. ASile Eesti Raudtee kuuluval infrastruktuuril korraldab reisijatevedusid AS Edelaraudtee, kaubavedusid raudtee veoteenuse loa alusel erinevad operaatorid. Auto- ja bussitransport toimub valdavalt riiklikel põhi-, tugi- ja kõrvalmaanteedel.

Bussiühistransporti korraldab ja koordineerib Jõgeva maavalitsus, kes on andnud osa ühistranspordi korraldamisega seotud ülesandeid halduslepinguga täitmiseks Jõgevamaa Ühistranspordikeskusele. Riigihankeid, vedajatega lepingute sõlmimist, finantseerimist, ühistranspordiregistri pidamist, ühistranspordilubade ja sõidukikaartide väljaandmist ja kaugliinide kooskõlastamist korraldab maavalitsus.

Õpilaste vedu omavalitsuse piires korraldab kohalik omavalitsus. Piirkondades, kus on olemas maakonnaliinid, teenindavad need ka õpilasi. Mitmes omavalitsuses ei ole üldse oma õpilasliini, samas mõne valla õpilasliinid sõidavad üle valla piiri, näiteks Kasepää valla buss Mustveesse, Jõgeva valla buss Jõgeva linna, Tabivere valla buss käib Tartust lapsi toomas. 2005. aasta 18. oktoobril maavalitsuse ja omavalitsuste poolt asutatud mittetulundusühing Jõgevamaa Ühistranspordikeskus tegeleb nii bussi-, raudtee- kui ka laevatranspordialaste küsimustega, eeskätt bussiliinide korrastamisega, et Jõgevamaal ei oleks halva bussiühendusega paiku. Perspektiivis mõeldakse üha rohkem ka bussiliikluse sidumisele rongiliiklusega.

Maakonnas on 60 bussiliini 198 erineva väljumisega. Koolipäevadel on maakonna bussiliinide teenindamisega hõivatud korraga 20 bussi.

Maakonna bussiliinide teenindamiseks on mittetulundusühing Jõgevamaa Ühistranspordikeskus sõlminud 2 avaliku teenindamise lepingut, Jõgeva ja Mustvee piirkonna liinide teenindamiseks AS-ga ATKO Liinid tähtajaga kuni 31. juuli 2015 ning Põltsamaa piirkonna liinide teenindamiseks AS-ga ATKO Liinid ja Osühinguga Eltor tähtajaga kuni 30. juuni 2015.

Läbisõit Jõgeva maakonna bussiliinidel on aasta-aastalt kasvanud, 2008.aastal on liinikilomeetrite maht võrreldes 2004. aastaga suurenenud 22%. Samas on reisijate arv aastate jooksul pidevalt vähenenud, 2008. aastal on reisijate arv võrreldes 2004.aastaga vähenenud 19%.

Ühe nädala jooksul tehakse 323 Jõgeva maakonnas paiknevast bussipeatusest maakonnaliinidega kokku 12 984 väljumist. Kõige parem ühistranspordi kättesaadavus on Jõgeva maakonna tõmbekeskustes Jõgeval ja Põltsamaal. Samas mitmetes peatustes sõidab buss ainult üksikutel kordadel nädalas. Üheksakümne kolmes peatuses väljub buss igal nädalapäeval. Kokku 270 bussipeatuses toimub liiklus igal Tööpäeval. Ülejäänud viiekümne kolmes bussipeatuses igapäevane regulaarne bussiliiklus puudub. Enamasti on ka ebaregulaarsetes peatustes reisijate arv vähene või lausa olematu (uuring).

4.4 Liikumine

2009 aastal viidi Jõgevamaal läbi uuring “Jõgevamaa elanike liikumisuuringu 2009“.

Küsitlus tulemustest selgus, et Jõgevamaa inimesed kasutavad tööle ja kooli sõitudeks nii suve- kui ka talveperioodil enamasti sõiduautot (51%). Ühistransporti kasutatakse vähem (11%). Armastatakse käia ka jala (31%) ning kasutada jalgratast ja rollerit (6%).

Vaadeldes eraldi kooli ja tööle minejaid oli näha, et tööelised kasutavad peamise transpordivahendina nii suve- kui ka talveperioodil sõiduautot. Kooli minejate puhul oli aastaringelt valdavaks transpordiviisiks jalgsi liikumine ja ühistranspordi kasutamine. Talveperioodil suurenes sõiduautoga kooli minejate arv. Ühistranspordi kasutamise osatähtsus oli enamasti talveperioodil suurem kui suveperioodil. Suvel kasutati ka rohkem jalgratast ja rollerit.

Küsitlusest selgus, et 44% vastanutest omavad leibkonnas ühte autot ja 21% uuringus osalenutest omavad kahte autot ja 5% kolme autot leibkonnas. Küsitluse tulemustest selgus, et 58% vastajatest kasutab autot iga päev. Üle poole autodes sõidab hommikul tööle minnes ja õhtul koju tülles ainult üks inimene. Kui hommikul sõidab üksi autoga (51%), siis õhtuti üksi autoga sõitjaid on (53%). Jõgevamaa inimestel kulub tööle või kooli minemiseks üldjuhul kuni pool tundi.

Tööpäevadel oli Jõgeva maakonnas peamiseks liikumiseesmärkideks liikumine koju (42%) ja liikumine tööle (28%). Nädalavahetusel oli peamiseks liikumiseesmärgiks vaba aeg, kaubandus ja teenindusasutused. Suurim osa liikumisi tehti tööpäevadel 07:00-9:00, laupäeval 09:00-12:00 ja pühapäeval ajavahemikul 18:00-21:00.

Kõige levinum liikumisahel oli kahe liikumisega ahel: liikumised töökoha ja kodu vahel või kooli ja koju. Vähem oli vastanutest neid, kes liikusid marsruudil: tööle-poodi-koju ja kooli-koju-trenni-koju.

4.5 Keskkonna mõjurid

Jõgevamaa elanike elukvaliteeti ja elukeskkonda mõjutavad enam keskkonnaaspektid, mis on otseselt seotud inimeste igapäevaste toimingutega. Kvaliteetne joogivesi, korraldatud prügimajandus ja puhas õhk on tegurid, mis suunavad inimesi elupaiga valikutes ja näitavad üldisemalt kohalike omavalitsuste tahet ja suutlikkust tagada kvaliteetne elukeskkond.

JÄÄTMEKÄITLUS

2002. aastast tegutseb Jõgevamaal üks prügila – euronõuetele vastav Torma prügila. Prügila asub Torma vallas. Esimene ladestusala projekteeriti juba 1997. a ja prügila ehitati välja 2001. a. 2007. aasta sügiseks oli Torma prügilasse ladestatud üle 35 000 tonni tavajäätmeid. 12. oktoobril 2007 avati Tormas teine ladestusala pindalaga 1,5 ha ja mahutavusega ligi 100 000 tonni. Uus ladestusala aitab tagada Ida-Eesti piirkondliku prügila järjepideva tegevuse ja võimaldab keskkonnaohutult kõrvaldada Jõgevamaal, Ida-Virumaal, Lääne-Virumaal, Tartumaal ning Lõuna-Eestis tekkivaid tavajäätmeid. Jõgevamaa Põltsamaa piirkonna jäätmed ladestatakse Väätsa prügilasse Järvamaal.

Elanikkonna keskkonnateadlikkuse tõstmisel on oluline roll jäätmehoolduskeskustel - Ida-Eesti Jäätmehoolduskeskusel ja Kesk-Eesti Jäätmehoolduskeskusel. Korraldatud jäätmeveaoga on 2008. aasta lõpuks ühinenud 9 omavalitsust Põltsamaa piirkonnast ning Ida – Eesti Jäätmehoolduskeskuse liikmete hulgast.

Jõgevamaa esimene jäätmejaam rajati 2004. aastal Kasepääle. 2007. a avati Põltsamaa, Pajusi ja Puurmani valla ning Põltsamaa linna koostöös piirkondlik jäätmejaam Põltsamaa vallas Pauastveres. 2008. a alguses lõppesid Jõgeva jäätmejaama esimese järgu ehitustööd. Ida-Eesti Jäätmehoolduskeskuse initsiatiivil on nelja valda rajatud 10 eelsorteeritud jäätmete kogumispunkti (Jõgeva alevik ning Siimusti, Vaimastvere, Torma, Tõikvere, Sadala, Laiuse, Kuremaa, Voore ja Kaapa asula). Jäätmejaamade põhiline ülesanne on koguda jäätmeliike, mida saab taaskasutada või mis vajavad eraldi käitlemist (vanapaber ja papp, metalli-, pakendi-, elektri- ja elektroonikaseadmete, ehitus-, tekstiili- ja biolagunevad jäätmed, kodumajapidamistest pärinevad ohtlikud jäätmed, autorehvid, mööbel jt suuremõtmelised jäätmed jne). Liigiti kogutud jäätmed suunatakse taaskasutusse, seega väheneb ladestamine prügilatesse, säästetakse energiat ja vähenevad keskkonnariskid.

Ohtlike jäätmete kogumiseks on statsionaarsed punktid Jõgeval, Mustvees ning Kasepää, Palamuse ja Põltsamaa vallas. Teistes valdades korraldavad omavalitsused ohtlike jäätmete kogumisringe.

Euroopa Liidu nõuetest tulenevalt on Eesti riigil kohustus vähendada orgaaniliste jäätmete osakaalu ladestatavates jäätmetes. Orgaaniliste jäätmete tsentraliseeritud kompostimine hakkab maakonnas käivituma. Torma prügilas ja Põltsamaa jäätmejaamas on vastavad tingimused loodud. Ka kodumajapidamistes, eriti hajaasustuspriirkonnas, on komposti valmistamise traditsioon säilinud.

VÄLISÕHU KAITSE

Jõgeva maakonna peamisteks õhusaastajateks on autotransport ning selle kõrval mitmesugused paiksed saasteallikad, nagu katlamajad, bensiinjaamad, puidutööstus ja põllumajandusettevõtted.

Jõgeva maakonna paiksetest saasteallikatest õhku paisatud saasteainete kogused moodustavad kogu Eesti õhusaastest alla 1%.

Kasvuhoonegaaside kauplemisega tegeles Jõgevamaal ajavahemikul 2005-2007 ainult üks ettevõtte (AS Eraküte Jõgeva osakond).

VEEMAJANDUS

Jõgeva maakonna veevarustus põhineb põhjaveel. Vee-erikasutusluba on Jõgevamaal ligikaudu 46 ettevõttel. Maakonna suurim pinnaveetarbija on Kalatalu Härjanurmes, mis võtab vett Pedja jõest kalakasvanduse tarbeks. Põhjavee kasutamist mõjutab põhjavee kui

loodusressursi maksustamine. Euroopa Liidu intensiivse põllumajandustootmisega piirkondades maaratakse põhja- ja pinnavee kaitseks nitraaditundlikud alad. Nitraaditundlikuks loetakse ala, kus põllumajandustegevus on põhjustanud nitraatioonisisalduse põhjavees üle 50 mg/l või mille pinnaveekogud on põllumajandustegevusest tingituna eutrofeerunud või eutrofeerumisohus.

Eestis määratleti 2003. a üks suur nitraaditundlik ala – Pandivere ja Adavere-Põltsamaa nitraaditundlik ala. Nitraadireostuse peamiseks põhjuseks on põllumajandus. Enamik põhjavees leiduvatest nitraatidest pärineb saagis kasutamata jäänud lämmastikust, osa ka punktireostusallikatest (nt sõnnikuhoidlad).

Nitraaditundlikus piirkonnas viiakse regulaarselt läbi veekvaliteedi uuringuid.

Ühisveevärgi teenusega varustus jääb Jõgevamaal vahemikku 50-95%, viimane näitaja kuulub Jõgeva linnale. Teistes maakonna linnades on ühisveevärgi teenusega kindlustatus oluliselt madalam: Põltsamaal ligikaudu 70%, Mustvees vaid 55%. Enamasti jääb teenusega kaetud vahemikku 50-70%.

500 elanikuga asulates on kanalisatsiooniteenusega kaetud 60% elanikest. 01.01.2008 seisuga on Jõgevamaal 29 ettevõtet või asutust, kes haldavad reoveepuhasteid ja juhivad heitvett suublasse selleks valjastatud vee erikasutusloa alusel.

Reoveepuhasteid, mida seiratakse ning millelt kogutakse saastetasu, on maakonnas 46. Enamikku puhasteid haldavad asulate ja linnade vee-ettevõtted. Suublasse juhitava heitvee kvaliteet on kõigi normeeritud põhikomponentide osas tagatud asulates, kus on viimasel ajal reoveepuhastit rekonstrueeritud või ehitatud uus puhasti.

Viimastel aastatel rekonstrueeritud puhastid Jõgeval, Mustvees ja Tormas töötavad alakoormusega ning seega on reovee puhastuskvaliteet kõikuv. Samuti on uuendatud Põltsamaa reoveepuhasti, mis vastab nüüd kõikidele tänapäeva nõuetele.

Kvaliteedinõuetele ei vasta Siimusti ja Palamuse reoveepuhastitest suublasse juhitud heitvesi. Kuigi Palamusel töötab uus keemilise fosforiärastusega reoveepuhasti, ei ole seda suudetud nõuetekohaselt tööle rakendada. Siimusti reovesi on tulevikus kavas juhtida Jõgeva linna reoveepuhastisse.

Elanike joogiveega paremaks varustamiseks on Eesti riigi poolt algatatud hajaasustuse veeprogramm, mida koordineerivad maavalitsused ning kaasrahastavad lisaks riigi panusele kohalikud omavalitsused ja elanikud. Programmi eesmärk on tagada ebakvaliteetse joogiveega või joogiveeta majapidamistele nõuetele vastav veevarustus.

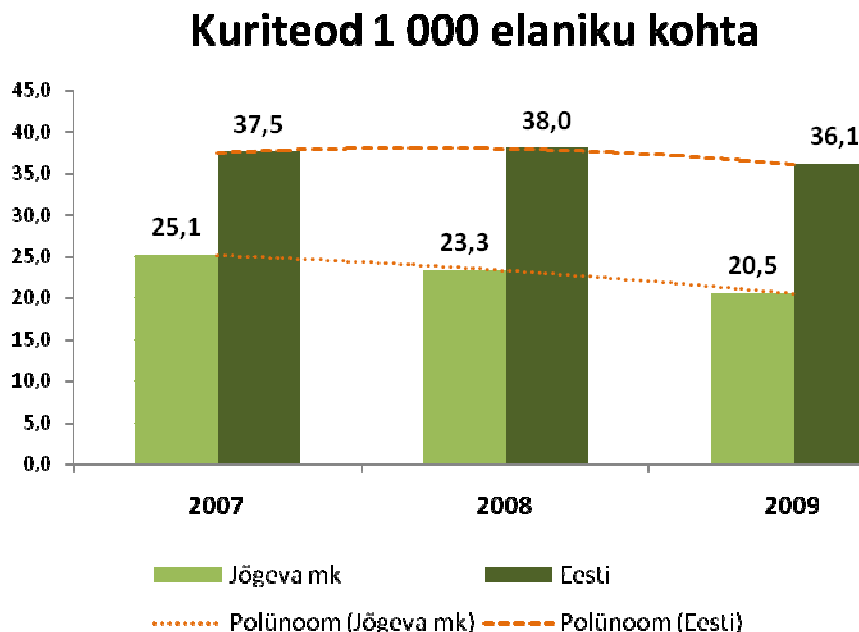
4.6 Kuriteod

Jõgeva maakond on üks turvalisemaid ehk madalaima kuritegevuse tasemega piirkondi Eestis (Jõgeva maakonnast madalam kuritegevuse tase vaid Eesti saartel).

Haldusüksuste lõikes on mõnevõrra kõrgem kuritegevuse tase Torma ja Saare vallas, madalam aga Pala ja Puurmani vallas.

Võrreldes 2008. aastaga, vähenes sarnaselt kogu Eestile kuritegevus ka Jõgevamaal.

Joonis 32. Kuriteod 1000 elaniku kohta, 2007-2009 aastad

Jõgeva PJ teeninduspiirkonnas on ruutkilomeetreid ja teenindatavat elanikkonda ühe politseiametniku kohta märkimisväärselt rohkem kui mujal Lõuna-Eestis.

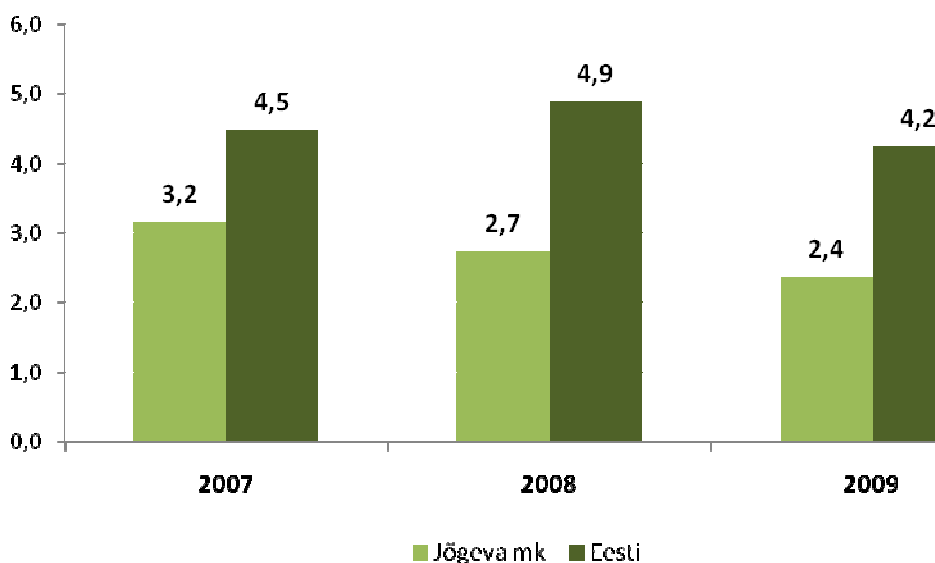
Kuivõrd teeninduspiirkond on suur ja inimressurssi napib, tähendab see politseile näiteks nii pikemat reageerimisaega sündmuskohtadele jõudmisel (kuritegude efektiivne lahendamine nt kurjategija tabamine sündmuskohalt või selle lähendusest raskendatud), samas väheneb ka politsei nähtavus (kuritegevust ennetav funktsioon nt joobes juhtide tabamisel või varguste toimepanemisel raskendatud).

Positiivne: Jõgevamaal on turvaline elukeskkond.

Ohuallikas: politseiressurssi vähenemist arvestades on tulevikuperspektiivis raskendatud kuritegevuse hoidmine 2009. a tasemel.

Joonis 33. Isikuvastased kuriteod 1000 elaniku kohta, 2007-2009 aastad

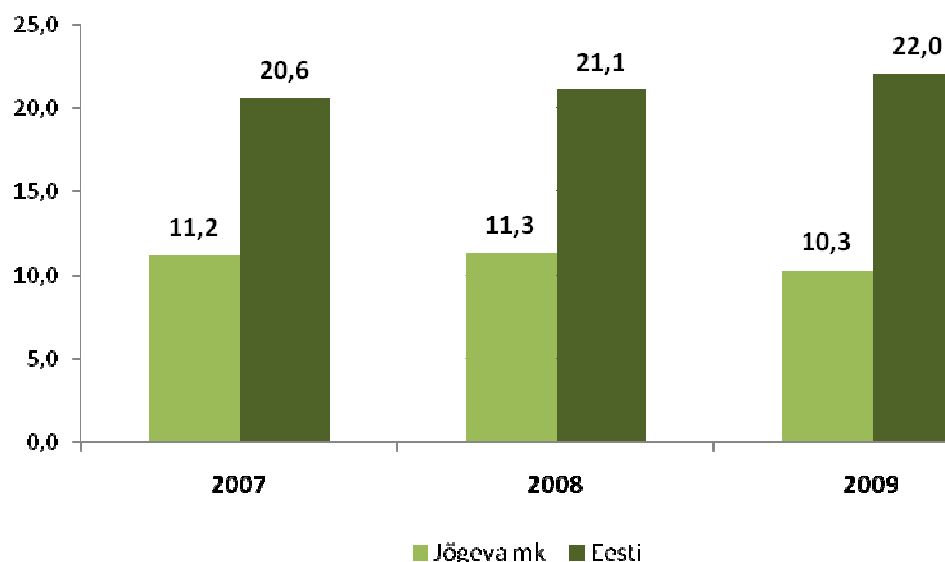
Isikuvastased kuriteod 1 000 elaniku kohta

Isikuvastased kuriteod Jõgeva maakonnas: valdavalt on tegu kehaliste väärkohtlemistega (pervägivallajuhtumid ja kähmlused-kaklused ühiste joomingute käigus, kus tavajuhtudel üks löömise episood). Selliste kuritegude avastamisel on politsei tööefektiivsus olnud seni väga suur: Jõgeva maakonnas on läbi aastate avastamise protsent isikuvastaste kuritegude lahendamisel olnud üle 96%. See tähendab, et avastamata jäävad ainult üksikud isikuvastased kuriteod.

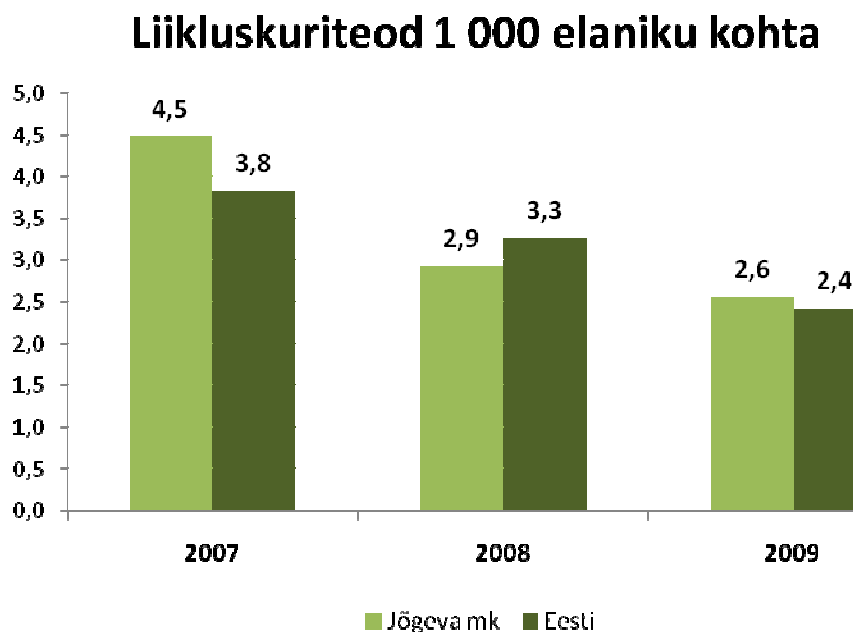
Joonis 34. Varavastased kuriteod 1000 elaniku kohta, 2007-2009 aastad

Varavastased kuriteod 1 000 elaniku kohta

Varavastased kuriteod Jõgeva maakonnas: peamiselt on tegu vargustega, mille arv ei ole tekkinud majandusraskustest hoolimata suurenenud. Üheks põhjuseks võib pidada asjaolu, et vähemtähtsamatest (väiksema varalise kahjuga) kuritegudest politseid ilmselt ei teavitatagi. Samas on politsei korduvalt elanikkonda üles kutsunud nii vargustest teavitama kui ka oma vara paremini hoidma. Varavastaste kuritegude üldise vähenemise taustal on märgatav internetikelmuste (nt laenukelmused) kasv.

Joonis 35. Liikluskuriteod 1000 elaniku kohta, 2007-2009 aastad

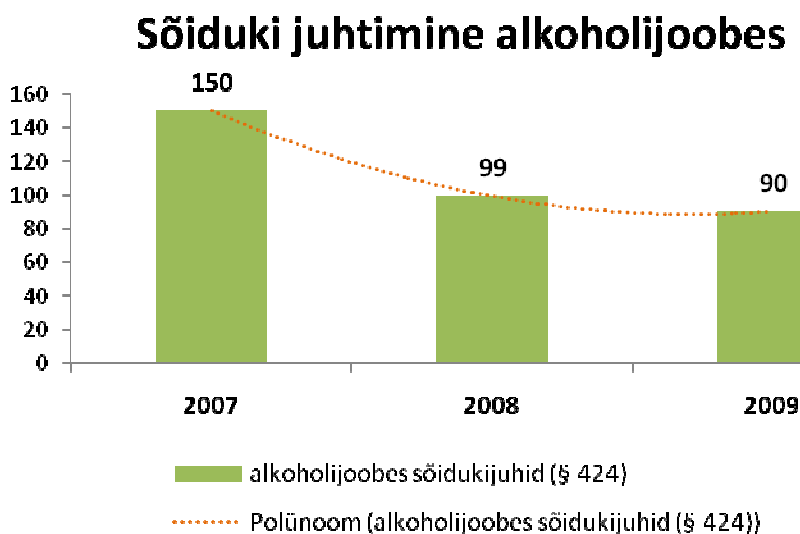

4.7 Liikluskuriteod ja –õnnetused

Liikluskuriteod/-õnnetused Jõgeva maakonnas: Jõgeva maakonna eripäraks on maakonda läbivad riigi põhimaanteed: Tallinna-Tartu mnt, kus liikluskoormuseks on 4 500 sõidukit ööpäevas. Samuti Jõhvi-Tartu-Valga mnt, kus sõidab üle 1 000 sõiduki ööpäevas. Taolisest liiklussõlmest tulenevalt on ka elanikkonna kohta arvestatuna liikluskuritegusid Jõgeva maakonnas üsna suures mahus avastatud (kõrgem näitaja kui Eesti keskmine).

Viimasel aastal on vähenenud sõiduautode registreerimine ning ka inimeste sissetulekud (kokkuhoid kütuselt), mistõttu võib prognoosida liikluskuritegude aga ka –õnnetuste arvu vähenemist

Joonis 36. Sõiduki juhtimine alkoholijoobes, 2007-2009 aastad

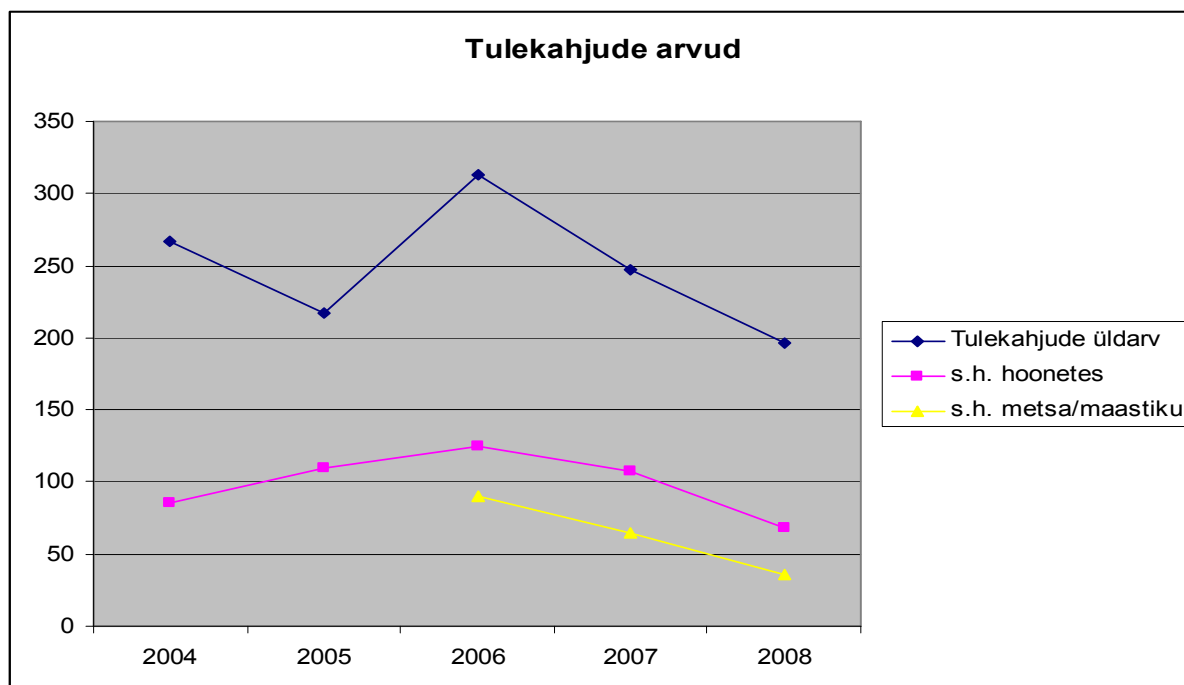
NB! KarS § 424 alusel karistati varasematel aastatel mootorsõiduki korduvjoobes juhtimise eest. Praegu määrab kuriteokoosseisu joobe aste.

Joobes juhtide osakaalu liiklusjärelvalve käigus kontrollitud mootorsõidukijuhtide suhtes Lõuna Prefektuur **ei mõõda**.

4.8 Tulekahjud

Tulekahjude arv maakonnas on alates 2006 aastast vähenenud. Seda on tinginud tõhusam tuleohutusala järelvalve ja ennetus meetmete rakendamine. Lisaks on projekti "Kodu tuleohutuks" raames külastatud kodusi ja jagatud elanikele suitsuandureid. Tulekahude arvu mõjutavad ilmastiku tingimused, seda just talvisel perioodil.

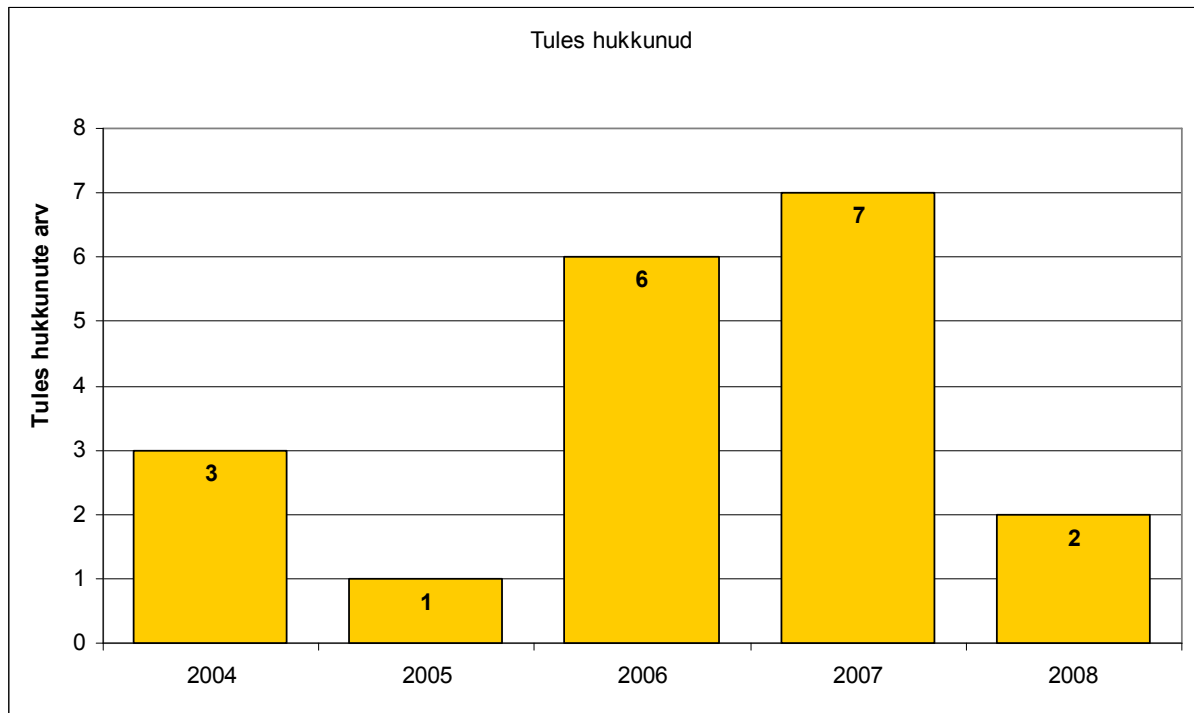
Joonis 37. Tulekahjude arv, 2004-2008 aastad

Allikas: Jõgevamaa päästeosakond

Tules hukkunud inimeste arv aastate lõike on olnud varieeruv. Olenemata tulekahjude üldarvu vähenemisest 2006 aastal, ei vähenenud tules hukkunute arv. Jooniselt on näha, et tules hukkunute arv on kordi suurem olnud 2006 ja 2007 aastal.

Joonis 38. Tules hukkunute arv, 2004-2008 aastad

5. TERVISLIK ELUVIIS

Optimaalsel kehalisel aktiivsusel, tasakaalustatud toitumisel, turvalisel liiklus-, vaba aja ja seksuaalkäitumisel ning sõltuvust tekitavate kahjulike harjumuste puudumisel on positiivne mõju paljude haiguste ennetamisele ja tervisepotentsiaali väljaarendamisele.

5.1 Tervisealase teabe kättesaadavus

Jõgeva Maavalitsuse infokanalid tervisealase info levitamisel:

- Tervisealaste infomaterjalide levitamine maavalitsuse kaudu – Jõgeva Maavalitsuse hoones asuvad kõikide Jõgevamaa koolide, lasteaedade ja omavalitsuste postkastid. Jõgevamaal on loodud sihtgrupipõhised listid, kuhu saad e-maili teel saata erinevat tervisealast infot.
- Jõgeva Maavalitsuse koduleht - www.jogevamv.ee/
- Infopäevad ja koolitused (konkreetsed sihtgrupid)
- Avalikud seminarid ja konverentsid

Maakonna infokanalid tervisealase info levitamisel:

Maakonna elanikel on võimalus lisaks eelnevale tutvuda erinevate infomaterjalidega Jõgevamaa Haiglates, polikliinikutes ning perearstipraksistes. Infomaterjalid on enamasti kättesaadavad ka koolides, lasteaedades, noortekeskustes ning omavalitsustes.

Suuremate tervisepäevade tähistamisel levitatakse infot ka meediapõhiselt. Enamasti maakonna lehes „Vooremaa“, vahelehenas „Ärilehes“ ning kohalike omavalitsuste lehtedes.

5.2 Tervislikku eluviisi toetavad üritused maakonnas

Suurmateks tervise üritusteks loetakse Jõgevamaa Kalevipoja ürituste sarjasid. Need tervisespordipäevad on olnud ka silmapaistvamad vabariiklikul tasandil.

Traditsiooniliseks on olnud ka igal aastal tähistada südamenädalat ja septembrikuu tervisenädalat erinevates omavalitsustes, lasteaedades ja koolides. Enamasti on ligi 80% omavalitsustest olnud kaasatud erinevate tervisepäevade läbiviimisse. Lisaks südamenädala ja tervisenädala tähistamisele teevad mõned omavalitsused aktiivselt terve aasta üks kord kuus tervisepäevi.

Väga oluliseks ja traditsiooniliseks on kujunenud ka laagri „Kaitse end ja aita teist“ läbiviimine maakonnas. Lisaks meie maakonnale on laager levinud aastatega teistesse maakondadesse ning on üheks väga heaks positiivseks näiteks Eestis.

Aastaid korraldatakse põhikoolilastele inimeseõpetuse aineolümpiaadi. Antud olümpiaadi korraldamine on toimunud ainult Jõgeva maakonnas.

Traditsioonilisel on igal aastal tähistatud koos Jõgevamaa Pensionäride ühendusega eakatepäeva. See on olnud tänuväärne ning positiivne üritus läbi aastate.

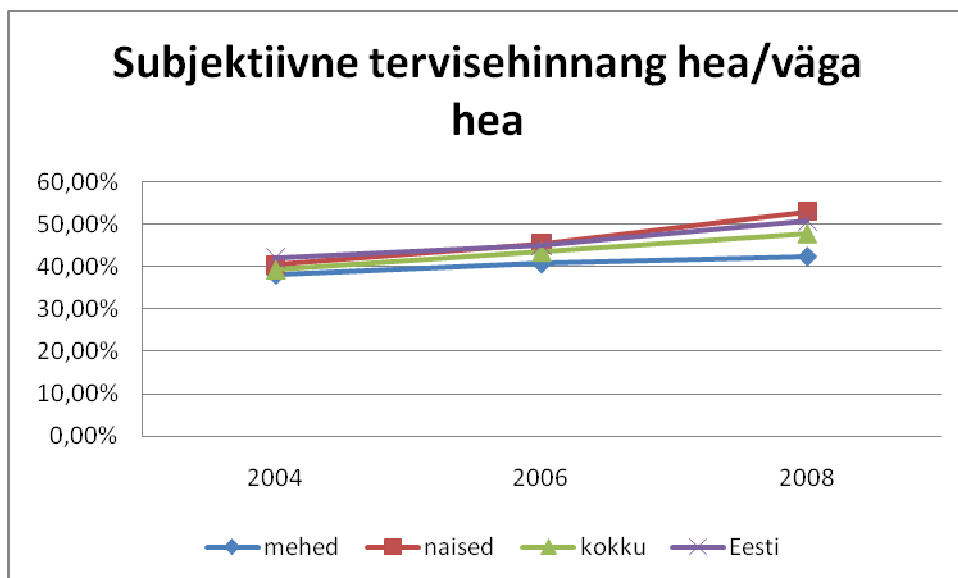
Erinevaid üritusi on läbiviidud mahulistest projektidest:

Südame- ja veresoonehaiguste ennetamise riikliku strateegia Jõgevamaa tegevuskava
 HIV/AIDS ennetamise riikliku strateegia Jõgevamaa tegevuskava
 Narkomaania ennetamise riikliku strateegia Jõgevamaa tegevuskava
 Projekt „Traumade ennetamine Jõgeva maakonnas“

5.3 Kokkuvõte Eesti täiskasvanud rahvastiku tervisekäitumise uuringust

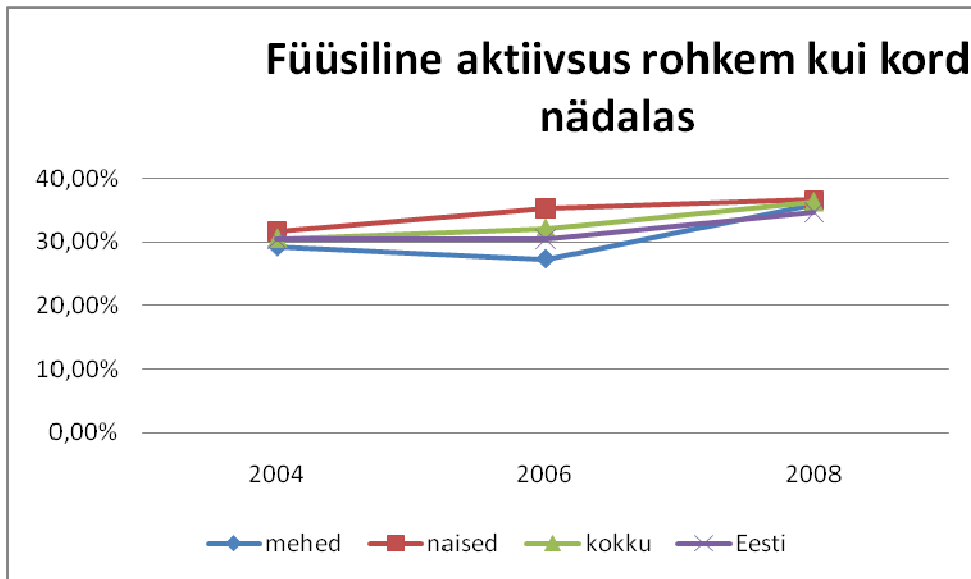
Sissejuhatus: Aastatel 2004, 2006 ja 2008 viidi läbi Eesti täiskasvanud rahvastiku tervisekäitumise uuring, mille läbiviijaks oli Tervise arengu instituut. Valimi moodustasid 5000 inimest Eesti rahvastikust, vanuses 16-64 eluaastat. Uuring viidi läbi postküsitlusena ning valim oli juhuslik. Küsitlus viidi läbi 16 piirkonnas ning kokkuvõtvalt moodustati 5 elupiirkonda: 1) Harju-, Raplamaa 2) Ida-, Lääne-, Virumaa 3) Tartu-, Jõgeva-, Põlva-, Valga-, Võrumaa 4) Järva-, Pärnu-, Viljandimaa 5) Lääne-, Saare-, Hiiumaa. Uuringus käsitleti mitmeid vajalikke teemasid, seal hulgas suitsetamist, liiklusohutust, seksuaalkäitumist, toitumist ja alkoholi tarbimist. Tartu-, Jõgeva-, Põlva-, Valgamaa elupiirkonnast küsitleti 2008 aastal 651 inimest. 2006 aastal osales samast elupiirkonnast 601 inimest ning 2004 aastal oli see arv 649. Allpool ongi välja toodud arvulised näitajad kolmanda grupi kohta, kuhu kuulus ka Jõgevamaa.

Joonis 39. Subjektiiivne tervisehinnang, 2004-2008 aastad

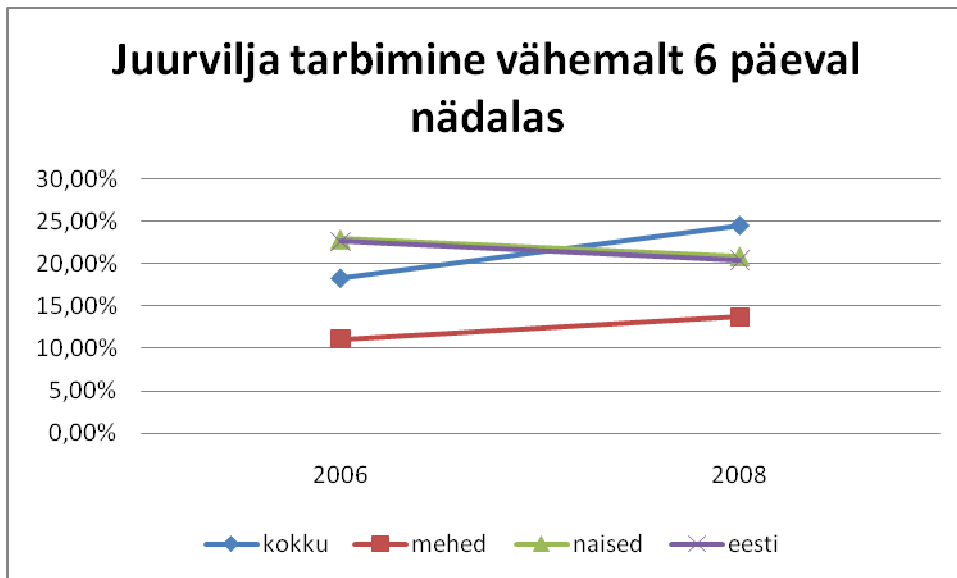
Inimeste tervise enesehinnang on nii kolmandas elupiirkonnas kui ka mujal Eestis pidevalt tõusnud. Kui 2004 aastal oli olukord igal pool suhteliselt sarnane, siis juba 2008 aastal jäävad mehed Eesti keskmisele tublisti alla. Seevastu naiste positiivne enesehinnang ületab Eesti keskmist. Kindlasti on elanike tervise enesehinnangut mõjutanud nii iga-aastaselt suurenev sissetulek kui ka ravikindlustuseta inimeste arvu vähenemine.

Joonis 40. Füüsiline aktiivsus rohkem kui kord nädalas, 2004-2008 aastad

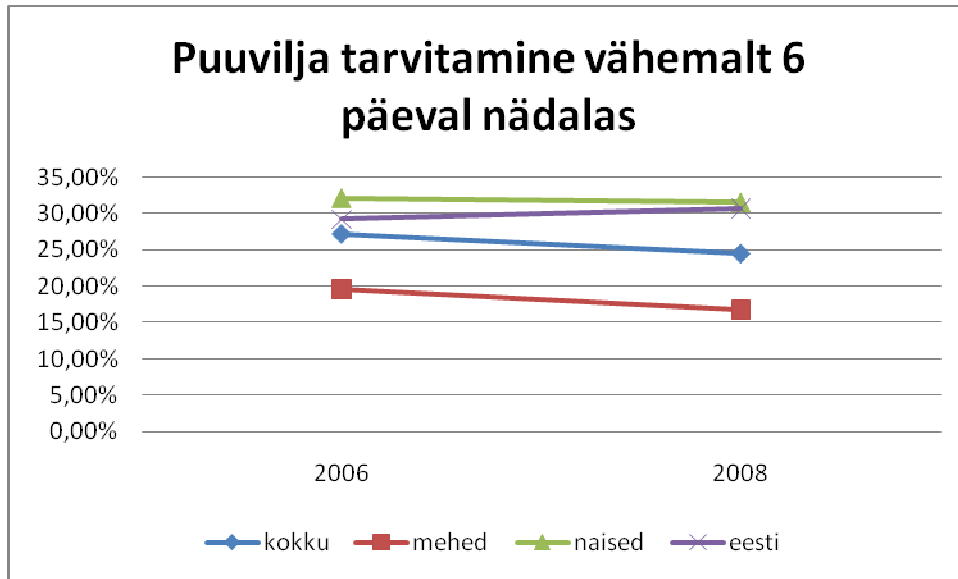
Tartu-, Jõgeva-, Põlva-, Valga-, Võrumaa füüsilise aktiivsuse tase on madal, nii nagu ka mujal Eestis. Täiskasvanud tervisekäitumise uuringust selgus, et kolmandas elumupiirkonnas elavad naised on aktiivsemad kui Eesti keskmine elanikkond. Kuigi nii meeste, kui ka naiste füüsilise aktiivsuse tase on tõusnud, toimus 2006 aastal meeste seas tagasilangus ning tervisespordiga tegeleti vähem kui varem.

Joonis 41. Juurvilja tarbimine vähemalt 6 päeval nädalas, 2006-2008 aastad

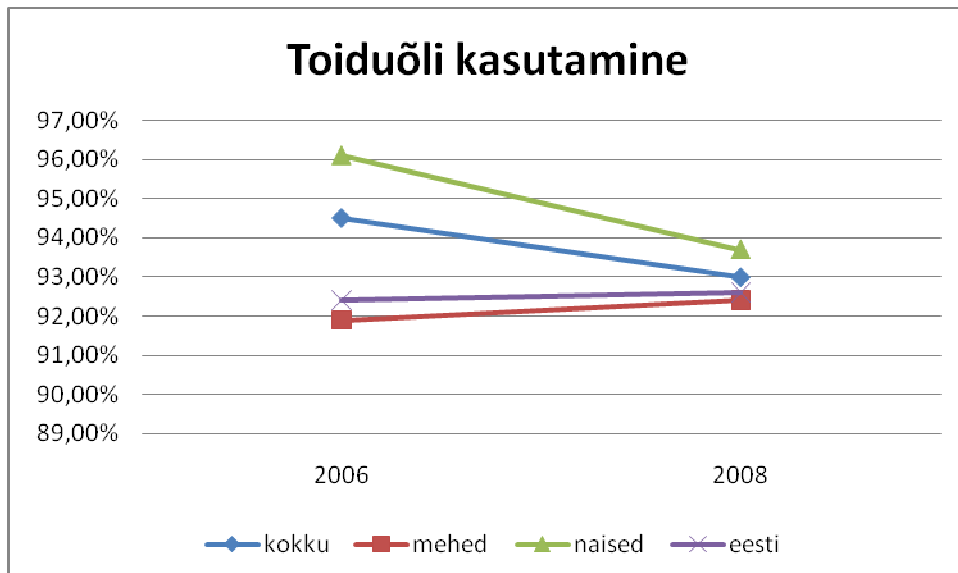
Teadaolevalt vähendab värskete puu- ja köögivilja tarbimine krooniliste haiguste riski. WHO andmetel on soovitatav tarbida 400grammi päevas iga inimese kohta, kuid Balti riigid pole selleni veel jõudnud. Uuringus vastanutest tarbis 2006 aastal vaid alla neljandiku värskaid juurvilju vähemalt kuuel päeval nädalas. 2008 aastat iseloomustab kolmandas elupiirkonnas juurviljade tarvitamises pidev tõus, siiski sarnaselt naiste näitajaga on langenud ka üldine Eesti näitaja. Samas on toimunud positiivne tõus meeste seas.

Joonis 42. Puuvilja tarvitamine vähemalt 6 päeva nädalas, 2006 -2008 aastad

Puuviljade tarbimises on olukord natukene positiivsem. 2004 aastal tarbis 30,6% kolmanda piirkonna elanikkonnast puuvilju vähemalt viiel päeval nädalas. Järgnevatel aastatel on ka see näitaja langenud ning aastaks 2008 aastaks on jõudnud see samale tasemele Eesti keskmisega. Sarnaselt ka juurviljade tarbimisega on naised agaramad värskete kauba tarbijad. Selgus, et vaid üks neljandik küsitletutest saab vajaliku koguse puu- ja köögivilju vähemalt kuuel päeval nädalas.

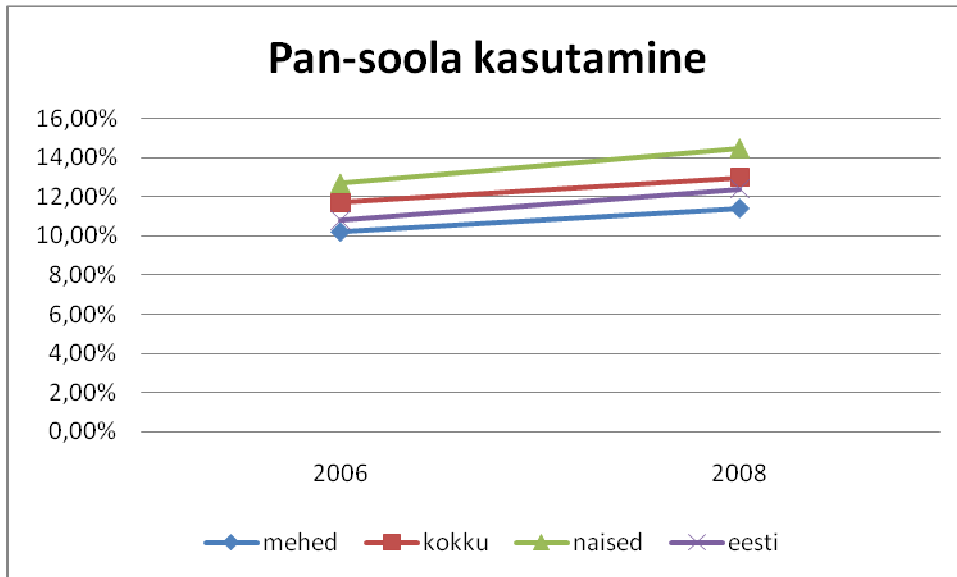
Joonis 43. Toiduõli kasutamine, 2006 - 2008 aastad

Eestis on järsult vähenenud loomsete rasvade tarbimine ning see on asendunud taimse rasvaga, mis on tunduvalt tervisesõbralikum. Aastal 2006 kasutas 94,5% tervisekäitumise uuringus osalenutest toidu valmistamiseks toiduõli. See on tunduvalt parem protsent kui Eesti keskmine. Kuigi aastaks 2008 oli toimunud kolmandas piirkonnas langus, siis on see jätkuvalt

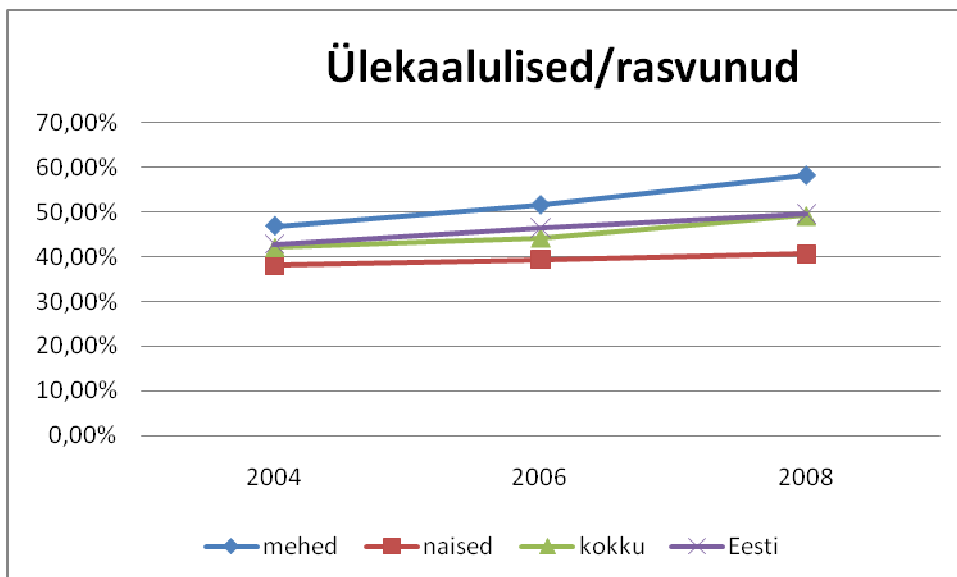
kõrgem kui Eestis üldiselt. Sarnaselt värskete puu- ja köögiviljade tarbimisega on ka toiduõli kasutamises naised usinamad kui mehed.

Joonis 44. Pan-soola kasutamine, 2006 - 2008 aastad

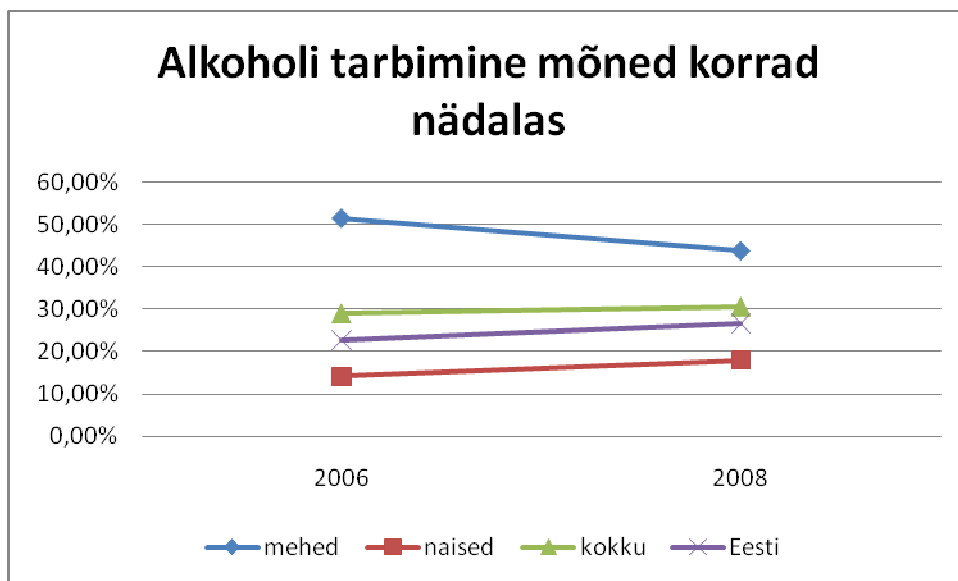
Teadaolevalt on vähendatud naatriumisaldusega soolad tervisesõbralikumad kui vähendamata naatriumisaldusega soolad. Eesti täiskasvanud tervisekäitumise uuringul osalenud inimestest kasutas 2006 aastal tervisesõbralikumat pan-soola vaid 11,7%. Siiski oli see näitaja parem kui Eesti keskmine. 2008 aastat iseloomustab tõusutendents. Ka soola kasutamise juures on naised teadlikumad. Viimaste aastate jooksul on tasakaalustatud ja täisväärtusliku toidu tarvitamise suundumus meeste seas küll positiivne, kuid oluliselt aeglasem võrreldes naistega.

Joonis 45. Ülekaalulised/rasvunud, 2004 – 2008 aastad

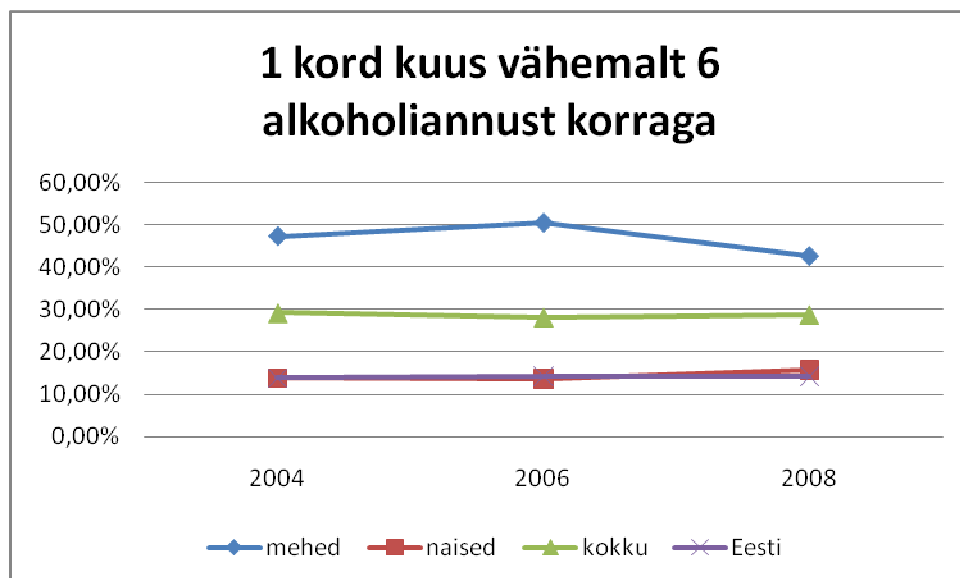
Ülemäärane kehakaal on maailmas üha suurenev probleem. Ülekaalulisus on kehakaalu muutus, mis põhjustab sagedasemat haigestumist võrreldes normaalkaaluliste inimestega. Kehakaalu defineeritakse kehamassiindeksi kaudu, mis tuleneb kehakaalu suhtest inimese pikkuse ruutu. Ülekaalulisuse põhjuseks on valdavalt suurema energia omandamine kui on kulutamine. Samuti võib üleliigset kehakaalu põhjustada aeglane ainevahetus, hormonaalsed häired ning vähesel määral ka geneetiline eelsoodumus. Ülekaaluks loetakse kui inimese kehamassiindeks on 25 ja 30 vahel, rasvunud inimese kehamassiindeks ületab 30 piiri. Suhkruhaigus tekib ülekaalulistel inimestel kolm korda sagedamini kui normaalkaalulistel. Sarnaselt muu maailmaga on ka Eestis rasvumine suureks probleemiks. Küsitluses osalenud kolmanda piirkonna elanike ülekaalulisuse arvuline näitaja on sarnane Eesti keskmise näitajaga. Kui kolmanda elupiirkonna naiste kehakaal on püsinud suhteliselt stabiilsena, siis meeste kehakaal on hüppeliselt tõusnud. Kindlasti on ülekaalulisid tihedalt seotud vähese puu- ja köögivilja tarbimisega, sest just mehed on need, kes värsket toitu ei armasta.

Joonis 46. Alkoholi tarbimine mõned korrad nädalas, 2006 – 2008 aastad

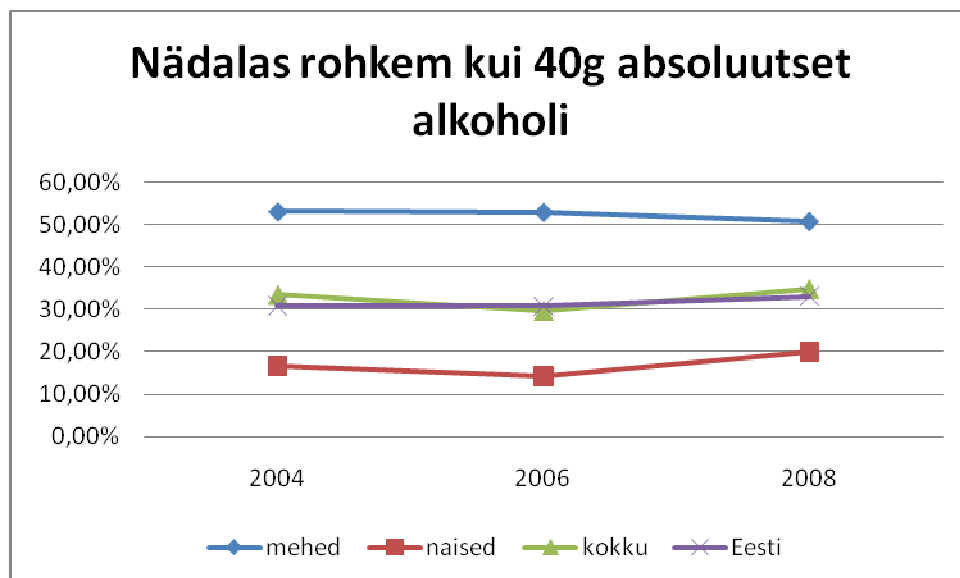
Kolmandas elupiirkonnas 16-64 aastastest küsitluses osalenutest tarbis 2006 aastal mõned korrad nädalas alkoholi 29%. 2008 aastaks on see näitaja jäänud suhteliselt samaks. Siiski on toimunud positiivne muutus meeste alkoholitarbimise osas ning üha rohkem mehi on loobunud iganädalasest napsitamisest. Sarnaselt Eesti keskmise alkoholitarbimisega on ka naiste tarbimise harjumused suurenenud.

Joonis 47. 1 kord kuus vähemalt 6 alkoholiannust korraga tarvitanute osakaal, 2004 – 2008 aastad

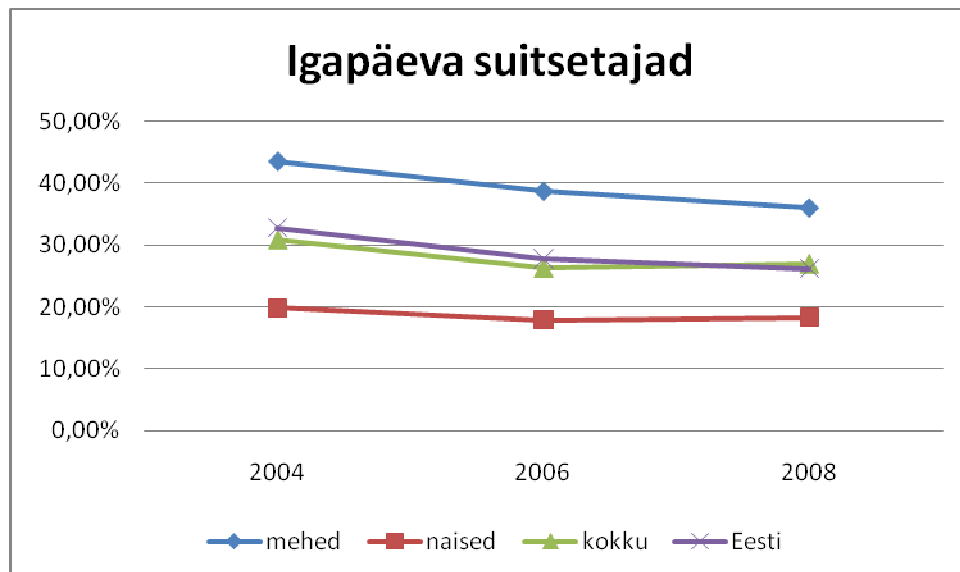
Nii Eesti kui ka kolmanda elupiirkonna elanikkonna alkoholi tarbimine on püsinud stabiilsena. Siiski on see kolmandas elupiirkonnas ligi poole kõrgem kui mujal Eestis. Siiski on positiivne muutus toimunud meeste alkoholitarbimises. Jätakuvalt tarbivad mehed rohkem alkoholi kui naised, kuid eelkõige naiste tarbimisharjumused on suurenenud.

Joonis 48. Nädalas rohkem kui 40g absoluutset alkoholi tarvitanud, 2004 – 2008 aastad

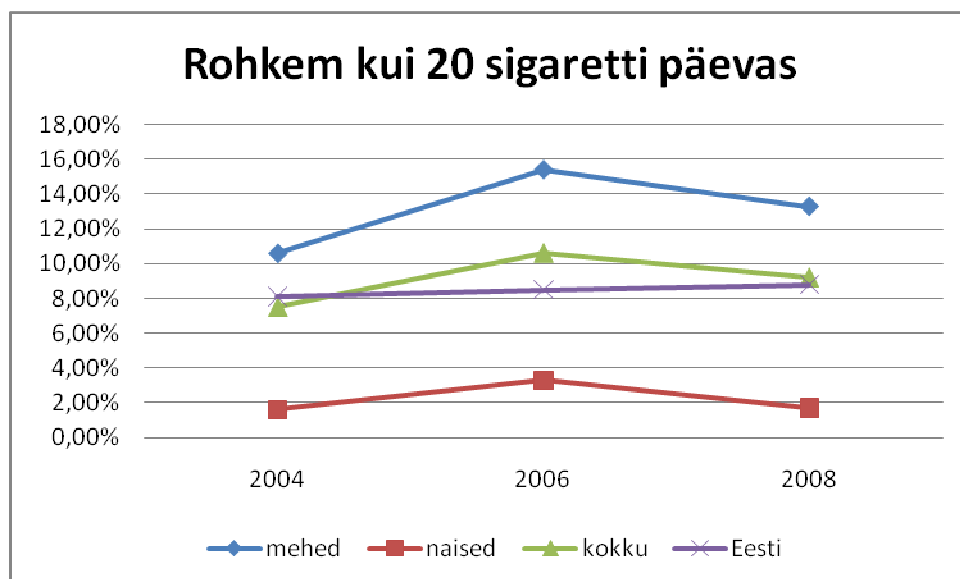
2004 aastal tarbisid täiskasvanud Eesti elanikest umbes kolmandik (33,5%) rohkem kui 40g absoluutset alkoholi nädalas. Kolmanda elupiirkonna näitaja oli mõnevõrra kõrgem. Ka selles valdkonnas on toimunud meeste seas positiivne muutus ning alkoholitarbimine on vähenenud. Vastupidi meestele on naiste alkoholitarbimine suurenenud. Küsitlusest selgus, et 2008 aastal tarbis juba 34,9% osalejatest enam kui 40g absoluutset alkoholi ning seega on alkoholi tarbimine sarnaselt enamike Euroopa riikidega siiski veel tõusutendentsis.

Joonis 49. Igapäevasuitsetajate osakaal, 2004 – 2008 aastad

Eesti täiskasvanud tervisekäitumise uuringus uuriti 16-64 aastaste inimeste suitsetamise harjumusi. Uuringust selgus, et keskmine igapäevasuitsetajate arv kolmandas elupiirkonnas on madalam kui 2006 aastal mujal Eestis. Siiski on kolmanda piirkonna meeste osakaal väga kõrge ning üle 40% neist on igapäevasuitsetajad. Kui meeste ja Eesti keskmine suitsetajate arv on pidevalt langemas, siis naissoost suitsetajate arv on hakanud kasvama peale 2006 aastat. Ka kolmanda elupiirkonna keskmine näitaja on püsinud alates 2006 aastast stabiilsena. Kahjuks ei selgu uuringu tulemustest, et 2007 aastal kehtima hakanud siseruumides suitsetamise keeld oleks kuidagi kolmandas elupiirkonnas suitsetajate arvu vähenemisele kaasa aidanud.

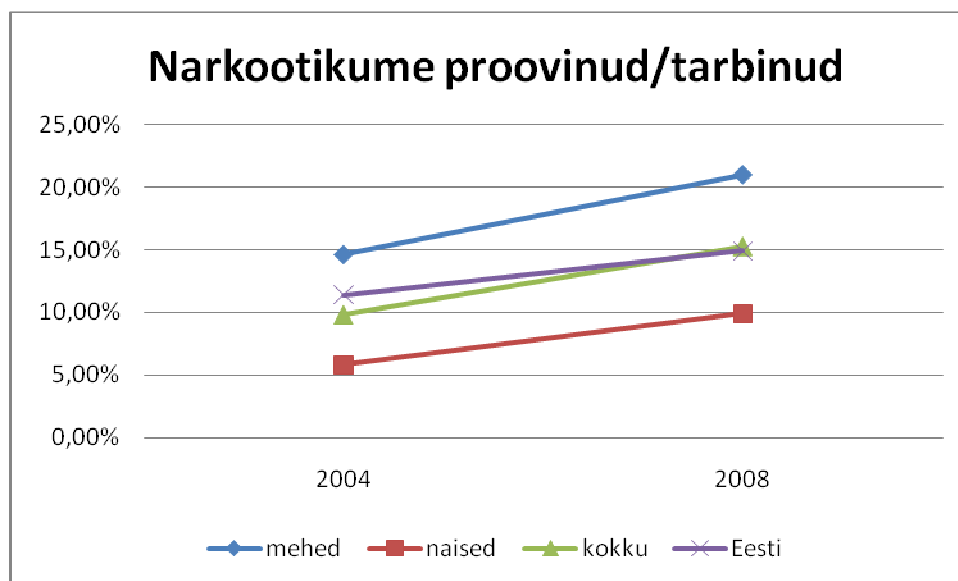
Joonis 50. Rohkem kui 20 sigaretti päevas tarvitanud, 2004 – 2008 aastad

Sealjuures uuriti ka koguseid. Kui Eesti keskmine ahelsuitsetajate arv on vaid protsendi võrra tõusnud, siis kolmandas piirkonnas on muutused olnud juba suuremad. Kolmandas piirkonnas

toimus 2006 aastal hüppeline tõus nii meeste kui ka naiste seas. Siiski on see 2008 aastaks langenud. Ka keskmine näitaja on selleks ajaks langenud Eesti keskmisega samale tasemele.

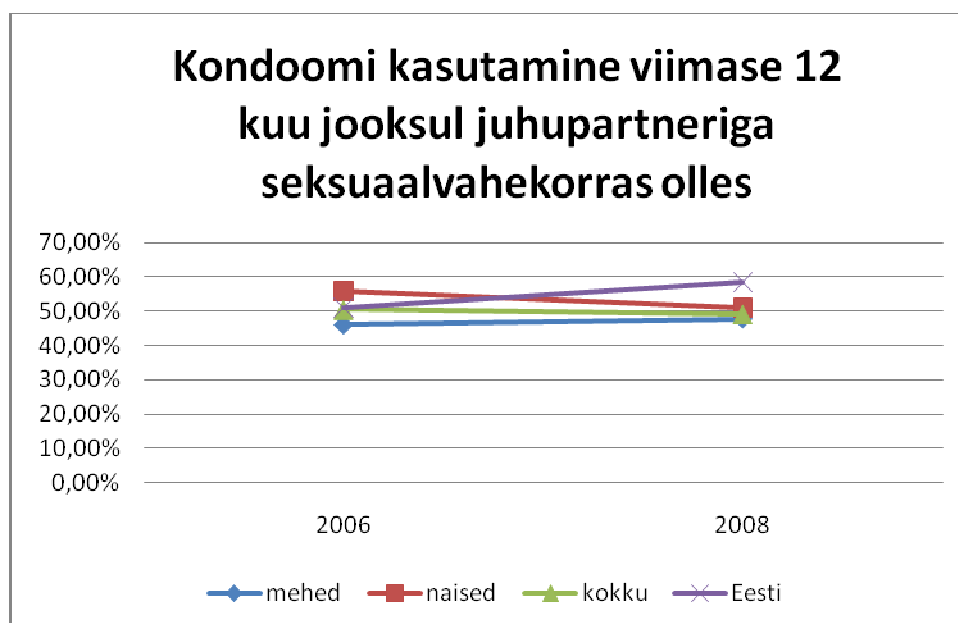
Joonis 51. Narkootikume proovinud/tarvitanud, 2004 – 2008 aastad

Üheks väga oluliseks uurimisteamaks oli narkootiliste ainete tarbimine. Tervisekäitumise uuringust selgus, et narkootikume proovinute arv on nelja aastaga tublisti tõusnud. Kui 2004 aastal oli Eesti näitaja kõrgem kui kolmandas uurimispiirkonnas, siis juba 2008 aastaks on see näitaja ühtlustunud. Narkootikumide tarbimine on muutunud üha populaarsemaks, eelkõige just meeste seas.

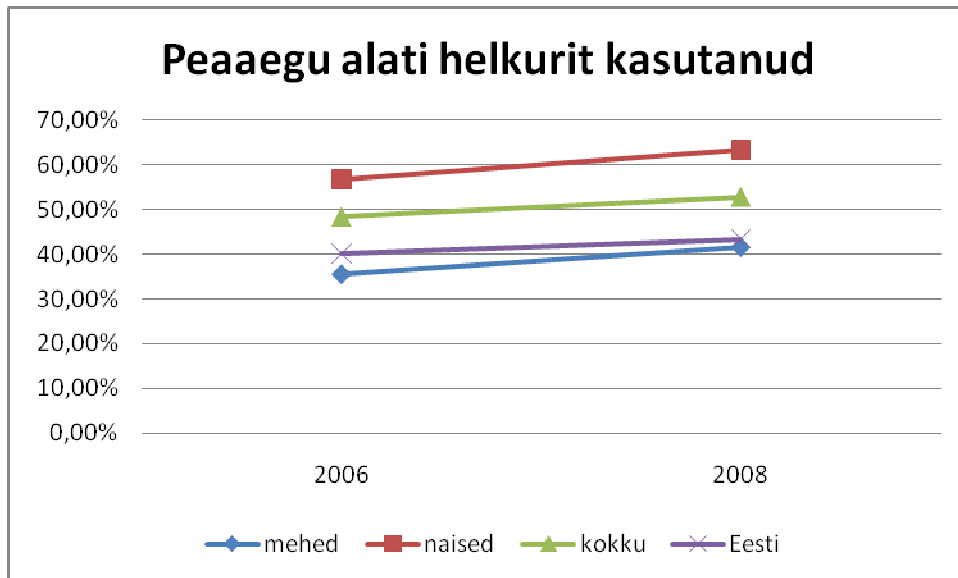
2006 aasta tervisekäitumise uuring näitas, et 4,7% küsitluses osalenud inimestest oli tarvitanud viimase 12kuu jooksul kanepit. Ka kanepi tarvitamisel olid mehed agaramad. 2006 aastal oli 7,1% meestest ja 3,2% naistest kasutanud viimase aasta jooksul kanepit.

Joonis 52. Kondoomide kasutamine viimases kuu jooksul juhupartneriga seksuaalvahekorras olles, 2006 – 2008 aastad

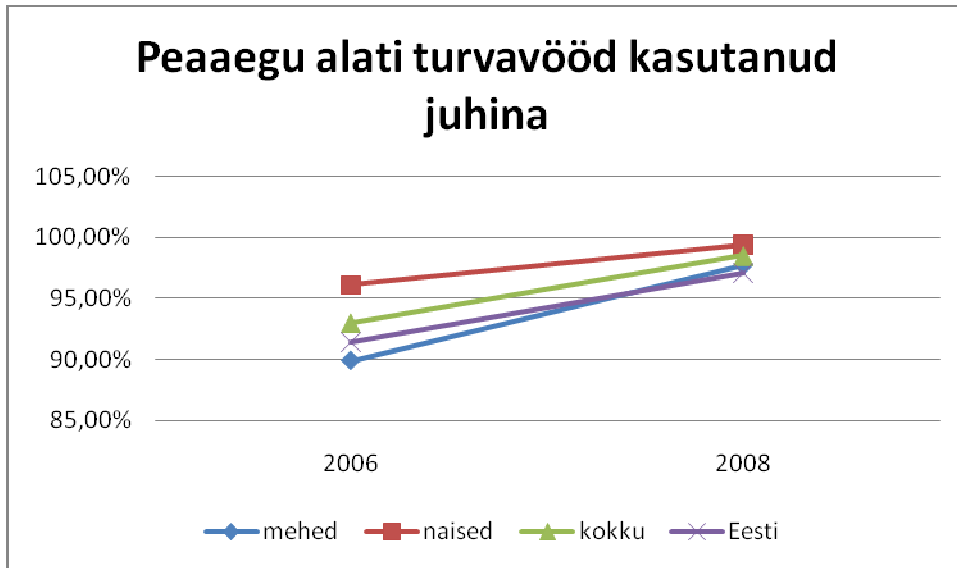
Mitte vähem oluline teema on seksuaaltervis. Eesti täiskasvanud tervisekäitumise uuringust selgus, et 2006 aastal ei olnud küsitluses osalenutest üle poolte (50,5%) kondoomi kunagi kasutanud. Ka Eesti keskmine näitaja oli sama ning see on pidevalt tõusnud. Kuigi ka kolmanda piirkonna meeste kondoomi kasutamise näitaja on paranenud, on naiste kondoomi kasutamise näitaja langenud. Sellised tulemused näitavad selgelt, et ligi pool vastanutest seab oma tervise ohtu erinevate suguhaigustega, sealjuures HIV ja Aids.

Joonis 53. Peaaegu alati helkurit kasutanud, 2006 – 2008 aastad

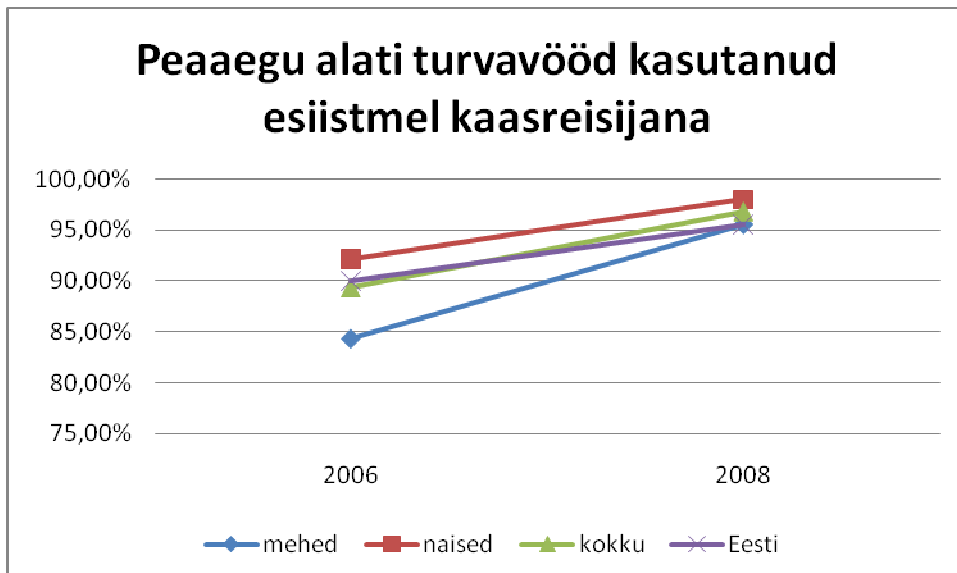
Helkur on odav, kuid usaldusväärne elukindlustus pimedas liikudes. Täiskasvanud tervisekäitumise uuringust selgub, et 48,3% kolmandas elupiirkonnas elanutest kasutas 2006 aastal peaaegu alati helkurit ning see näitaja on pidevalt tõusnud, ületades tublisti Eesti keskmist. Ka selles valdkonnas on mehed naistest rohkem nõus riskima ning tihtipeale ei kasuta nad helkurit.

Joonis 54. Peaaegu alati turvavööd kasutanud juhina

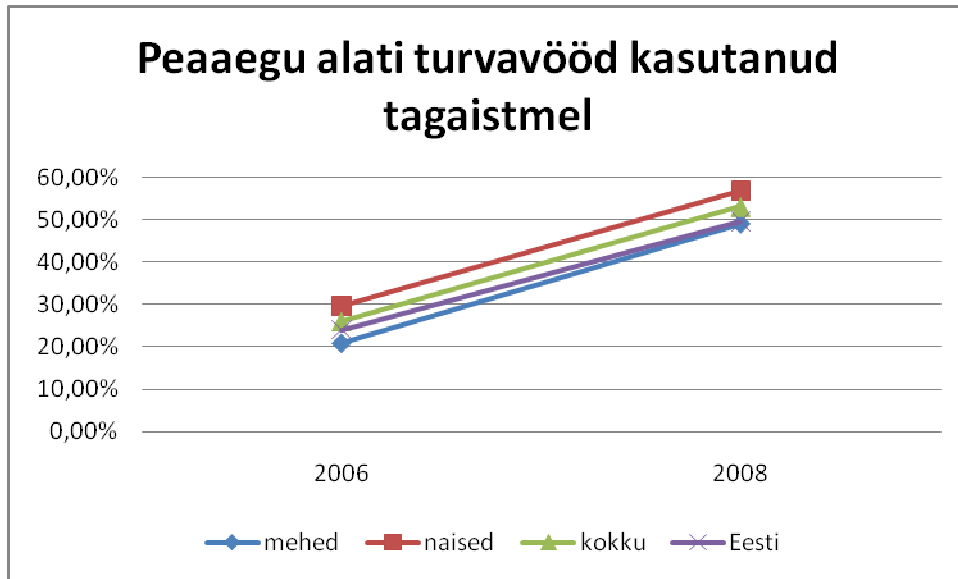
Liiklusohutuse valdkonnas uuriti turvavööde kasutamist. Vaatamata sellele, et turvavöö kasutamine on kõigile liiklejatele 100% kohustuslik selgus, et 2006 aastal kasutas autot juhtides vaid 93% kolmandas elupiirkonnas vastanutest turvavööd, siiski ületas see Eesti keskmist. Aastaks 2008 on olukord tunduvalt paranenud nii Eestis, kui ka kolmandas uuritud piirkonnas.

Joonis 55. Peaaegu alati turvavööd kasutanud esiistmel kaasreisijana isikud, 2006 – 2008 aastad

Sarnaselt juhtide turvavööde kasutamisega oli ka kõrvalistujate turvavöö kasutajate üldnäitaja madalam kui peaks. Kui näitaja oli 2006 aastal nii Eestis kui ka uuritud rühmas sama, siis juba 2008 aastal ületas turvavöö kasutajate arv kolmandas elumupiirkonnas Eesti keskmist. Ka selles rühmas ületas naiste osakaal mehi.

Joonis 56. Peaaegu alati turvavööd kasutanud isikud tagaistmel, 2006 – 2008 aastad

Ka tagaistmel reisija peab kasutama turvavööd. 2006 aastal selgus uuringust, et vaid neljandik vastanutest kinnitab tagaistmel reisisid turvavöö. Ka seda valdkonda iseloomustab tõusutendents ning aastaks 2008 kinnitas oma turvavöö juba ligi 50% vastanutest.

5.4 Vaba aja veetmine ja tubaka, alkoholi ning narkootiliste ainete tarvitamine Jõgeva maakonna 6., 8. ja 10. klasside õpilaste hulgas

Lisaks Tervise Arengu Instituudi poolt läbi viidud Eesti täiskasvanute tervisekäitumise uuringule on Jõgevamaa ka ise oma maakonnas teostanud Uimastiennetuse küsitluse koolilaste seas, mida on läbi viidud kolmel korral- 2002, 2004 ja 2007 aastal. Uuringu eesmärgiks oli selgitada 6., 8. ja 10. klasside õpilaste vaba aja veetmise, tubaka, alkoholi ning narkootiliste ainete tarvitamise hetkeolukord. 2007 aasta valim koosnes 1090-st õpilasest, neist 355 õppis 6. klassis, 439 8. klassis ja 296 10. klassis. Uuring käsitles nelja teemat, milleks olid: vaba aeg, tubakatoodete tarvitamist, alkoholi tarvitamist ning narkootikumide kasutamist.

Vaba aeg: Uurimistulemusena selgus, et ligi 89 % 6. klassi õpilast tegeles vabal ajal huviharidusliku harrastusega. Kõige sagedasem vaba aja veetmise viis oli spordikoolis käimine, sellist vaba aja veetmise viisi kasutas 46% õpilastest.

Lisaks selgus, et 35 % õpilastest osales huviringide töös. Kooli ringides osalemise protsent on kasvanud poole võrra, võrreldes 2004.a küsitlusega. Kõige populaarsemateks ringideks olid laulukoor, milles osales umbes 7 % õpilastest ja tantsuring, milles osales 6 % vastanutest.

8. klassi õpilastest tegeles huviharidusliku harrastusega 74 % õpilastest. Selleski vanuserühmas oli kõige populaarsemaks vaba aja veetmise vormiks spordikoolis käimine, nimetatud viisil veetis oma vaba aega 38 % küsitletutest.

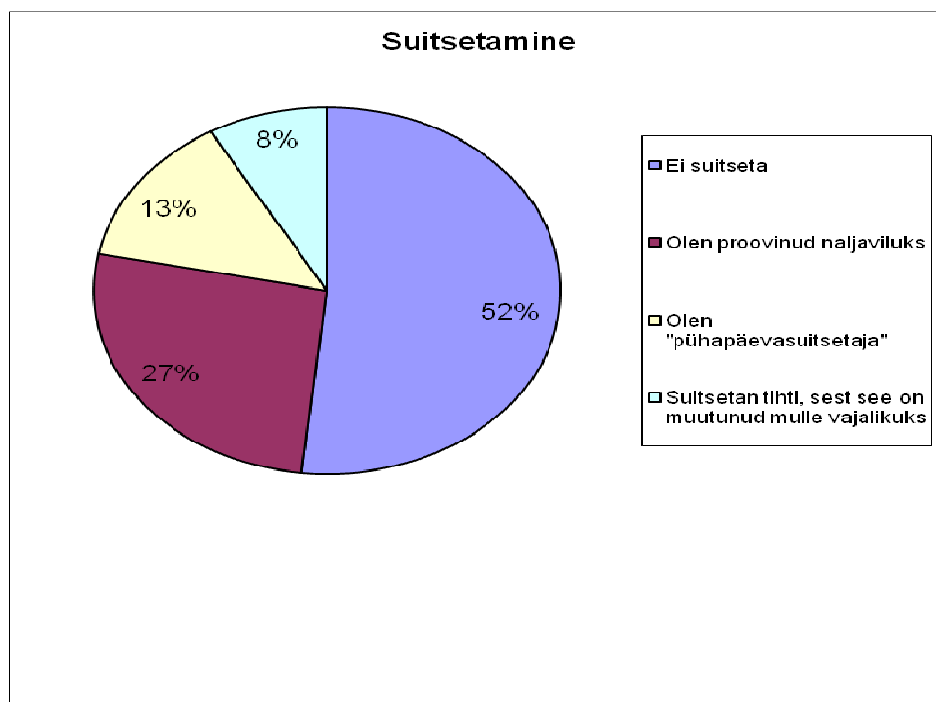
Kooli ringide tööst võttis osa 16 % õpilast. Kooliringides osalemise protsent on kahanenud poole võrra. Selgus, et kõige suurem huvi oli õpilastel koorilaulmise vastu, selles osales 6 % ning spordiringide vastu, kus osales 3% õpilastest.

10. klassi õpilastest tegeles huviharidusliku harrastusega 88% õpilastest. Ka selles vanuserühmas osutus kõige sagedasemaks vaba aja veetmise viisiks spordikoolis käimine, sellist vaba aja kasutamise vormi kasutas 39% uuringus osalejatest.

Kooli ringide tööst võttis osa 28 % õpilastest. Kõige populaarsemaks osutus laulukooris laulmine, millega tegeles 14 %.

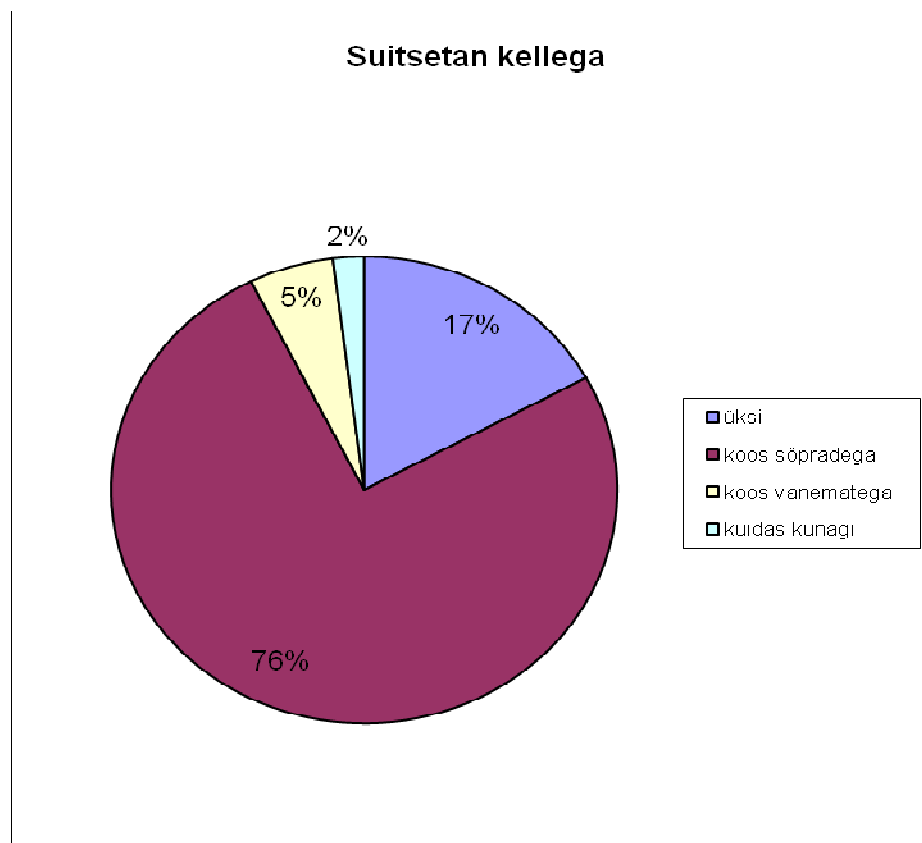
Suitsetamine:

Joonis 57. Suitsetamine noorte seas

2007 aastal ei suitsetanud uuringus osalejatest üle poolte (52%). Igapäevasuitsetajad moodustasid 8% vastanutest. Suitsetamist proovinud oli üle neljandiku vastanutest (27%). 2004.a vastavalt 39% ei suitseta, 43% oli proovinud, suitsetas 18%.

Joonis 58. Suitsetamine noorte seas

2007 aastal märgiti, et kõige sagedamini suitsetatakse koos sõpradega (76%). Vaid 17% suitsetas üksi ning 5% koos vanematega.

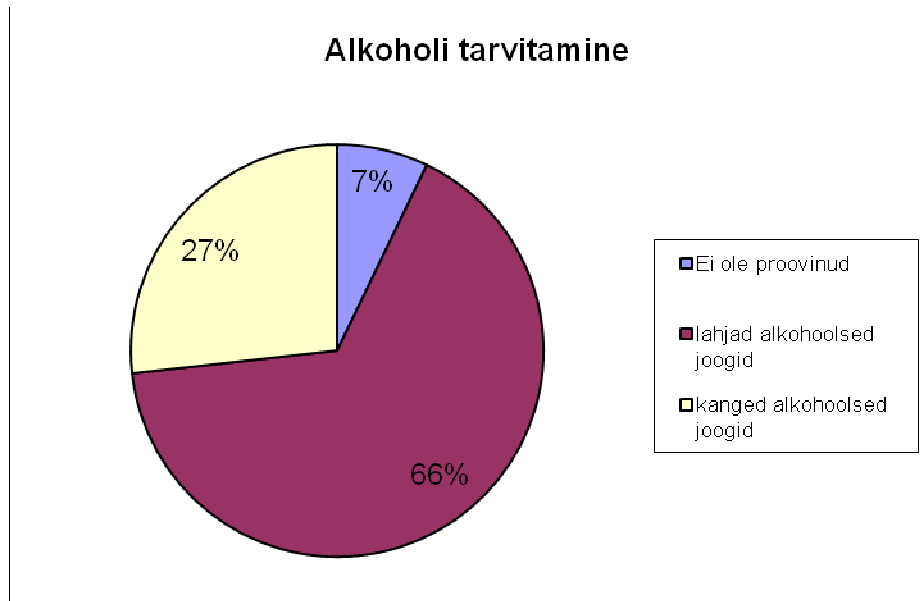
2007.aastal vastasid 6. klassi õpilased, et kõige sagedasemaks proovimise põhjuseks oli huvi tubakatoote maitse vastu.

8. klassi õpilastest toodi välja kõige sagedasemaks suitsetamise põhjuseks see, et suitsetamisest on tekkinud sõltuvus. Samal põhjusel suitsetavad ka 10. klassi õpilased.

Alkohol: 2004.aastal ei tarvitanud 8% vastanud õpilastest üldse alkoholi. 70% vastajatest tarbis lahjat ning juba 22% kanget alkoholi.

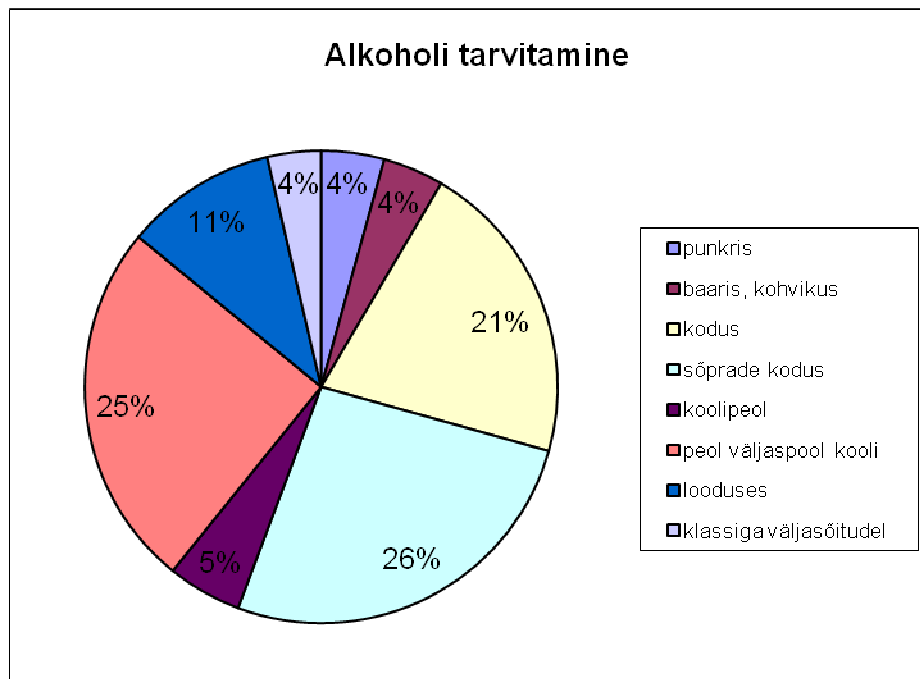
6. klassi õpilaste vastustest selgus, et kõige sagedamini tarvitati alkoholi kodus. 8. Klassi õpilased väitsid, et sagedamini tarvitatakse alkoholiseid jooke sõprade pool. 10. Klassi õpilased vastasid, et sagedamini tarvitatakse alkoholi väljaspool kooli peol.

Joonis 59. Alkoholi tarvitamine noorte seas

2007. aastal tarvitas üle poolte õpilaste lahjat alkoholi (66%). Ka kange alkohol on suhteliselt populaarne, ning seda tarvitab ligi 27% küsitletutest. Vaid 7% ei ole veel alkoholi proovinud.

Joonis 60. Alkoholi tarvitamine noorte seas

2007. aastal tarvitati kõige sagedamini alkoholi sõprade pool (26%), sellele järgnes vastus peol väljaspool kooli 25 protsendiga. Üle viiendiku vastanutest tarvitas alkoholi just kodus. Samuti selgus, et alkoholi tarvitatakse veel looduses, punkris, baaris või kohvikus, koolipeol ning klassiga väljasõitudel.

Narkootikumid: 2004.a nuusutas narkootikume 6% õpilastest. Narkootikume pakuti 16% õpilastele.

6. klassi õpilastest oli 0,2 % ehk ainult 1 inimene tarvitanud narkootilist ainet, milleks osutus kanep. Ligi viiendik (19%) küsitletutest vastas, et kõige sagedamini ringleb õpilaste ümbruses kanep.

8. klassi õpilastest oli juba 7 % tarvitanud narkootilist ainet. Kõige sagedamini oli tarvitatud kanepit, välja toodi veel ecstasy, amfetamiin ja hašiš. Juba 38 % uuringus osalejatest väitis, et tunneb inimest, kelle kaudu on võimalik narkootilisi aineid hankida. Sellegi vanuserühma hinnangul ringleb nende ümbruses kõige enam kanep, nii vastas 37 % õpilastest.

Juba 17 % 10. klassi õpilast oli tarvitanud narkootilist ainet. Kõige rohkem oli tarvitatud kanepit, amfetamiini, ecstasyt ja hašišit. Juba 51% selles vanuserühmas vastanutest väitis, et tunneb inimest, kelle kaudu on võimalik narkootilisi aineid hankida. Nii nagu kahe eelmise vanusegrupi hinnangul ringleb õpilaste seas teistest narkootilistest ainetest enam kanep, nii vastas 57 % õpilast.

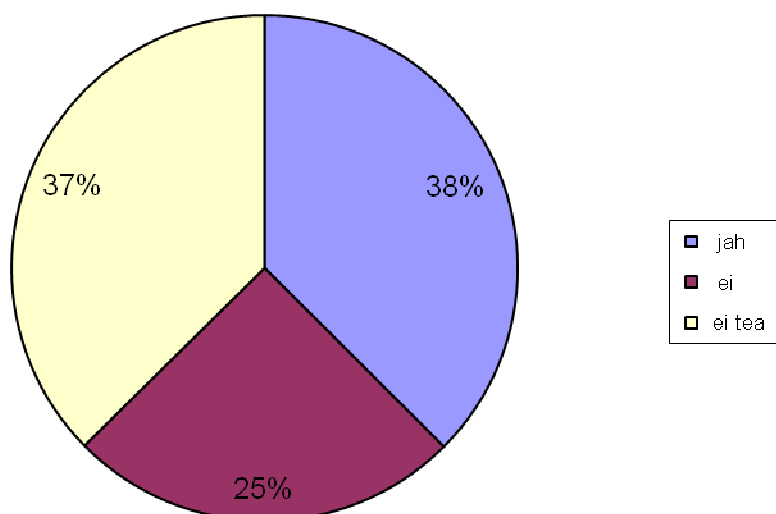
Joonis 61. Narkootikumide nuusutamine

2007. aastal nuusutas narkootikume juba 8% küsitletutest. Sama palju oli ka narkootikumide kasutajaid.

Joonis 62. Narkootikumide kasutamine tuttavate seas

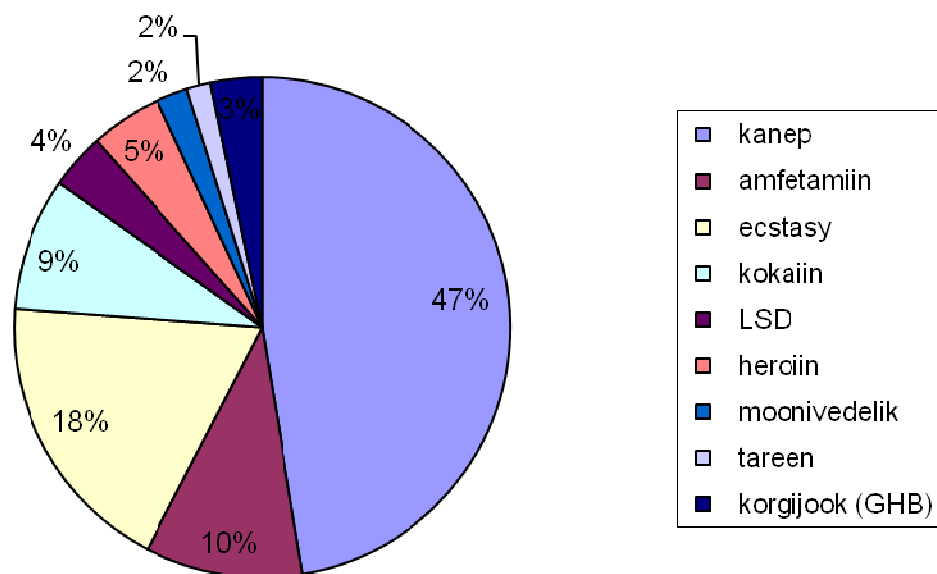
Narkootikumide kasutamine tuttavate seas

Väga oluline on ka kaaslaste käitumisharjumised. 38% uuringus osalejatest vastas, et tema tuttavate seas leidub narkootikumide kasutajaid. 37% vastanutest ütles, et ei tea, kas tema tuttavate seas on narkootikumide kasutajaid. Vaid neljandil küsitletutest vastas, et tema tutvusringkonnas ei ole ühtegi narkootikumi kasutajat.

Joonis 63. Mida noored tarvitavad?

Mida tarvitatakse

2007. aastal oli kõige populaarsemaks narkootikumiks kaneb (47%). Sellele järgnesid ecstasy ja amfetamiin. Lisaks nimetati veel kokaiini, LSD'd, heroiini, moonivedelikku, tareeni ja GHB'd.

Uuringust selgus, et nii tubakas, alkohol kui ka narkootilised ained on Jõgevamaa noortele tuttavad ja suhteliselt kätte saadavad. Kindlasti on see suurenev probleem ka igal pool mujal Eestis ning sellele tuleks üha enam tähelepanu juhtida.

6. TERVISETEENUSED

Iga inimese jaoks on oluline terviseteenuste kättesaadavus ja kvaliteet. Efektiivne meditsiini ja rahvaterviseteenuste korraldus ja osutamine aitab palju kaasa tervisenäitajate paranemisele.

6.1 Tervishoiuteenused

6.1.1. Perearstiabi

Jõgeva maakonnas on kokku 20 perearstipraksist.

Tabel 12. Perearstipraksised seisuga 1. jaanuar 2008

Teeninduspiirkond	Perearstipraksiste arv	Nimistus olevate isikute arv kokku
Jõgeva linn ja Jõgeva vald	7	12375
Mustvee linn ja Kasepää vald	2	2880
Pajusi vald	1	1170
Pala vald ja Saare vald	1	1623
Palamuse vald	1	1595
Puurmani vald	1	993
Põltsamaa linn ja Põltsamaa vald	5	9337
Tabivere vald	1	1803
Torma vald	1	2397

Allikas: Jõgeva Maavalitsus

Jõgevamaa elanikud on esmatasandi arstiabi osas Eesti keskmisest paremas seisus. Perearstita nimistuid ei ole. Üle 2000 isikuga nimistut teenindab kaks arsti. Maapiirkonnas töötavatel perearstidel on reeglina 2 või enam vastuvõtukohta. Pajusi teeninduspiirkonna perearst võtab vastu Pisisaares ja Vägeril, Pala ja Saare teeninduspiirkonna perearst võtab vastu Palal, Saarel ja Voorel, Palamuse teeninduspiirkonna perearst Palamusel ja Kaareperes, Puurmani teeninduspiirkonna perearst Puurmanis ja Sadukülas, Tabivere teeninduspiirkonna perearst Tabiveres ja Maarjas, Torma teeninduspiirkonna perearst Tormas ja Sadalas ning Jõgeva teeninduspiirkonna perearstidel on vastuvõtnud peale Jõgeva linna veel Vaimastveres, Kuremaal ja Laiusel. keskmine suurus, mis on 1700 isikut, jääb sotsiaalministri määrusega kehtestatud piiridesse. Elanike rahuloluuuringut esmatasandi arstiabi kättesaadavuse osas läbi viidud ei ole. Teemaplaneeringu „Maakonna sotsiaalne Infrastruktuur“ andmetel on perearstiteenuse kättesaadavus probleemne 5 ja ravimimüük probleemne 7 paikkonnas neljakümnest.

6.1.2. Haiglaravi

Elanikkonda teenindab 3 haiglat. Sihtasutus Jõgeva Haigla klassifitseeritakse kohalikuks haiglaks, Sihtasutus Põltsamaa Tervis ja Sihtasutus Mustvee Tervis hooldushaiglaks.

Tabel 13. Haiglad seisuga 1. jaanuar.2008

Haigla nimetus	Voodiprofiili nimetus	Voodite arv

Sihtasutus Jõgeva Haigla		
	sisehaigused	60
	hooldusravi	52
	kirurgia	10
Sihtasutus Põltsamaa Tervis		
	hooldusravi	20
Sihtasutus Mustvee Tervis		
	hooldusravi	10
	taastusravi	10

Allikas: Jõgeva Maavalitsus

Sihtasutus Jõgeva Haigla on riigi poolt asutatud sihtasutus. Asutajaõigusi teostas Jõgeva maavanem. Hoone on ehitatud 1983. aastal haiglaks. Haiglavõrgu arengukava järgi töötab Jõgeva Haigla kohaliku haigla staatuses. Kohaliku haigla staatuses töötav haigla peab osutama erakorralise meditsiini, sisehaiguste, anestesioloogia, laborimeditsiini ja radioloogia statsionaarset ja ambulatoorset teenust. Lisaks võib osutada veel üldkirurgia, pediaatria ning sünnitus ja günekoloogia teenuseid.

Haiglas osutati ambulatoorse (ambulatoorselt võtavad vastu üldkirurg, kardioloog, reumatoloog, pediaater, günekoloog, neuroloog, psühhiaater, endokrinoloog, gastroenteroloog, nefroloog, pulmonoloog, traumatoloog-ortopeed, otorinolarüngoloog, taastusraviarst ja erakorralise meditsiini arst) ja statsionaarse eriarstiabi teenuseid vastavalt haigla liigist tulenevatele nõuetele.

Lisaks eriarstiabile osutab SA Jõgeva Haigla kiirabiteenust ning tasulist üldhooldusteenust. Haiglal on olemas eriarstiabi osutamiseks vajalik funktsionaal-diagnostiline aparatuur, mida kasutavad ka Jõgeva linna ja maakonna perearstid. Haigla osutab koduõendusteenust Põltsamaa ja Jõgeva piirkonna elanikele.

Lubatud erialadest osutab Jõgeva Haigla ambulatoorselt kirurgilist ja plaanilist statsionaarset kirurgilist teenust I-IV operatsioonigrupi piires, statsionaarset pediaatrilist ning sünnitus ja günekoloogia teenuseid ei osutata.

Haigla on amortiseerunud ning vajab suuri investeeringuid kogu hoonetekompleksi aga ka aparatuuri uuendamiseks.

Sihtasutus Põltsamaa Tervis on hooldushaigla. Asub Põltsamaal algselt haiglaks ehitatud hoones.(uus osa 1967. a ja vana osa 1928. a ehitatud). Maja on renoveeritud, remonti vajavad edaspidi veel hoone välisfassaad ja katus.

Hooldusravi tervishoiuteenus on teenus, mida osutatakse haigele, kellel on püsiv tervisekahjustus ja väljakujunenud funktsionaalne häire, kellel puudub perspektiiv tervenemiseks ning toimetulekuvõime oluliseks paranemiseks. Hooldusravihaiglas peavad töötama arstid, üldõed ja hooldajad. Hooldusravi teenus on õeline teenus s.t. ööpäevaringselt töötavad haiglas õed ja hooldajad. Alates 1. jaanuarist 2010 kehtib statsionaarsele hooldusravile omaosalus 15%. Patsiendi poolt tasutav osa on sellest u 95 krooni ühe voodipäeva kohta, seega 2850 krooni kuus. Haigekassa maksab ühe hooldusravi päeva eest raviasutusele ligikaudu 538 krooni, kuus seega ca 16 140 krooni. Ka hooldusravis kehtib sarnaselt eriarstiabile voodipäevatasu, mis on 25 krooni päevas ning mida tohib võtta esimese kümne ravil oldud päeva eest ehk maksimaalselt 250 krooni ühe haiglasoleku korra kohta.

Ambulatoorselt võtavad vastu üldkirurg, kardioloog, reumatoloog, günekoloog, neuroloog ja psühhiaater.

Sihtasutus Mustvee Tervis on hooldushaigla. Avatud on 10 hooldusravivoodit ja 10 taastusravivoodit. Taastusravi on suunatud häirunud funktsioonide taastamisele, säilitamisele või puudega kohanemisele. Tegu on töövõimet või toimetulekut taastava raviga.

Taastusravi tehakse nii ambulatoorselt kui statsionaarselt. Haigekassa tasub taastusravi eest, kui see on osutatud kindlustatule meditsiinilisel näidustusel. Tavaliselt otsustab taastusarst, kas taastusravi on näidustatud ning millised protseduurid on patsiendile vajalikud

Ravi rahastamise leping on sõlmitud Eesti Haigekassa Tartu osakonnaga ja Ida-Viru osakonnaga. Ambulatoorselt osutatakse günekoloogiateenuseid, taastusraviteenuseid, üldkirurgiateenuseid, hambaraviteenuseid ja radioloogiateenuseid.

SA Mustvee Tervis asub 1956. aastal ehitatud hoones. Hoone on juba algselt haiglaks ehitatud. Jätkuvalt nõuetele vastavuses püsimiseks vajab haigla investeeringuid palatite renoveerimiseks. 2005-2010 aastal vahetatud aknad ja katus, remonditud fassaad.

6.1.3 Eriarstiabi väljaspool haiglaid

Väljaspool haiglaid osutavad eriarstiabi 6 teenuseosutajat.

- OÜ Visus Pluss silmaravikabinetis Põltsamaa linnas saab silmaravi, nõelravi, optikaalast konsultatsiooni, tegeletakse prillide ja kontaktläätsede proovimise ja tellimisega.
- Piiri Eriarstiabi asub sihtasutuse Jõgeva Haigla ruumides ja osutab silmaarstiteenuseid ja üldkirurgiateenuseid.
- Anna Skalkina -naha- ja suguhaiguste arst võtab vastu sihtasutuse Jõgeva Haigla ruumides
- Minni Tarum - günekoloog võtab vastu Jõgeval
- Osühingult Jaanson&Lääne saab psühhiaatrilist abi Jõgeval ja Mustvees
- Veronika Hermet – psühhiaater võtab vastu Jõgeva Haigla ruumides
- Akvante OÜ – töötervishoiuteenus

6.1.4 Apteegid

Jõgevamaal müüb ravimeid kokku 10 apteeki. Müügikohad on jaotunud ühtlaselt üle maakonna. Paremini on apteegiteenus kättesaadav Jõgeval, kus on 3 müügikohta ja Põltsamaal kus on 2 müügikohta.

Tabel 14. Apteegid

Nimi	Vald
Sa Jõgeva Haigla Apteek	Jõgeva linn

OÜ Põltsamaa Uus Apteek	Põltsamaa
Maire Apteek OÜ	Puurmani
Tabivere Apteek OÜ	Tabivere
Torma Apteek OÜ	Torma
Osaühing Jõgeva Apteegid	Jõgeva linn
OÜ Trifolium VA Palamuse apteek	Palamuse Tabivere
Ene Palgi Mustvee apteek	Mustvee
OÜ Põltsamaa Apteek	Põltsamaa
Koduapteek OÜ „Malle Hilpuse Kallaste Apteek“	Jõgeva linn Pala

Allikas: Jõgeva Maavalitsus

6.1.5 Hambaraviteenus

Hambaraviteenuse osutajad asutusi kui ka hambaarste on maakonnas piisavalt - 12 asutust ja 33 põhikohaga hambaarsti.

Tabel 15. Hambaraviteenuse osutajad

Nimi (ametlik)	Spetsialiseeritud kabinetid	Tegevuskoht
Endla Aas - Perearst ja Stomatoloog	hambaravi	Pala vald, Mustvee linn
Ene Lindpere Hambaravikabinet "Edent"	Hambaravi, hambaproteesimine, kirurgia	Jõgeva linn
Kaselo Hambaravi OÜ	Hambaravi, ortodontia	Põltsamaa linn
Tiina Kulp	hambaravi	Põltsamaa linn
Osaühing Judent	Hambaravi, ortodontia, hambaproteesimine, kirurgia	Jõgeva linn
Osaühing MÄGI&ROSIN	hambaravi	Põltsamaa linn
Osaühing Purihammas	Hambaravi, hambaproteesimine	Tabivere vald
Osaühing Rebane&Valu	Hambaravi, hambaproteesimine	Põltsamaa linn
Piiri Hambaravi OÜ	Hambaravi, hambaproteesimine	Jõgeva linn, Torma vald, Puurmani vald
Hambaarst Silja Schmidt	hambaravi	Jõgeva linn
Tiiu Müüri hambaravi	Hambaravi, hambaproteesimine	Jõgeva linn

Allikas: Jõgeva Maavalitsus

6.1.6 Kiirabi

Kiirabi on ambulatoorse erakorralise meditsiiniabi osutamine eluohtliku haigestumise, vigastuse või mürgituse esmaseks diagnoosimiseks ja raviks ning vajaduse korral abivajaja

transpordiks haiglasse. Õigus saada kiirabiteenust on igal maakonna territooriumil viibival isikul sõltumata ravikindlustusega hõlmatusest. Kiirabiteenuse operatiivjuhtimine toimub Häirekeskuse Lõuna-Eesti Keskuse kaudu, mis paikneb Elvas. Kiirabibrigaadide alalisi paiknemiskohti on Jõgevamaal kolm : SA Jõgeva Haigla kiirabibrigaad Jõgeval, SA Tartu Kiirabi brigaadid paiknevad Põltsamaal ja Mustvees. Lisaks on SA Tartu Kiirabi paigutanud ühe brigaadi Jõgevale päevaseks ajaks. Jõgevalt ja Mustveest sõidab välja õebrigaad, Põltsamaalt arstibrigaad.

6.1.7 Koolitervishoiu korraldus

Õpilaste terviseseisundi kirjeldamine olemasolevate statistiliste andmete põhjal on äärmiselt keeruline. Erinevate küsitluste tulemusena peetakse peamiseks terviseprobleemideks uimastite tarvitamist, hammaste viletsat seisukorda, vähese kehalise aktiivsusega seonduvaid probleeme ning ebatervislikku toitumist.

Vastavalt sotsiaalministri määrusele korraldab koolitervishoidu kooli pidaja koos kooli direktoriga. Teenuse eest tasub haigekassa. Ühtse süsteemi rakendamist teenuse korraldamisel takistab koolide erinev õpilaste arv ja paiknemise hajusus. Eesti Haigekassa Tartu osakonna ja teenuse osutajate initsiatiivil on sõlmitud teenuse osutamiseks lepingud enamuse koolide puhul. Kooli pidaja ja kooli direktori huvi on jäänud tagasihoidlikuks. Koolitervishoiuteenuse osutajaks maakoolides ja Mustvee linnas on teeninduspiirkonna perearst, Jõgeva linna koolidel SA Jõgeva Haigla ja Põltsamaa Ühisgümnaasiumis SA Põltsamaa Tervis.

6.1.8 Koduõendus

Koduõenduseenusele suunab patsiendi perearst või eriarst saatekirjaga. Koduõde teostab patsiendi kodus vajalikke protseduure: seob haavu ja haavandeid, võtab analüüse, manustab ravimeid jne. Teenuse eest tasub haigekassa.

2008. aastal osutas koduõendusteenust SA Jõgeva Haigla Jõgeva linna ja valla, Pajusi valla ja Põltsamaa linna ja valla elanikele kokku 171 ravijuhtu summas 538 450 krooni ja SA Põltsamaa Tervis Põltsamaa linnas ja vallas kokku 96 ravijuhtu summas 315 700 krooni. Maapiirkonnas on teenuse osutamisel takistuseks suuremad kulutused transpordile. Probleemi saaks leevendada kui maapiirkonnas tegutsev perearst taotleks koduõendus-hooldusteenuse tegevusluba.

6.1.9 Tervishoiuteenuste kättesaadavus

Tabel 16. Haigestumus ja arstiabi kasutamine

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008*
Arstid	84	77	71	67	59	60	59	58	71
Hambaarstid	29	33	27	31	33	36	33	34	33
Õed	165	146	128	114	126	128	123	126	121
Haiglad	3	3	2	2	2	3	3	3	3
Ravivoodite arv	163	150	118	117	117	160	160	160	160
Hospitaliseeritute	4852	4402	3420	2726	2669	2271	2680	2655	2814

arv									
Arsti ambulatoorsed vastuvõetud 1000 elaniku kohta	4871	4835	4643	4748	4982	4804	5048	5225	5243
sh. perearsti vastuvõetud *	2859	3015	3027	3034	3164	3085	3251	3370	3370
Koduvisiidid 1000 elaniku kohta *	229	186	131	119	99	89	90	70	58
Perearstide koduvisiidid 1000 elaniku kohta *	216	182	130	116	98	88	89	72	57

Allikas: Statistikaamet

* Jõgeva Maavalitsus

Tabelis on selgesti näha Jõgevamaa tervishoius valitsevad trendid. Statsionaarne ravi on kallim kui ambulatoorne ravi. Statsionaarset ravi saavate patsientide arv on aasta-aastalt vähenenud. Suureneb ambulatoorsete külastuste arv nii pere- kui ka eriarstide juurde. Koduvisiitide arv on vaadeldava perioodi jooksul vähenenud kaks korda, perearstide koduvisiitide arv peaaegu 4 korda.

6.2 Nõustamisteenused

Jõgeva maakonnas pakuvad nõustamisteenuseid erinevad asutused.

6.2.1. Jõgevamaa Nõustajate Ühendus on mittetulundusühing asukohaga Jõgeva linnas, kes tegeleb Jõgeva maakonna elanikkonnale nõustamisteenuste pakkumisega.

Individuaalne psühholoogiline nõustamine- nõustamise käigus antakse inimesele mitmesuguses vormis abi tema eluprobleemide ja konfliktide lahendamiseks, kohanemisvõime parandamiseks ja isiksuse arenemisvõimaluste väljaselgitamiseks. Selleks kasutab psühholoog erinevaid psühholoogilisi meetodeid, mis on just kliendi ja tema probleemi jaoks sobivad. Põhiliseks töötegemise viisiks on vestlus, mille abil leiab aset probleemi selgitamine ja võimalike sobivate lahendusviiside leidmine. Vajadusel võidakse kasutada ka teste ja koduülesandeid.

Perenõustamine- annab teadmisi enda ja partneri kohta ning abielu ja perekonna arengu seaduspärasuste kohta. Võimaldab paremini toime tulla konfliktide lahendamisega, tõsta rahulolu iseene ja abieluga, ette näha võimalikke kitsaskohti laste kasvatamisel. Parandab mõistmist laste ja vanemate vahel. Nõustamine on soovitatav nii kooseluks valmistumisel, abielu mistahes perioodidel kui ka lahutamise seoses. Pereteraapia aitab tuua muutusi peresuhtesse, juhul kui senised käitumismallid end enam ei õigusta. Eriti otstarbekas seoses suurte elumuutustega (laste eraldumine perekonnast, ühe abikaasa lahkumine või surm vms), mis eeldavad pereliikmetelt ümberkohanemist.

Õppenõustamine - on laste, lapsevanemate ja lastega töötavate isikute nõustamine lapse võimete ja arenguvõimaluste väljaselgitamisel ning õppimise või käitumisega seotud probleemide ennetamisel ja lahendamisel.

Õppenõustamisteenused ESF programmi toel on eripedagoogiline, logopeediline, psühholoogiline ja sotsiaalpedagoogiline nõustamine. Teenus kliendile tasuta.
Seksuaalnõustamine- seksuaaltervise alase teabe jagamine.

Kriisi- ja ohvriabi- ohvrite abistamine vahetu kriisisündmuse (õnnetus, isikuvastane kuritegu, traagiline kaotus) korral esmase psühho-sotsiaalse toe korraldamine (ka sündmuskohal) ja ohvritele elukvaliteedi taastamisele suunatud toe kavandamine

Karjääriteenused - on teenused, mida inimene saab oma karjääri kujundamisel, kavandamisel, plaanimisel, planeerimisel kasutada:

- 1) karjäärinõustamine- on inimeste toetamine teadlike karjääriotsuste tegemisel ja elluviimisel
- 2) karjääriinfo vahendamine- on haridust, tööturgu, elukutseid ja nende omavahelisi seoseid puudutavate korrastatud andmete edastamine.

Karjääriinfo vahendamine on ESF programmi arvelt tasuta, karjäärinõustamine 25% -le 9. ja 12.klassi õpilastele tasuta. Teistele sihtrühmadele visiiditasuga 50.- krooni.

Noorteinfo- info, mis muudab ühiskonnaalase info noortele, kes seda otsivad, kättesaadavaks, võimaldades teha neil teatud otsuseid või toimida mingi teguviisi järgi. Noorteinfo eesmärgiks on suurendada valikuvõimalusi, mis oleksid noortele kättesaadavad, pakkudes avalikust elust otsest või kaudset teavet ja võimaldab noortel lihtsamini teha iseseisvaid valikuid oma elu korraldamisel.

Kui teenuseid osutatakse kohalike omavalitsuste poolt eraldatavatest vahenditest kokkuleppel/lepingu alusel või Jõgevamaa Nõustamiskeskuse omavahendite arvelt on teenus kliendile tasuta.

6.2.2. Mittetulundusühing Jõgeva Perekeskus asukohaga Jõgeva linnas pakub perelepitusteenust ja perenõustamist

6.2.3 Sotsiaalkindlustusameti ohvriabi osakonna töötaja poolt osutatakse ohvriabiteenust Jõgeva linnas pensioniameti ruumides.

6.2.4 Jõgeva Haigla juures töötavasse kabinetti. saab pöörduda suitsetamisest loobumise nõustamiseks. Kabinet töötab Tervise Arengu Instituudiga sõlmitud lepingu alusel Kabinetti külastavad inimesed kogu Jõgevamaalt. Kabineti külastatavus on ebaregulaarne olles suurem peale tegevuse reklaamimist.

6.2.5. Toitumise nõustamine on toimunud kampaaniatena tervist edendavate programmide raames. Maakonnas on koostatud ja kirjastatud retseptikogumik „Tervislik toit lastele“. Koolidele ja lasteaedadele on jaotatud toiduinstituudi poolt koostatud retseptikogumikud. Tervisekaitseameti töötajad jälgivad koolide-lasteaedades sööklate menüüsid. Töö on toimunud kampaaniatena, kuid pole suudetud luua tervikpilti. Uurimata teema on perekondade toitumisharjumused.

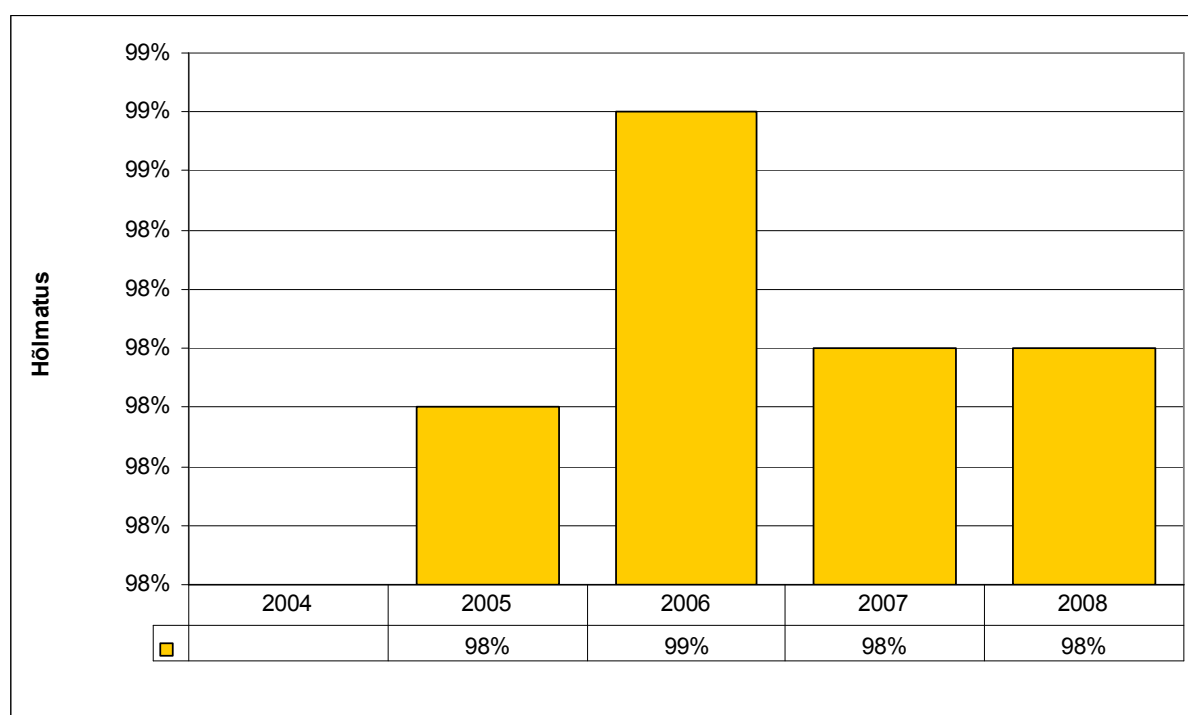
6.2.6. Mittetulundusühingus Jõgevamaa Omavalitsuste Aktiviseerimiskeskus tegeletakse tööskuste, tööharjumuste ja psühholoogilise tasakaalu taastamisega tuua töö kaotanuid tagasi tööjõuturule. Aastate eest töötas maakonnas projekt puuetega inimeste töölerakendamiseks. Käesoleval ajal ei saa psüühiliste erivajadustega inimesed töötamise toetamise teenust maakonnast.

6.3 Kuni 2-aastaste laste hõlmatus immuniseerimisega

Immuniseerimiskava kohaselt immuniseeritakse kuni 2-aastaseid lapsi B-viirushepatiidi, tuberkuloosi, difteeria, teetanuse, atsellulaarse läkaköha, poliomüeliidi, punetiste ja Hemofilu infuenza tüüp b vastu.

Kuni 2-aastaste laste hõlmatus immuniseerimisega on kõrgem vabariigi keskmisest. Perearstide ja -õdede tubli töö tulemusena on vaktsineeritud praktiliselt kõik lapsed. Laps on immuniseerimata juhul, kui immuniseerimine on vastunäidustatud või lapsevanem on immuniseerimisest keeldunud.

Joonis 64. Kuni 2-aastaste hõlmatus immuniseerimisega

Allikas: Terviseamet, 2010

KOKKUVÕTE

Käesolev terviseprofiil on andnud ülevaate maakonna elanike terviseseisundist ja seda mõjutavatest teguritest.

Üldkirjeldavas osas selgus, et maakonna elanike arv on vaadeldavate aastate lõikes stabiilselt kahanenud. Võrreldes Eesti keskmisega on Jõgevamaal vanus rühmiti (tööeast nooremad, tööealised ja tööeast vanemad) veidi vähem tööealisi (15-64 a), veidi rohkem tööeast vanemaid (üle 65 a). Tööeast nooremate (kuni 14 a) arv vastab Eesti keskmisele. Muust rahvusest inimeste osakaal elanikkonnas on alla 10%.

Jõgeva maakonda iseloomustab negatiivne loomulik iive. Rahvastiku vähenemine on suuresti negatiivse iibe tagajärg. Maakonnas sünnib märgatavalt vähem lapsi, kui inimesi sureb. Probleemaatiline on maakonnas väiksema- arvilised naiste vanusegrupid 20-34 eluaastani, mis on aga parim fertiilsusperiood naise elus. Maakonnas on vanuses 15-19 ja 20-24 oluliselt rohkem inimesi võrreldes teiste vanusegruppidega.

Kuigi abortide arv Eestis tervikuna on langenud ja see suundumus jätkub, on see lubamatult suur võrreldes sündide arvuga.

Surmade arv Jõgeva maakonnas on läbi aastate püsinud suhteliselt stabiilsena. Põhijoontes sarnaneb Jõgeva maakonna rahvastiku suremusareng Eesti tervikuga, olles aga kordades kõrgem Eesti keskmisest. Meeste puhul tuleb välja tuua, et risk hakkab suurenema tasapisi juba 20.ndatest eluaastatest. Uuringutele tuginedes võib siinkohal eeldada, et meeste varajase suremuse puhul on väga olulisel koha välispõhjused. Aga samuti teeb meeste puhul muret alkoholist põhjustatud riskikäitumise suur osakaal invaliidsuse ja surmaga lõppevate õnnetuste hulgas. Poisslaste (vanuses 15-19 aastat) puhul näitab suremuse trend viimastel aastatel tõusu, mille puhul tuleks seda järgnevatel aastatel jälgida. Laste puhul tulenevad need peamiselt vigastustest ja õnnetustest, mis on ilmselge viide elukeskkonna ohtlikkusele.

Jõgevamaa statistika näitab, et suremus südame- ja vereringeelundite haigustesse ja välispõhjustest tingitud õnnetusjuhtumitesse ja mürgistustesse on aastatel 2002-2007 näidanud üldist langustendentsi, kuid endiselt on suremus süda-ja vereringeelundite haigustesse kõrge, ületades teisi enimlevinud põhjuseid kordades ning suremus pahaloomulistesse kasvajatesse on vaadeldaval ajavahemikul näidanud väikest tõusutrendi.

Jõgevamaa näitajad tööturul on võrreldes Eesti keskmisega halvemad. Meil on väiksem hõivatute osakaal (Jõgevamaal 53%; Eestis 69,5%) ning suurem töötuse määr (Jõgevamaal 7%; Eestis 5,6%). Sellest tingituna on meil ka ravikindlustusega kaetute osakaal väiksem (Jõgevamaa 88%; Eestis 96%) ning suurem arv toimetuleku taotlejaid. Keskmise brutopalk on võrreldes Eesti keskmisega väiksem (Jõgevamaa 10118 krooni; 12012 krooni).

Töötukassa andmeil on Jõgevamaa töötute puhul tegemist valdavas osas just pikaajaliste töötutega, mis viitab ka piirkonna majanduse struktuurilistele probleemidele (primaar- ja sekundaarsektori osakaal oluliselt suurem kui mujal maakonnades). Jõgeva maakonna varasemate aastate kõrge töötuse määr, on nn. heitunud isikute arvel, kes ei soovigi tööd leida.

Need suundumused viitavad sellele, et kohtades, kus tööhõive määr on olnud niigi madalam, saabki töötuid mõnevõrra vähemal määral juurde tekkida.

Endiselt kasvab töötava elanikkonna koormus mittetöötava elanikkonna ülalpidamisel. Loomuliku iibe tagasihoidlikkuse tõttu siseneb ka Jõgevamaal tööjõuturule üha vähem inimesi kui sealt vanuse tõttu väljub. Sisserände seniste trendide jätkudes konkurentsivõimelisem tööjõud jätkab lahkumist suurematesse keskustesse ning ettevõtluse areng mujal muutub vajamineva tööjõu süveneva nappuse tõttu rohkem pärsituks. Jõgeva maakonnas on tööjõuturg selle näitaja osas järgnevatel aastatel juba selgelt kahanev.

2004 -2008 aastal vähenes oluliselt suhtelise vaesuse määr (üle 9%), mis on positiivne. Seda näitas nii töötute arvu vähenemine, toimetuleku toetuste küsijate vähenemine ning brutopalga suurenemine. Küll aga on endiselt palju ravikindlustusega katmata isikuid, kes on otseseks sihtrühmaks sotsiaal- ja tervishoiuteenuste olemasolu ja vajaduste selgitamiseks ning palju on ka puudega inimesi, kelle osakaal on vaadeldavate aastate lõikes kasvanud (13%).

Positiivne oli 2008 aasta andmetes, et toimetulekutoetuse taotlejate arvud on näidanud üldist langus tendentsi kogu Eestis nii ka Jõgevamaal. Toimetulekutoetuse rahuldatud taotluste arvud tuhande elaniku kohta on langenud Jõgevamaal 5 aasta jooksul 176 taotleja võrra.

Kaasatuse suurenemiseks on maakonna elanike aktiveerimiseks ellu kutsunud mitmeid motiveerivaid tegevusi, mis võimaldavad tunnustada inimesi, kes oluliselt mõjutavad paikkonna eluolu. Inimesed on kaasatud kogukonna tegevustesse läbi erinevate ühingute, seltside, kolmanda sektori ühenduste, vabatahtlike tegevuste, maakonna ja kohalike omavalitsuste komisjonide jms kaudu. Elanikel on tagatud võimalus tarbida oma piirkonnas erinevaid kultuuriväljundeid.

Alaealiste komisjoni poolt menetletud taotluste arvu põhjal võime väita, et alaealiste poolt toime pandud kuritegude ja väärtegude arv on langevas trendis, vaatamata arvu langusest on see siiski kõrge. Komisjonis arutusel olnud juhtumite põhjal võib välja tuua väärtegude sooritamise põhjusena enamasti vanemate tähelepanematus lapse suhtes, mis on enamasti olnud tingitud peremudeli muutusest.

Tervislik elu-, õpi- ja töökeskkond on Jõgevamaal suhteliselt hea. 2008 aasta statistilise seisuga on maakonnas 9 tervist edendavat lasteaeda (39 % lasteaedadest), 4 tervist edendavat kooli (14 % koolidest) ning 1 tervist edendavat töökohta.

Maakonnas on loodud head tingimused harrastusspordiga tegelemiseks. 11 omavalitsuses 13nest on olemas üks või mitu spordirajatist, kõikides omavalitsustes on olemas erinevad terviserajad (suusarajad, jalgrattarajad, matkarajad, õpperajad jne.) ning aktiivselt tegutseb 2 spordikooli ja 54 spordiklubi.

Maakonda läbivad kaks riigi põhimaanteed: Tallinna-Tartu ning Jõhvi-Tart-Valga maanteed. Jõgevamaad poolitab Tapa-Tartu raudteeliini lõik ning olemas on ka võimalus bussidega liiklemiseks. Läbi on viidud ka liikumise uuring Jõgeva maakonna inimeste seas. Uuringu tulemused näitavad, et Jõgevamaa inimesed kasutavad liikumiseks enamasti sõiduautot (51%), ühistransporti kasutatakse vähem (11%), armastatakse käia ka jala (31%) ning kasutada jalgratast ja rollerit (6%).

Jõgeva maakond on üks turvalisemaid ehk madalaima kuritegevuse tasemega piirkondi Eestis. Politseiresurssi vähenemist arvestades on tulevikuperspektiivis raskendatud kuritegevuse hoidmine 2009. a tasemel. Isikuvastaste kuritegude puhul Jõgeva maakonnas on valdavalt tegu kehaliste väärkohtlemistega (pervägivallajuhtumid ja kähmlused-kaklused ühiste

joomingute käigus, kus tavajuhtudel üks löömise episood). Varavastaste kuritegude puhul on üldise vähenemise taustal märgatav internetikelmuste (nt laenukelmused) kasv.

Jõgeva maakonna eripäraks on maakonda läbivad riigi põhimaanteed tõttu suur liikluskoormuses (4 500 sõidukit ööpäevas). Samuti Jõhvi-Tartu-Valga mnt, kus sõidab üle 1 000 sõiduki ööpäevas. Taolisest liiklussõlmest tulenevalt on ka elanikkonna kohta arvestatuna liikluskuritegusid Jõgeva maakonnas üsna suures mahus avastatud (kõrgem näitaja kui Eesti keskmine).

Tulekahjude arv maakonnas on alates 2006 aastast vähenenud. Seda on soodustanud viimaste aastate ennetustöö ning samas võib olla ka üheks määravaks teguriks ilmstikuolud.

Jõgeva maakonna paiksetest saasteallikatest õhku paisatud saasteainete kogused moodustavad kogu Eesti õhusaastest alla 1%. Kasvuhoonegaaside kauplemisega tegeles Jõgevamaal ajavahemikul 2005-2007 ainult üks ettevõte (AS Eraküte Jõgeva osakond).

Tervisliku eluviisi propageerimine ning arendamine Jõgeva maakonnas on alles algusjärgus. Tervisedendus tervikuna on Eesti suhteliselt uus valdkond, seega ka Jõgevamaal on sellega tegeletud mõned aastad alla 20 aasta. Tervisealase info kättesaadavus maakonna elanikele on teadmata, kuna pole teostatud vastavaid uuringuid. Infoallikaid, kus oleks võimalus tervisealast infot saada, on suhteliselt palju (interneti allikad, suuremad tervisepäevad, perearsti praksised, haiglad jne).

Erinevad tervisepäevad ning üritused toimuvad enamasti suvistel perioodidel. Tasapisi on need muutumas järjepidevateks üritusteks (näiteks Jõgeva linna ja Saare valla tervisepäevad).

Lisaks Tervise Arengu Instituudi poolt läbi viidud Eesti täiskasvanute tervisekäitumise uuringule on Jõgevamaa ka ise oma maakonnas teostanud uimastiennetuse küsitluse koolilaste seas, mida on läbi viidud kolmel korral- 2002, 2004 ja 2007 aastal. Uuringu tulemusena selgus, et nii tubakas, alkohol kui ka narkootilised ained on Jõgevamaa noortele tuttavad ja suhteliselt kätte saadavad. Kindlasti on see suurenev probleem ka Eesti teistes piirkondades ning sellele tuleb üha enam tähelepanu juhtida.

Ka vabariiklikus kooliõpilaste tervisekäitumise uuringus on osalenud Jõgeva maakonna õpilased. Uuringu tulemusena selgus, et Jõgeva maakonna kooliõpilased on kehaliselt passiivsemad ning kaebavad enam enda halva tervise üle võrreldes vabariigi keskmiste tulemustega. Õpilased suitsetavad ja tarbivad alkoholi vähem ning peavad end vähem ülekaalulisteks võrreldes vabariigi keskmiste tulemustega.

Terviseteenused Jõgevamaal on suhteliselt hästi kättesaadavad. Jõgevamaa elanikud on esmatasandi arstiabi osas Eesti keskmisest paremas seisus. Perearstita nimistuid ei ole. Samas on mõnes paigas probleemiks arstiabi kättesaadavus, mille põhjuseks on enamasti kaugus arsti vastuvõtukohast või apteegist ja olemasolev ebasobiv bussiliiklus. Elanikkonda teenindab kolm haiglat. Apteeke on Jõgevamaal kokku 10 ning on ühtlaselt jaotunud. Paremini on apteegiteenus kättesaadav kahes tõmbekeskuses - Jõgeval, kus on 3 müügikohta ja Põltsamaal kus on 2 müügikohta. Hambaraviteenuse osutajaid nii asutusi kui ka hambaarste on maakonnas piisavalt - 12 asutust ja 33 põhikohaga hambaarsti.

Statsionaarset ravi saavate patsientide arv on aasta-aastalt vähenenud (hooldusravivoodite arv on vastav maakonna vajadustele). Suurenenud on ambulatoorsete külastuste arv nii pere- kui

ka eriarstide juurde. Koduvisiitide arv on vaadeldava perioodi jooksul vähenenud kaks korda, perearstide koduvisiitide arv peaaegu 4 korda. Kuni 2-aastaste laste hõlmatus immuniseerimisega on kõrgem vabariigi keskmisest.

Peamisteks probleemideks tervishoius on haiglate hoonete ja aparatuuri vananemine ning vähene koostöö koolitervishoiuteenuse korraldajate ja teenuse osutajate vahel. Samuti on kujunenud probleemiks koduõendusteenuse mitte osutamine hajaasustatud paikkondades.

JÕGEVA MAAKONNA TERVISEPROFIILI KOOSTAMISE PROTSESS

Terviseprofili koostamise algatamine :

- Osaleti TAI poolt korraldatavatel tervise profiili koostamise koolitustel 29. Oktoobril 2009;
- osaleti TAI poolt korraldatavatel tervise profiili koostamise koolitusel 18.- 19 november 2009;
- Tervise Arengu Instituudiga sõlmiti tervise profiili ja tegevuskava koostamiseks koostööleping (leping nr 10-7.2-3/223; 1.3-10/8);
- Moodustati profiili koostamise juhtrühm (Maavanema korraldus 28.jaanuar 2010 nr 53), mille koosseisu kuulus erinevate valdkondade esindajad;
- Esimesel koosolekul 8. jaanuar lepiti kokku profiili koostamise töögrupp, profiili ulatus ja maht, tegevus – ja ajakava;
- Töögrupis olevad inimesed kaardistasid olukorra vastavalt oma valdkonnale, analüüsisid indikaatoreid ajas ja võrdlesid neid vastavalt Eesti keskmiste näitajatega;
- Lähtudes indikaatorite analüüsist, selgitati välja probleemid, nende põhjused ja probleemidest tulenevad tagajärjed;
- Seati eesmärgid ja määratleti eesmärkide saavutamiseks vajalikud tegevused ning ressursid.

Terviseprofili esitamine toimus 25. märtsil 2010

Terviseprofili koostamisele aitasid kaasa:

- Monika Aasa – Jõgeva Maavalitsuse haridus- ja sotsiaalosakonna juhataja;
- Kadi Eessaar – Jõgeva Maavalitsuse haridus- ja sotsiaalosakonna peaspetsialist;
- Silli Eessaar – Tallinna Tervishoiu Kõrgkooli üliõpilane;
- Kaire Kampus – Lustivere Põhikooli direktor;
- Aime Meltsas – Jõgeva Maavalitsuse haridus- ja sotsiaalosakonna juhataja asetäitja;
- Triin Pärsim – Jõgeva Maavalitsuse arengu- ja planeeringuosakonna planeeringute nõunik;
- Mare Vaas – Jõgeva Maavalitsuse haridus- ja sotsiaalosakonna peaspetsialist;
- Lõuna – Eesti Päästkeskuse Jõgevamaa Päästeosakond
- Lõuna Politseiprefektuuri Jõgeva Politseijaoskond

TEGEVUSKAVA 2010-2013

VISIOON: Tervem ja elurõõmsam Jõgevamaa

MAAKONNA ÜLDANDMED

-	+
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Rahvaarvu vähenemine ✓ Vananev elanikkond ✓ Negatiivne iive ✓ Vähe fertiilses eas naised ✓ Meeste varajane suremus (välispõhjused) ✓ Elukeskkonna ohtlikkus (Juhul, kui laste suremus on olnud välispõhjustes ning surmade arv näitab tõusu tendentsi) ✓ Kõrge abortide arv ✓ Kõrge suremus südame- ja veresoonehaigustesse ✓ Suremuse tõus pahaloomulistes kasvajatesses 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Maakonnas on võrreldes teiste vanusgruppidega oluliselt rohkem 15-19 ja 20-24 aastaseid

TEGEVUS	TEOSTAJA	RAHALINE RESSURSS	AEG
Arendada sotsiaalselt tundlike gruppide vajadustele vastavat terviseteenuste võrgustikku	Jõgeva Maavalitsus	-	2011-2013 aasta
Seksuaaltervise alase teadlikkuse tõstmine läbi noorte nõustamise ja koolituste	Jõgeva Maavalitsus koostöös, seksuaalnõustamise kabinetidega noortekeskustega ja koolidega	30 000 krooni	2011-2013 aasta
Laiendada riskivalt käituvate ja enim haavatavate noorte (nt	Jõgeva Maavalitsus koostöös, seksuaalnõustamise kabinetidega	10 000 krooni	2011-2013 aasta

lastekodu kasvandikud) seas seksuaal- ja reproduktiivtervise alast ennetustegevust ja õpet	noortekeskustega ja koolidega			
Noortele „noortesõbralike“ terviseteenuste võimaluste ja vajaduse väljaseelgitamine ning pakumisevõimaluste avardamine. (Küsitluse läbiviimine, teavitamine ning edasiste tegevuste planeerimine)	Jõgeva Maavalitsus koostöös, seksuaalhooldamise kabinetidega noortekeskustega ja koolidega	10 000 krooni	2011 aasta	
Edendada turvalist seksuaalkäitumist – seksuaaleluga alustamise edasilükkamine, seksuaalpartnerite arvu vähendamise ja/või kontoomi kasutamise edendamine (meediatähtsused, koolitused, seminarid)	Jõgeva Maavalitsus koostöös, seksuaalhooldamise kabinetidega noortekeskustega ja koolidega	15 000 krooni	2012 aasta	
füüsilist aktiivsust propageerimine – <ul style="list-style-type: none"> • teadlikkuse tõstmine liikumist soodustava keskkonna kujundamisel • kõikide õppeasutuste juures sportimise ja liikumise võimaluse tagamine • kõiki sihtühmi arvestava liikumisevõimaluste teabe süstemaatiline levitamine 	Jõgeva Maavalitsus koostöös kohalike omavalitsustega		2011-2013 aasta	
Tervisliku toitumisvaliku	Jõgeva Maavalitsus koostöös		2011-2013 aasta	

<p>soodustamine kogu elanikkonna seas</p> <ul style="list-style-type: none"> • teabematerjalide levitamine, mis sisaldavad tootumissoovitusi • süstemaatiline lasteasutuste toitlustajate koolitamine 	<p>koolide, lasteaedade ja terviseametiga.</p>		
<p>Erinevate sihtrühmade väärtushinnangute ja käitumismudelite kujundamine tubaka tarbimisest</p> <ul style="list-style-type: none"> • uuringute läbiviimine suitsetamise (alkoholismi, narkootikumide tarbimine) harjumuste väljaselgitamiseks koolinoorte hulgas • suitsetamisest loobumise nõustamisteenuse laiendamine maakonna erinevatesse piirkondadesse • rahvusvahelistes kampaaniates osalemine 	<p>Jõgeva Maavalitsus koostöös koolide, kohalike omavalitsuste ja suitsetamisest loobujate nõustamise kabinetiga.</p>	<p>50 000 krooni</p>	<p>2011 – 2013 aasta</p>
<p>Südame-ja veresoonekonna haiguste riskide vähendamine</p> <ul style="list-style-type: none"> • süstemaatilise koolituse pakkumine perearstidele ja pereõdedele, kooliõdedele ja tervisedendajatele 	<p>Jõgeva Maavalitsus</p>	<p>40 000 krooni</p>	<p>2011 -2013 aasta</p>

<ul style="list-style-type: none"> • maakonna tervisetoa tegevuste aktiveerimine – info levitamine, ürituste korraldamine • tervist edendavate asutuste tegevuse laiendamine 			
Maakondliku tervisedenduse arengukava koostamine (elanike teavitamine)	Jõgeva Maavalitsus	20 000 krooni	2011 aasta
Maakondliku terviseprofili uuendamine (elanike teavitamine)	Jõgeva Maavalitsus	20 000 krooni	2011-2013 aasta

SOTSIAALNE SIDUSUS JA VÕRDESED VÕIMALUSED

Eesmärk: Mitteaktiivse elanikkonna vajaduste välja selgitamine

-			
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Hõivatuse arv tööturul madal (Jõgevamaa 53%; Eesti 69,5%) ✓ Töötuse määr kõrge (Jõgevamaa 7%; Eesti 5,6%) ✓ Ravikindlustusega kaetute osakaal väiksem (Jõgevamaa 88%; Eesti 96%) ✓ Keskmine brutopalk väiksem (Jõgevamaa 10 118 krooni; Eesti 12 012 krooni) ✓ Puuetega inimeste osakaalu jätkuv tõus (13%) ✓ Kasvab töötava elanikkonna koormus mittetöötava elanikkonna ülalpidamisel ✓ Tööturule siseneb vähem inimesi, kui sealt vanuse tõttu välja langeb ✓ Tööturu kahanemine jätkub selgelt ka järgnevatel aastatel 			+
	✓	Suhtelise vaesuse määra langemine 2008 aastal (üle 9%)	

✓ Ravikindlustusega katmata isikuid			
TEGEVUSED	TEOSTAJA	RAHALINE RESSURSS	AEG
Uuringu teostamine. Eesmärgiga saada ülevaade Jõgevamaa ravikindlustusega hõlmamata ja toimetulekutoetust taotlevate isikute vajadustest ning sellest tulenevalt planeerida edaspidiseid tegevusi. Uuring viia läbi Jõgevamaa ravikindlustusega hõlmamata ja toimetulekutoetust taotlevate isikute seas.	Jõgeva Maavalitsus	30 000 krooni	2011. aastal uuringu läbiviimine
Elanike teavitamine läbi seminaride, koolituste, lehtede ja maakonna veebilehe.	Jõgeva Maavalitsus	5000 krooni	2012. aastal elanike teavitamine uuringu tulemustest ning vastavalt tulemustele uute tegevuste planeerimine,

LASTE JA NOORTE TURVALINE NING TERVISLIK ARENG

-		+
✓ Olenemata langusest on alaealiste komisjonis menetletud kuritegude ja väärtegude arv kõrge		✓
✓ Peamiseks probleemiks on peremudeli muutused		
✓ Koolikohustuste mittetäitmine		
TEGEVUSED	TEOSTAJA	RAHALINE RESSURSS
Riskilastele informatsiooni jagamine nõustamise võimalustest (kuidas, kuhu ja kelle poole pöörduda) alaealiste	Alaealiste komisjon ja kohalikud omavalitsused	AEG 2011-2013 aasta

komisjonis ja omavalitsustes				
Riskisituatsioonide kirjeldused, kuhu lapsed võivad sattuda ja mis tagajärjed võivad olla ning nende avaldamine meedias	Alaealiste komisjon, Jõgevamaa Nõustamiskeskus, Noortekeskus	40 000 krooni		2011-2013 aasta
Edulugude kirjeldused, kuidas raskest olukorrast on välja pääsetud ning avaldamine meedias	Alaealiste komisjon, Kohalikud omavalitsused	40 000 krooni		2011-2013 aasta
Konkursi Hea Tegu korraldamine, esitatud persoonide tunnustamine ning edulugude avaldamine meedias ja maakonna veebilehel (positiivsete tegude tunnustamine)	Alaealiste komisjon			2011-2013 aasta
Koostöö Jõgevamaa Nõustamiskeskusega ning omavalitsustega õpilaste väimse tervise toetamiseks (psühholoogilise nõustamise võimaluse laialdasem teavitus haridusasutustes).	Jõgeva Maavalitsus, Jõgevamaa Nõustamiskeskus, Koolid			2011-2013 aasta
Jätkata õpilaste teavitust meelemürkide (alkohol, tubakas, narkootikum) kahjulikkusest tervisele	Jõgeva Maavalitsus, Jõgevamaa Nõustamiskeskus, Koolid, Noortekeskused			2011-2013 aasta
Suurendada nõustatavate arvu Jõgeva Haigla juures tegutsevas suitsetamisest loobumise nõustamise kabinetis. Eriarstabi, rehabilitatsioon.	Jõgeva Maavalitsus, Alaealiste Komisjon			2011-2013 aasta
Kaasata info edastamisel noori, komisjoni liikmete osalemine	Alaealiste komisjon koostöös koolidega			2011-2013 aasta

klassijuhatajatundide ning vestlusringides lasteaedades/koolides			
Enam kasutada Interneti võimalusi ning teavitada ja pöörata tähelepanu Interneti teel levivatele ohtudele	Jõgeva Maavalitsus koostöös koolidega	2011-2013 aasta	
Õigusrikkuja tugivõrgustiku loomine. Õpilaste ja vanemate nõustamine, kes tunnevad end ohustatuna.	Alaaliste komisjon, omavalitsused	2011-2013 aasta	
Individaalne õpiabi psühhiaatrilised uuringud, võimetekohane õppekava, kool või õpiabi	Nõustamiskeskus, Nõustamiskomisjon	2011-2013 aasta	
Koolitused vanematele, lastele (vanemate ümarlaad, õpetajate nõustamine, koostamine	Nõustamiskeskus, omavalitsused, koolid, noortekeskused	2011-2013 aasta	

TERVISLIK ELU-, ÕPI- JA TÖÖKESKKOND

	-		
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Ohtlik keskkond. Raudtee ning kaks riigi põhimaanteed ✓ Spordibaasides on vähe treenerid ✓ Liikluskuritegude suur arv ✓ Internetikelmuste (nt laenukelmused) kasv ✓ Isikuvastaste kuritegude puhul on tegemist valdavalt kehalise väärkohtlemisega 			
	+		
	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Madal kuritegevus ✓ Tulekahjude arvu langus ✓ Loodud on head võimalused harrastusspordiga tegelemiseks 		

TEGEVUSED	TEOSTAJA	RAHALINE RESSURSS	AEG
Politseitegurssi vâhenemist arvestades on tulevikuperspektiivis raskendatud kuritegevuse hoidmine 2009. a tasemel	Jõgeva Politsei		2011-2012 aasta
Elanike teavitamine	Jõgeva Maavalitsus ja kohalikud omavaliktsused		
Elanike keskkonna teadlikkuse arendamine	Jõgeva Maavalitsus ja kohalikud omavaliktsused		
Sporidi- ja tervisesporidirajatiste rajamine ja renoveerimine	Kohalikud omavaliktsused		
Sportklubide ja -koolide toetamine	Jõgeva Maavalitsus ja kohalikud omavaliktsused		
Treenerite leidmine ning vastavate teenuste osutamise suurendamine Jõgevamaal	Jõgeva Maavalitsus, Spordiliit Kalju, kohalikud omavaliktsused		
Kõnni- ja jalgrattateede rajamine ja renoveerimine	Kohalikud omavaliktsused		
Hajjasalade ja parkide rajamine, renoveerimine ja korrahoid	Kohalikud omavaliktsused		
Tervist edendavate töökohtade võrgustiku arendamine (infopäevad)	Jõgeva Maavalitsus	10 000 krooni	2011-2012 aasta
Tulekahjude vähendamiseks suunatud ennetustöö tegemine	Lõuna – Päästkeskuse Jõgevamaa osakond		2011-2012 aasta

TERVISLIK ELUVIIS

-		+	
TEGEVUSED	TEOSTAJA	RAHALINE RESSURSS	AEG
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Info parem levitamine (kättesaadavad võimalused elanikele) ✓ Tervise nõustamise teenuse puudumine ✓ Terviseürituste järjepidevuse puudumine ✓ Tervist edendavate asutuste vähesus ✓ 	Jõgeva Maavalitsus		2011 aasta
Jõgevamaa tööelise rahvastu (16-64.a.) tervisekäitumise uuring. Saada ülevaade Jõgevamaa tööelise rahvastiku (16-64.a) terviseteadlikkusest ja -käitumisest ning sellest tulenevalt planeerida edaspäiseid tegevusi	Jõgeva Maavalitsus		2011-2013 aasta
Elanike teavitamine tervislikest eluviisidest (infopäevad, seminarid, koolitused, konverentsid, meediateavitused)	Kohalikud omavalitsused		2011-2013 aasta
Vabaaja veetmise võimaluste juurde loomine	Jõgeva Maavalitsus		2012-2013 aasta

TERVISETEENUSED

-	+
<ul style="list-style-type: none"> ✓ esmatasandi arstiabi kättesaadavus mõnes maakonna paigas probleemne (põhjuseks kaugus arsti vastuvõtukohest või apteegist ja olemasolev ebasobiv bussiliiklus) ✓ Haiglate hooned ja aparatuur vajab renoveerimist (infrastruktuur- majandusliku piirkonna arenguks ja ühiskonna heaoluks vajalik süsteem –ÕS) ✓ Vähene koostöö koolitervishoiuteenuse korraldajate ja teenuse osutajate vahel ✓ Koduõendusteenust ei osutata hajaasustatud paikkondades ✓ Stationaarse arstiabi erialade puhul saab abi väljaspool maakonda v.a. sisehaigused ✓ Nõustamisteenuse saamiseks vajalikku infot ei osata hankida (kasutada) ✓ 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ perearstita nimistuid ei ole ✓ hooldusravivoodite arv on vastav maakonna vajadusele ✓ maakonnas on küllaldaselt hambaraviasutusi ja hambaarste
TEGEVUSED	RAHALINE RESSURSS
elanike rahuloluuring esmatasandi arstiabi ja apteegiteenuse kättesaadavusest	30 000 krooni
Koostöös omavalitsustega leida lahendusi maakonna planeeringus nimetatud paikkondades perearstiteenuse ja ravimimüügi kättesaadavuse parandamiseks	2011 -2012 aasta
Koostöös omavalitsustega leida lahendusi maakonna planeeringus nimetatud paikkondades perearstiteenuse ja ravimimüügi kättesaadavuse parandamiseks	2011-2013 aasta
Kompleksse koolitervishoiuteenuse väljaarendamiseks kaaluda koolides tervisenõukogu tööerakendamist	2011-2013 aasta

Selgitada maapiirkonna perearstipraksiste pereõe võimalused ja soovid osutada koduõendusteenust	Jõgeva Maavalitsus, perearstid	5000 krooni	2011 aasta
Parandada vajaliku informatsiooni jõudmist nõustamisteenuse vajajani	Jõgeva Maavalitsus, Jõgevamaa Nõustamiskeskus		2011-2013 aasta